

Vilniaus universitetas
Tarptautinis žinių vadybos
ir žinių ekonomikos centras

Konstantinas Kuvšinovas,
Informacijos sistemų vadybos magistrantūros
studijų programos studentas

**„EUROPOS SAJUNGOS STRUKTŪRINĖS PARAMOS
PERSPEKTYVOS LIETUVOS
INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRAI“**

MAGISTRO DARBAS

Mokslinis vadovas doc. A. Otas

Vilnius, 2006

<i>Pildo magistro baigiamojo darbo autorius</i>	
_____ KONSTANTINAS KUVŠINOVAS _____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė) „EUROPOS SAJUNGOS STRUKTŪRINĖS PARAMOS PERSPEKTYVOS LIETUVOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRAI” _____ (bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba) ”EUROPEAN UNION STRUCTURAL SUPPORT PROSPECT FOR DEVELOPMENT OF INFORMATION SOCIETY IN LITHUANIA” _____ (bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)	
Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.	
_____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)	
<i>Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas</i>	
Magistro baigiamąjį darbą ginti _____ (data)	_____ (įrašyti – leidžiu arba neleidžiu) _____ (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja</i>	
Bakalauro/ magistro baigiamasis darbas įregistruotas _____ (instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas) _____ (data)	
_____ (instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)	
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas</i>	
Recenzentu skiriu _____ (data)	_____ (recenzento vardas, pavardė) _____ (instituto/ katedros vadovo parašas)
<i>Pildo recenzentas</i>	
Darbą recenzuoti gavau. _____ (data)	_____ (recenzento parašas)

Kuvšinovas, Konstantinas

Ku 382 Europos Sąjungos struktūrinės paramos perspektyvos Lietuvos informacinės visuomenės plėtrai: magistro darbas / Konstantinas Kuvšinovas ; mokslinis vadovas doc. A. Otas ; Vilniaus universitetas. Tarptautinis žinių vadybos ir žinių ekonomikos centras. – Vilnius. 2006. – 93, [5] lap.: lent. – Maš. – Santr. angl. – Bibliogr.: 84 – 87 p. (46 pavad.).

UDK 002 (338.2)

Europos Sąjunga, Struktūriniai fondai, Lietuvos informacinė visuomenė, žinių visuomenė, informacinės visuomenės plėtra, struktūrinė parama, paramos valdymas, paramos perspektyva, paramos vertinimas.

Darbo objektas – Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama Lietuvos informacinės visuomenės plėtros srityje, paramos efektyvus panaudojimas. *Darbo tikslas* – įvertinti Europos Sąjungos paramos panaudojimo efektyvumą skatinant Lietuvos informacinės visuomenės augimą. Pateikti išvadas, pasiūlymus, nustatyti paramos perspektyvas. Pagrindiniai *darbo uždaviniai*: supažindinti su informacinės visuomenės plėtros tendencijomis; aptarti Lietuvos informacinės visuomenės išsivystymo lygį, tendencijas, pagrindinius plėtros uždavinius Europos Sąjungos kontekste; aprašyti Europos Sąjungos struktūrinius fondus, supažindinti su jų panaudojimo tikslais ir parama informacinei visuomenei Lietuvoje; taip pat panagrinėti fondų reglamentavimą ir administravimą Lietuvoje; išanalizuoti ir ištirti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą Lietuvos informacinei visuomenei ir jos plėtrai 2004 – 2006 metų paramos gavimo laikotarpiu, paanalizuoti paramos gavimą reglamentuojančius dokumentus, jų vertinimus pateikiant išvadas, rekomendacijas ir pasiūlymus; aptarti pasirengimą ir planavimą naujam programavimo laikotarpiui, nuo 2007 – 2013 metų; dabartinio paramos gavimo laikotarpio pagrindu pateikti informacinės visuomenės plėtros prielaidas ir paramos planavimo, skirstymo rekomendacijas ir pasiūlymus.

Tyrimas atliekamas statistinių duomenų analizės pagrindu, taip pat naudojami palyginamosios analizės, kiekybinės dokumentų analizės metodai, t.y. antrinių šaltinių analizė bei stiprybių/silpnųjų/galimybių/grėsmių (SSGG) analizė. Apibendrinus tyrimo rezultatus galima daryti išvadas ir atsakyti į pagrindinį darbo tikslą, kad Europos lėšos nagrinėjamoje srityje įsisavinamos pagal planą ir turės teigiamos reikšmės informacinės visuomenės plėtrai. Nors lėšų panaudojimas galėtų būti efektyvesnis, ir atnešti daugiau naudos negu numatoma, bet programavimo trūkumus siekiama ištaisyti sekančiu laikotarpiu. Darbas turi praktinės reikšmės ir galėtų būti naudingas politikams ir lėšas koordinuojančioms institucijoms, jų vadovams, kurie atsakingi už paramos rengimą ir skirstymą, taip pat informacinės visuomenės studijų programų dėstytojams ir studentams.

Turinys

TURINYS	4
ĮVADAS	5
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	9
1. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRA EUROPOS SAJUNGOJE IR LIETUVOJE	10
1.1. Informacinės visuomenės samprata	10
1.2. Globali informacinės visuomenės plėtra	11
1.3. Europos Sąjungos informacinės visuomenės kūrimo prielaidos	12
1.4. Lietuvos informacinė visuomenė ir jos plėtra	16
2. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA LIETUVOS INFORMACINEI VISUOMENEI	28
2.1. ES informacinės visuomenės plėtros finansavimas	28
2.2. Europos Sąjungos struktūriniai fondai	29
2.3. Bendrasis Programavimo Dokumentas	32
2.4. ES struktūrinių fondų administravimas	35
2.5. Informacinės visuomenės plėtros intervencijos sritys	38
3. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMOS ĮSISAVINIMO EFEKTYVUMO TYRIMAS	41
3.1. Informacinės visuomenės paramos efektyvumo analizė	41
3.1.1. Prioritetų vertinimas	42
3.1.2. Finansavimas	43
3.1.3. Pažangos vertinimo kriterijai	52
3.1.4. IV plėtrai skirtų lėšų administravimo vertinimas	56
3.2. Struktūrinių fondų projektų atrankos proceso Lietuvoje skaidrumas	59
3.3. Informacinės visuomenės plėtros efektyvumo regionuose įvertinimas	61
4. ES FONDŲ PARAMA 2007–2013 METŲ LAIKOTARPIU	67
4.1. Pasirengimas naujam ES struktūrinės paramos laikotarpiui	67
4.2. ES struktūrinės paramos planavimas	69
4.3. ES struktūrinės paramos informacinei visuomenei kryptys	71
4.3. ES struktūrinės paramos naujo laikotarpio planavimo pasiūlymai	75
IŠVADOS	81
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	84
SUMMARY “EUROPEAN UNION STRUCTURAL SUPPORT PROSPECT FOR DEVELOPMENT OF INFORMATION SOCIETY IN LITHUANIA”	88
PRIEDAI	89
1 PRIEDAS. „BPD struktūros schema“	89
2 PRIEDAS. „Tarpinės institucijos ir įgyvendinančiosios institucijos pagal priemones“	90
3 PRIEDAS „Informacinės visuomenės plėtojimas pagal Nacionalinę Lisabonos strategiją“	90
3 PRIEDAS „Informacinės visuomenės plėtojimas pagal Nacionalinę Lisabonos strategiją“	91
4 PRIEDAS „Europos finansinės paramos įsisavinimo būklė“	93

IVADAS

Valstybės informacinė kompetencija ir informacinis potencialas vis labiau lemia Lietuvos pozicijas tiek Europos, tiek viso pasaulio ekonominėje ir politinėje struktūroje. Kaip teigiama „eEuropa2005“ veiksmų plane: „Informacijos visuomenė turi didžiulį nepanaudotą potencialą gerinti gyvenimo produktyvumą ir kokybę. (...) Spartus informacinių technologijų vystymasis atveria ženkliai ekonomines ir socialines galimybes. Naujos paslaugos, taikomieji sprendimai ir turinys sukurs naujas rinkas ir suteiks naujas priemones leidžiančias didinti produktyvumą ir per tai – augimą ir užimtumą visoje ekonomikoje. Jis taip pat sudarys sąlygas piliečiams patogiau pasiekti informacijos ir ryšių priemones.“

Lietuvos informacinės visuomenės (IV) plėtra yra susijusi su daugeliu ekonomikos sektorių. Ji turi įtakos įvairioms sritims: švietimo ir mokslo, pramonės, smulkiųjų ir vidutinio verslo, transporto, sveikatos apsaugos, valstybės valdymo ir t.t. Taigi jos procesai sudaro svarbią šių sektorių vystymosi dalį. Toks informacinės visuomenės plėtros pobūdis lemia investicijų pritraukimą. Informacinei visuomenei tenka svarbus vaidmuo įgyvendinti tikslus, susijusius su švietimo ir mokslo sistemos tobulinimu, nuolatinio mokymosi kultūros puoselėjimu, gerinant švietimo ir kitų paslaugų prieinamumą visiems Lietuvos gyventojams. Investicijos į informacijos ir ryšių technologijas ir infrastruktūrą padės pašalinti skaitmeninę atskirtį. Lietuvos gyventojai, neatsižvelgiant į socialinę, turtinę ar geografinę padėtį, naudosis šiomis technologijomis. Plėtojant IV, viešojo administravimo institucijos padidins elektroninės valdžios galimybes, gyventojams ir verslui bus teikiamos vis platesnis viešųjų paslaugų spektras, pagrįstas informacijos ir ryšių technologijomis, bus sudarytos Vyriausybės institucijų veiklos modernizavimo, viešojo administravimo procedūrų skaidrumo didinimo prielaidos. IV plėtra parems ir pastangas išsaugoti Lietuvos kultūrinį tapatumą. Tai yra Lietuvos vartotojams bus sudarytos sąlygos naudotis lietuviškai aplinkai pritaikytomis technologijomis ir internete rasti išsamius informacinius išteklius valstybine kalba, Lietuvos kultūros paveldo duomenys bus saugomi skaitmeniniu pavidalu.

Lietuvoje sparčiai auga informacinių technologijų ir ryšių (IRT) sektorius. Auga kompiuterių ir interneto vartotojų skaičius, tačiau išlieka gana didelė IRT naudojimo atskirtis: daugiausia kompiuterių ir interneto vartotojų yra tarp jaunų žmonių, išlieka reikšmingi informacinių technologijų naudojimo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų, nepakankamai išplėtotas priėjimas prie plačiajuosčio ryšio. Be to, išlieka gana žemas viešųjų paslaugų (kaip sveikatos apsaugos srityje) perkėlimo į internetą lygis. Verslo teikiamos paslaugos į internetą perkeliama greičiau nei viešosios. Tikimasi, kad Lietuvoje IRT naudojimas augs, o valstybei tinkamai investuojant – mažės vartotojų diferenciacija socialiniu ir geografiniu požiūriu. Vis plačiau naudojant informacines technologijas, turėtų būti pasiektas kritinis šių

naudojimas priemonių taškas, kas padėtų išspręsti aukščiau išvardintas problemas.

Šiame darbe autorius pabrėžia, kad IV nėra atsiradusi, dabartinės visuomenės negrįžtama transformacija. Tai ta pati visuomenė, tik naudojanti technologines priemones savo tobulėjimui, pažangai ir konkurencingumui didinti, kas padėtų bendram ekonomikos kilimui, bei gyvenimo kokybei užtikrinti. Autorius tiki, kad svarbiausias visuomenės vienetas yra pilietis, todėl *žmogiškieji ištekliai vertinami kaip pagrindinis resursas padedantis valstybei sukurti konkurencingą ekonomiką, dabartinėje nuolat besikeičiančioje aplinkoje*. Todėl žmogaus kompetencijai turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, ne mažiau negu technologijoms. Visuomenės gyvenimo pokytį didžia dalimi sąlygoja naujos technologijos, kurios tampa populiaros ir prieinamos. Galima teigti, kad dėl to pasikeitė pati visuomenė, ji tapo moderni ir tokie jos apibrėžimai kaip informacinė, žinių, intelektualai, pilietinė atspingi jos tobulėjimo pokyčius vertybių skalėje, joje nuolatos keičiasi informacija. Ji vienaip ar kitaip veikia ar įtakoja mūsų mintis, pažiūras. Didelis poreikis informacijai atskleidžia poreikį kokybiškai naujoms, integruotoms informacijos skleidimo ir naudojimo priemonėms ir būdams.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos (ES) nare, atsirado galimybės pasinaudoti struktūrinių fondų (SF) parama, papildančia nacionalines investicijas ir padedančia siekti vieno iš svarbiausių ES tikslų – skatinti ekonominę ir socialinę sanglaudą.

ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimui skiriama vis daugiau dėmesio: nesiliauja politikų ginčai dėl paramos skirstymo bei visuomenės nuogastavimų dėl lėšų skirstymo skaidrumo. Todėl tampa svarbu informuoti šalies visuomenę apie ES sanglaudos politikos privalumus. Šiuo tikslu Finansų ministerija, kaip atsakinga ir vadovaujančioji institucija Lietuvos 2004–2006 metų paramos gavimo laikotarpiu, parengė bendrąjį programavimo dokumentą. Šis dokumentas yra paramos įgyvendinimo pagrindas ir pradėjo leisti informacinį leidinį, kuris padeda visuomenei geriau suvokti ES struktūrinių fondų paramos Lietuvoje tikslus, susipažinti su ES remiamais projektais, jų įgyvendinimo eiga ir rezultatais.

ES finansinė parama yra ne tik vienas svarbiausių Lietuvos narystės ES privalumų, bet ir išbandymas. Todėl tikimasi, kad šis darbas plačiai atspindės ES struktūrinių fondų indėlį į Lietuvos informacinės visuomenės plėtrai, padės aiškiau suvokti ES ir Lietuvos bendradarbiavimo svarbą.

Atsižvelgus į aktualiausias informacinės visuomenės plėtros problemas ir ES fondų paramos panaudojimo galimybes, strateginius tikslus, buvo pasirinkta baigiamojo magistrinio darbo tema. Autorius stengiasi struktūrizuoti apžvelgti ir išnagrinėti plačią „ES struktūrinės paramos perspektyvos Lietuvos informacinės visuomenės plėtrai“ temą, pasitelkus visas studijų metu sukauptas žinias. Darbe daugiausia dėmesio skiriama galimybių Lietuvos viešajam ir privačiam sektoriui pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama 2004–2006 metų laikotarpiu analizei bei apibrėžti ES ir Lietuvos prioritetus, kurie šiuo metu diskutuojami ir formuluojami naujajai finansinei perspektyvai, 2007–2013 metams. Bandoma užpildyti

informavimo spragas apie ES fondus, ir galimybes jais pasinaudoti. Pagrindinis dėmesys skiriamas IV plėtrai, jos įgyvendinimo strategijai, bei institucijoms kontroliuojančių fondų paramos skirstymo darbą.

Darbo objektas – Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama Lietuvos informacinei visuomenei.

Darbo tikslas – įvertinti Europos Sąjungos paramos panaudojimo efektyvumą skatinant Lietuvos informacinės visuomenės augimą.

Pagrindiniai **darbo uždaviniai**:

- Susipažinti su informacinės visuomenės atsiradimo prielaidomis ir plėtros tendencijomis;
- Aptarti Lietuvos informacinės visuomenės esamą padėtį ir pagrindinius plėtros uždavinius Europos Sąjungos informacinės visuomenės kūrimo kontekste;
- Aprašyti Europos Sąjungos struktūrinius fondus, supažindinti su jų panaudojimo galimybėmis, tikslais ir parama informacinei visuomenei Lietuvoje;
- Išnagrinėti fondų reglamentavimą ir administravimą Lietuvoje;
- Išanalizuoti ir ištirti ES struktūrinių fondų paramą Lietuvos informacinei visuomenei ir jos plėtrai 2004 – 2006 metų paramos gavimo laikotarpiu. Išanalizuoti paramos gavimą reglamentuojančius dokumentus, jų vertinimus, pateikiant išvadas, rekomendacijas ir siūlymus;
- Aptarti pasirengimą ir planavimą naujam 2007 – 2013 metų programavimo laikotarpiui;
- Dabartinio paramos gavimo laikotarpio analizės pagrindu pateikti informacinės visuomenės plėtros prielaidas ir paramos planavimo, skirstymo rekomendacijas bei pasiūlymus, nustatyti paramos perspektyvas.

Atsižvelgus į darbo apimtį, nagrinėjamos tik pagrindinės ir didžiausią įtaką turintys aspektai. Darbas yra orientuotas į informacinės visuomenės plėtros perspektyvas, plėtros galimybes ir tendencijas, naudojant ES paramą. Todėl nėra smulkiai nagrinėjama informacinės visuomenės atsiradimas ir raida, skirtingų teorijų peripetijos. Daugiausiai yra remiamasi ES ir Lietuvos strateginiais vystymosi dokumentais, kaip ES ir nacionalinė Lisabonos strategija, kuri yra pagrindinė ES politinės darbotvarkės strategija 2005–2010 metais, ir yra Lietuvos pagrindinių raidos strateginių dokumentų pagrindas. Todėl šiuose ES dokumentuose pateiktos informacinės ir žinių visuomenės teorijos, apibrėžimai ir plėtros tikslai autoriaus priimami kaip aksiomos.

Darbas susideda iš keturių skyrių, pirmieji skyriai teorinė dalis, jie yra skirti praktinės dalies pagrindimui. Trečias skyrius yra tiriamoji dalis. Ketvirtame skyriuje, remiantis padaryta analize, yra teikiami siūlymai ir rekomendacijos.

Pirmame skyriuje – „INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRA EUROPOS SĄJUNGOJE IR LIETUVOJE“ trumpai supažindinama su informacinės visuomenės samprata, bruožais. Glaustai apžvelgiamos atsiradimo prielaidos, aprašomos plėtros tendencijos Europoje, apibudinama ES politika,

strategijos ir tendencijos informacinės visuomenės plėtrai. Apibūdinama Lietuvos padėtis, šiame kontekste, tikslai, plėtros rodikliai ir suderinamumas su ES politika, šioje srityje.

Antrame skyriuje – „ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA LIETUVOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRAI“ aptariamas ES informacinės visuomenės finansavimas, trumpai supažindinama su ES struktūriniais fondais. Aprašomas ES paramos reglamentavimas ir administravimas. Supažindina su Lietuvos bendru programavimo dokumentu (BPD). Pagrindinis dėmesys skiriamas paramos planavimui ir įgyvendinimui informacinės visuomenės plėtros srityje, pagrindinis akcentas yra BPD 3.3 priemonė „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“, kuris tiesiogiai skirtas remti Lietuvos informacinės visuomenės augimą.

Trečiame skyriuje – „ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMOS ĮSISAVINIMO EFEKTYVUMO TYRIMAS“ paaiškinama tyrimo metodologija, išvardijami analizuojami dokumentai. Čia yra nagrinėjamas informacinės visuomenės intervencijos sričių finansavimo efektyvumas, įvertinamos svarbiausios finansavimo sritys, remiamos veiklos, paraiškų paramai gauti priėmimas ir lėšų įsisavinimo padėtis. Daroma SSGG analizė, pateikiamos rekomendacijos ir išvados.

Ketvirtame skyriuje – „ES SF PARAMA 2007–2013 METŲ LAIKOTARPIU“ nagrinėjami klausimai susiję su naujo laikotarpio finansavimo pasirengimu, planavimu ir įgyvendinimu. Remiantis dabartinio paramos laikotarpio analize ir išvadomis. Autorius pateikia pasiūlymus, kurie padėtų išvengti klaidų ir didinti paramos efektyvumą. Numatomos informacinės visuomenės plėtros perspektyvos.

Tyrimo aktualumas – ES sanglaudos politika turi didelę reikšmę Lietuvos viešojoje politikoje. ES SF ir Sanglaudos fondas, iš kurių finansuojamas ES sanglaudos politikos įgyvendinimas, yra laikomi vienu svarbiausių Lietuvos narystės ES privalumų. Lietuva 2004–2006 metais iš ES SF ir ES Sanglaudos fondo gaus apie 1,5 mlrd. eurų paramą. Paramos apimtis iš ES SF 2007–2013 metų programiniam laikotarpiui numatyta didesnė, nei Lietuva gauna šiuo metu. Tačiau ES SF paramos nauda priklauso ne tik nuo finansinės paramos apimties, bet ir nuo įgyvendinimo tvarkos, priemonių bei politikos turinio.

Tyrimo metodologija. Pagrindinė metodologinė problema atliekant ES SF tyrimą, buvo BPD pažangos įgyvendinimo duomenų neprieinamumas. Tai apsunkino BPD efektyvumo tikimybės vertinimą informacinės visuomenės srityje. Atliekant tyrimą buvo naudojamas kiekybinis analizės metodas, kuris apima įvairių antrinių šaltinių analizę, atvejo studijas, statistinių duomenų analizę. Taip pat naudojami palyginamosios analizės metodai ir stiprybių/silpnybių bei galimybių/grėsmių analizė. Autorius siekia pateikti rekomendacijų, dėl naujų 2007–2013 metų programavimo dokumentų.

Magistrinis darbas turi praktinės reikšmės, nes jame sprendžiami aktualūs klausimai, įtakojantys visų Lietuvos piliečių gyvenimą. Darbo rezultatai galėtų būti naudingi valdžios institucijoms, jų vadovams, kurie atsakingi už paramos rengimą ir skirstymą.

SANTRUMPŲ SAŖAŠAS

BPD	Bendrasis programavimo dokumentas
BVP	Bendras vidaus produktas
CPVA	Centrinė projektų valdymo agentūra
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ES	Europos Sąjunga
ESF	Europos socialinis fondas
ESFA	Europos socialinio fondo agentūra
Į	Įgyvendinančios institucijos
IT	Informacinės technologijos
ITT	Informacinės technologijos ir telekomunikacijos
IV	Informacinė visuomenė
IVPK	Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV
IRT	Informacijos ir ryšių technologijos
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LVPA	Lietuvos verslo paramos agentūra
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė veikla
SF	Struktūriniai fondai
SFMIS	ES struktūrinių fondų informacinės valdymo ir priežiūros sistema
SVV	Smulkus ir vidutinis verslas
ŠMM	Švietimo ir mokslo ministerija
TI	Tarpinės institucijos

1. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRA EUROPOS SĄJUNGOJE IR LIETUVOJE

1.1. Informacinės visuomenės samprata

Informacinės visuomenės sąvoka pirmą kartą buvo pristatyta septinto dešimtmečio pradžioje. Informacinės visuomenės samprata gali būti apibrėžiama keliais aspektais, atsižvelgiant į pagrindinius galimus požyrius:

- technologinį,
- ekonominį,
- kultūrinį,
- erdvinį,
- profesinį ir pan.

Technologinis informacinės visuomenės aspektas. Šiuolaikinės informacinės technologijos leidžia efektyviai apdoroti, saugoti ir perduoti informaciją. Valstybės privalo kurti informacinę infrastruktūrą: duomenų rinkimo, kaupimo bei platinimo sistemas, kompiuterių tinklus, informacines sistemas ir visa tai reguliuojančius įstatymus.

Ekonominis aspektas. Nagrinėjant valstybių bendrą nacionalinį produktą (BNP), ryškėja, kad vis didesnė jo dalis sukuriama įmonėse, kurių veikla tiesiogiai susijusi su informacinių technologijų kūrimu, taikymu ir platinimu.

Kultūrinis aspektas. Kultūrinė informacijos visuomenės samprata iš esmės yra nulemta komunikacijos ir informacijos, vykstančios kaip informacijos, žinių pasikeitimo, sukūrimo, keitimo procesai, daugiausia nulemti žiniasklaidos, įvairių marketingo priemonių bei interneto. Informacijos srautai veikia atskirų tautų kultūras, aktuali atskirų nacionalinių kultūros elementų perėmimo arba atmetimo sparta.

Erdvinis aspektas. Kompiuterių tinklai jungia atskiras įvairių lygių ir tipų institucijas, regionus, valstybes ir turi esminę įtaką visos veiklos organizavimui laiko ir erdvės požiūriu.

Profesinis aspektas. Informacinę visuomenę galima sukurti valstybėje, kurios piliečiai moka ir gali efektyviai naudoti informacines technologijas visose veiklos srityse, o vyraujančios profesijos yra susijusios su šiomis technologijomis. Profesijos gali būti skirstomos į dvi grupes: darbuotojai, kurie kuria, diegia, valdo informacines technologijas bei telekomunikacijas ir darbuotojai, kurie yra tiesiogiai susiję su žinių (duomenų) kaupimo, apibendrinimo ir perdavimo veikla. [21]

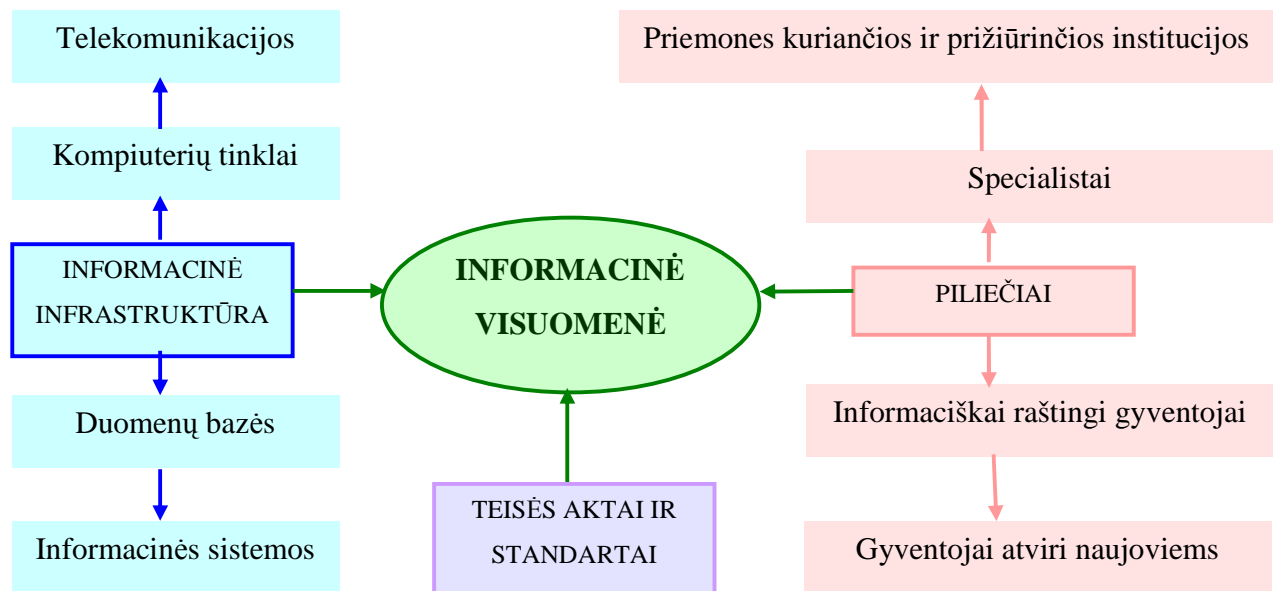
Pateikti penki informacinės visuomenės aspektai parodo, kad sunku vienareikšmiškai apibrėžti

informacinę visuomenę ir individo vietą joje.

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijoje informacinė visuomenė apibrėžiama kaip „...atvira, išsilavinusi ir besimokanti visuomenė, kurios nariai gali ir geba visose savo veiklos srityse veikti šiuolaikinių informacinių technologijų aplinkoje, naudotis informacijos šalies bei pasaulio ištekliais, o valdžios institucijos užtikrina informacijos prieinamumą ir patikimumą ...“.

Informacinei visuomenei yra būdingi tokie pagrindiniai bruožai (1.1 pav.):

1. Išplėtotą informacinę infrastruktūrą – tai informatikos ir telekomunikacijų priemonių, standartų, teisės aktų, organizacinių struktūrų bei procedūrų visuma, leidžianti tvarkyti ir naudoti šalies informacinius resursus.
2. Piliečiai, mokantys naudotis moderniomis informacijos technologijų priemonėmis;
3. Teisinė aplinka.

1.1 pav. Informacinės visuomenės bruožai

1.2. Globali informacinės visuomenės plėtra

Daugelyje išsivysčiusių pasaulio valstybių pastebima, kad informacinės visuomenės kūrimas didžiausios įtakos turi ekonomikos augimui. Stiprėja privatus verslas, kokybiškai gerėja ir gausėja valstybės viešosios paslaugos, auga nauja, išsimokslinusi ir daug naudingų žinių sukaupusi žmonių karta, gebanti panaudoti ir taikanti žinias praktikoje. Stiprėjant ekonomikai – kyla gyvenimo lygis, sukuriama daugiau darbo vietų, lengviau sprendžiamos socialinės problemos. Dėl šių priežasčių dauguma užsienio valstybių, kurios informacinės visuomenės kūrimą jau įgyvendina praktikoje, ėmėsi ryžtingų veiksmų.

JAV, Japonijos, Airijos vyriausybės deklaravo politinį pasiryžimą kurti ir plėsti žinių visuomenę,

skatinti ekonomikos augimą, naudojant informacines technologijas ir telekomunikacijas. Aštunto dešimtmečio pabaigoje, JAV ekonomika ėmė sparčiai augti. Šį augimą sąlygojo gana greitas informacinių technologijų adaptavimas šalies ekonomikoje. Dėl šios priežasties Vakarų Europai teko susidurti su rimtais išbandymais, kadangi Europos valstybės vis sunkiau galėjo konkuruoti su JAV. Bendrosios rinkos programos parengimas ir sėkmingas jos įgyvendinimas leido Europos Bendrijai išvengti rimtesnės krizės. Europos integracijos kontekste pradėjo veikti net kelios svarbios Bendrijos finansuojamos technologijų plėtros programos, kurios tapo svarbiu, o kartais ir lemiamu finansiniu instrumentu, kurio pagalba, JAV ir Japoniją besivejančioms europiečių įmonėms buvo sudarytos sąlygos rimčiau konkuruoti. [25]

1.3. Europos Sąjungos informacinės visuomenės kūrimo prielaidos

Europos Sąjungoje (toliau ES) informacinės visuomenės plėtros ir žinių ekonomikos kūrimo darbų pradžia siejama su devinto dešimtmečio viduryje pradėtomis iniciatyvomis. Nuo 1985 m. Europos Komisija (vadovas – Žakas Deloras (*Jacques Delors*)), gavusi Europos Bendrijos (toliau EB) valstybių vadovų pritarimą, inicijavo Bendrosios rinkos programos atsiradimą ir įgyvendinimą. Ši programa paskatino bendradarbiauti Europos valstybių pramoninkus ir remti mokslinių tyrimų ir plėtos projektus. Juose dalyvaudavo iš karto kelių EB valstybių mokslinių tyrimų centrai ir pramonės įmonės. Atsakingas už vidaus rinkos plėtrą Komisijos vicepirmininkas Artūras Kokfildas (*Arthur Cockfield*) 1985 m. parengė išsamų dokumentą, vadinamąjį „Baltąją knygą dėl vieningos rinkos kūrimo užbaigimo“, kuriame buvo išdėstytos būtinos priemonės, galinčios užtikrinti, kad EB viduje prekės, paslaugos, žmonės ir kapitalas galėtų laisvai judėti.

Europos ekonominės bendrijos steigimo tikslas buvo sujungti visų dalyvaujančių valstybių nacionalines rinkas į bendrąją. Nors nuo 1968 m. pradėjo veikti muitų sąjunga, EB valstybių tarpusavio prekyboje buvo panaikinti muitai ir kvotos bei nustatytas bendras išorinis muitas ne EB valstybių prekėms, vis dėlto laisvai tarpusavio prekybai ir kitoms laisvėms dar liko daug kliūčių. Taigi, A. Kokfildo parengtoji Baltoji knyga – tai iš esmės programa, kurią įgyvendinus būtų užbaigtas bendrosios rinkos kūrimas ir būtų priimti atitinkami visos Bendrijos mastu galiojantys teisės aktai. Kadangi reikėjo įgyvendinti beveik tris šimtus teisinių priemonių, tai visos programos užbaigimas buvo suplanuotas iki 1992 m. pabaigos. Vėliau ši programa buvo pavadinta „Europa 1992“ programa.

Galima paminėti kelias „programas pradininkes“, kurios vėliau tapo pagrindinėmis ES informacinės visuomenės plėtros strategijos kryptimis. 1984 m. buvo pradėta ESPRIT programa, kurios pagalba buvo pradėta aktyvi informacinių technologijų ir telekomunikacijų (ITT) plėtra. Vėliau, 1986 m. ši iniciatyva buvo perduota RACE programai, kuri buvo skirta remti moksliniams tyrimams vaizdo ir duomenų perdavimo komunikacijų, mobiliųjų ir personalinių telekomunikacijų įrangos, tinklų

suderinamumo ir kitose telekomunikacijų pramonės srityse. Nuo 1995 m. RACE programos darbą tęsė ACTS programa. ES telekomunikacijų sektorių reglamentuojanti įstatyminė bazė buvo pradėta kurti 1987 m. remiantis taip vadinama Žaliaja knyga, kurioje buvo aprašomi pagrindiniai telekomunikacijų sektoriaus liberalizavimo principai. [25]

Oficialia informacijos visuomenės kūrimo pradžia Europoje laikomas Europos Komisijos 1993 m. gruodžio mėnesio pranešimas “Growth, Competitiveness and Employment: The Challenges and Ways forward into the 21st Century”. Informacijos visuomenės sąvoka plačiau pradėta vartoti po Europos Komisijos komisaro Martyno Bangemano (*Martin Bangeman*) pranešimo 1994 m. Europos Tarybai – „Europe and the Global Information Society. Recommendation to the European Council“, kuriame buvo pabrėžta informacinės visuomenės svarba, kaip būtinos sąlygos tolimesniam ekonomikos augimui, konkurencingumui ir naujų darbo vietų kūrimui bei naujos, kokybiškos gyvenamosios sukūrimui visiems europiečiams. Tai paskatino Europos Komisiją 1994 m. parengti informacinės visuomenės plėtrą reglamentuojančią teisinę bazę. Taip buvo priimtas pirmasis ES informacinės visuomenės veiksmų planas („Europe's Way to the Information Society“). Svarbiausi šio veiksmų plano tikslai:

1. Liberalizuoti telekomunikacijų rinką;
2. Sustiprinti ir perorientuoti ITT mokslinių tyrimų programas;
3. Užtikrinti informacinės visuomenės plėtros reglamentavimą visų ES šalių teisinėse sistemose.

Plačiau apie informacinės visuomenės sukūrimą ir plėtrą buvo prabilta tik 2000 m. Gegužės 24 dieną Europos Taryba priėmė Lisabonos strategiją, kuri numatė sukurti žiniomis grįstą ekonomiką ES iki 2010 m. Vadovaujantis naujai priimta strategija, Europos Komisija parengė veiksmų planą „eEurope – informacinė visuomenė visiems“. Planas buvo patvirtintas 2000 m. birželį ES viršūnių susitikimo Feiroje metu, jame buvo numatyti konkretūs informacinės visuomenės plėtros tikslai ir jiems įgyvendinti išskirti uždaviniai. „eEurope“ veiksmų plane numatytos kryptys, įgyvendinimo terminai, pažangos vertinimo kriterijai bei galimi finansavimo šaltiniai. Taigi eEurope 2002 įtvirtino pagrindinius tikslus, kurie ES šalių narių turėjo būti pasiekti iki 2002 m. pabaigos.

„eEurope 2005“ veiksmų plane išskirti nauji uždaviniai, kurie ir toliau labai tampriai susiję su interneto plėtra. Valstybės informacinė kompetencija ir informacinis potencialas vis labiau lemia šalies pozicijas tiek Europos, tiek viso pasaulio ekonominėje ir politinėje struktūroje. „eEuropa 2005“ veiksmų plane teigiama: „... informacijos visuomenė turi didžiulį nepanaudotą potencialą gerinti gyvenimo produktyvumą ir kokybę ... Vystymasis atveria ženkliai ekonomines ir socialines galimybes. Naujos paslaugos, taikomieji sprendimai ir turinys sukurs naujas rinkas ir suteiks naujas priemones leidžiančias didinti produktyvumą ir per tai – augimą ir užimtumą visoje ekonomikoje. Jis taip pat sudarys sąlygas piliečiams patogiau pasiekti informacijos ir ryšių priemones ...“.[6]

Siekiant tolimesnio rinkos augimo, būtina sukurti palankias sąlygas naujoms verslo iniciatyvoms. Numatoma stimuliuoti naujas elektronines paslaugas, taikomas programas bei elektroninį turinį, kurie sudarytų prielaidas atsirasti naujoms rinkoms, mažintų gamybos kaštus, toliau teigiamai veiktų ekonominį augimą. Reikia daugiau dėmesio skirti duomenų perdavimo tinklų pralaidumui didinti. Todėl tolimesnė interneto infrastruktūros plėtra – svarbus šiandienos uždavinys. Europos Sąjungoje numatoma plėtoti greitaeigio interneto infrastruktūrą, kuri taptų pagrindu kuriant visiems gyventojams prieinamas naujas saugias elektronines paslaugas, aplikacijas bei turinį. Šie uždaviniai yra pagrindas modernizuojant viešąjį administravimą, kuriant E–valdžios, E–gebėjimų, E–sveikatos projektus ir dinamišką E–verslo aplinką.

Informacinės visuomenės plėtra taip pat yra orientuota į ES valstybes kandidates, todėl programos tikslas, apibrėžtas „eEurope+“ iniciatyvoje, yra padėti kandidatėms lengviau integruotis į „eEurope 2005“ veiksmų planą.

2005 m. pavasarį Europos Vadovų Taryba atnaujino Lisabonos strategiją ir numatė sukurti visa apimančią informacinę visuomenę, paremtą plačiu informacijos ir ryšių technologijų (IRT) taikymu viešose paslaugose, mažose ir vidutinės įmonės bei namų ūkiuose. IRT yra galingas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo veiksnys, kuris gali užtikrinti ES BVP ir produktyvumo augimą maždaug 40 proc. Atsirandant naujoms technologijoms, reikalinga iniciatyvi politika. Komisija siūlo naują strateginę programą, „i2010 – Europos informacinė visuomenė 2010“, nustatančią plačias politikos kryptis. Ji skatina atvirą ir konkurencingą skaitmeninę ekonomiką ir pabrėžia IRT svarbiausią vaidmenį integracijai ir gyvenimo kokybei. „i2010“ padeda siekti pagrindinio Lisabonos tikslo – užtikrinti, kad ES per dešimtmetį taptų „...konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje, kurioje būtų suderinta darni ekonominė plėtra su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda ...“.[12]

Vadovaujantis „i2010“ bus padedama kurti integruotą informacinės visuomenės bei informacinių priemonių politikos metodą. Komisija siūlo tris Europos informacinės visuomenės ir žiniasklaidos politikos prioritetus:

1. Bendros Europos informacinės erdvės, kuri skatintų atvirą ir konkurencingą informacinės visuomenės ir žiniasklaidos vidaus rinką, sukūrimas;
2. Inovacijų ir investicijų IRT srityje didinimas, siekiant ekonomikos augimo ir daugiau bei geresnių darbo vietų;
3. Integruotos Europos informacinės visuomenės, kuri skatintų ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, atitinkantį darnią plėtrą ir teikiant pirmenybę geresnėms viešosioms paslaugoms ir gyvenimo kokybei.

„i2010“ padės Europą padaryti patrauklesnę investicijoms į žiniomis pagrįstas prekes, paslaugoms

ir jų naujoves. Kiekvienas strategijos dalyvis atlieka tam tikras funkcijas:

1. Europos Komisija vadovaus:

- pasiūlymų kėlimui, siekiant atnaujinti teisės aktus, reglamentuojančius elektroninius ryšius, informacinę visuomenę ir žiniasklaidos paslaugas, visiškai išnaudojant vietinę rinką;
- bendrijos finansinių priemonių panaudojimui, skatinant investicijas strateginiuose tyrimuose ir įveikiant kliūtis plačioms IRT inovacijoms;
- politikos, susijusios su elektronine integracija ir gyvenimo kokybe, rėmimui.

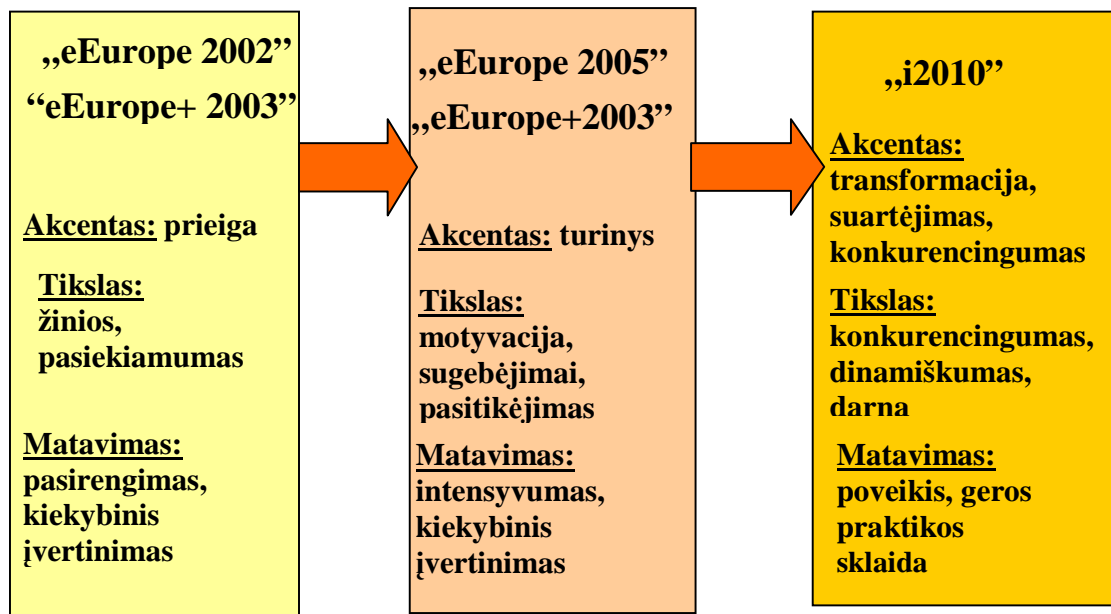
2. Valstybės narės, iki 2005 m. spalio vidurio patvirtintose Nacionalinės reformos programose, turėtų:

- apibrėžti informacinės visuomenės prioritetus integruotai ekonomikai skatinti ir darbo vietoms kurti, naudojant IRT;
- užtikrinti spartų ir išsamų naujų reglamentuojančių teisės aktų perkėlimą, įtakojant skaitmeninę konvergenciją, ypač atvirose ir konkurencingose rinkose;
- didinti IRT tyrimų nacionalinį finansavimą;
- plėtoti šiuolaikines ir tarpusavyje susijusias viešąsias paslaugas, sukurtas pasitelkiant IRT;
- panaudoti jų didelę perkamąją galią kaip IRT inovacijų varomąją jėgą;
- patvirtinti nacionalinius informacinės visuomenės plėtros tikslus.

3. Kitos interesų grupės turėtų būti pritraukiamos kuriant informacinę visuomenę. Pramonės partneriai turėtų didinti investicijas į IRT tyrimus ir technologijas, srityse, kuriose yra kritinių kliūčių skaitmeninės ekonomikos plėtrai turėtų būti padarytos konstruktyvios pastangos.

Valstybės narės turėtų vėliau pateikti metines nacionalinių programų įgyvendinimo ataskaitas. Pažanga bus nagrinėjama Komisijos metinėje Lisabonos pažangos ataskaitoje. Komisija gali, skatinti pasikeitimą geriausia praktika ir stebėti plačiąjausčių paslaugų įsisavinimą, elektroninio verslo ir valdžios paslaugas, investicijas IRT moksliniams tyrimams, socialinius ir ekonominius skirtumus ir skaitmeninį raštingumą. [7]

Apibendrinant ES informacinės visuomenės plėtros politiką (1.2 pav.), galima teigti, kad šioje srityje ES pasiekė daug ir veikia nuosekliai.

1.2 pav. ES politika plėtojant informacinę visuomenę

Pirmiausia buvo įvertinta padėtis ir išanalizuoti galimi tolimesni veiksmai, kuriais siekiama sukurti prielaidas vieningai, žiniomis grįstai rinkai atsirasti. Tai leido sukurti galingą ekonominį potencialą. Nauji iššūkiai patvirtinti Lisabonos strategijoje Europos Bendrijai suteikė dar didesnę pagreitį, buvo išreikšta ambicinga ir aiškiai artikuliuota politinė ES šalių valia. Suformuluotas „eEurope“, o vėliau ir „i2010“ veiksmų planas leidžia plėtoti ES programas orientuotas į informacinės visuomenės plėtrą. [9]

1.4. Lietuvos informacinė visuomenė ir jos plėtra

Formuojantis informacinei visuomenei visame pasaulyje, adekvatūs pokyčiai pastebimi ir Lietuvoje: kuriamos kokybiškai naujos valdymo sistemos, vykdomos pažangios teisės reformos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė įgyvendina informacijos politiką ir IV skatinimo strategiją.

ES inicijuoja ir koordinuoja IV kūrimą Europoje bei kviečia į bendrą veiklą įsijungti Centrinės bei Rytų Europos valstybes. Todėl Lietuvai tapus ES nare, *informacinės visuomenės kūrimą galima nagrinėti dviem aspektais:*

1. Aktyvi veikla, kuriant bendrą IV, leidžia greičiau ir pigiau įsisavinti bei įdiegti pažangias IT, pasinaudoti kitų valstybių sukauptu patyrimu bei realizuotų projektų rezultatais ir nekartoti kitų jau patirtų klaidų;

2. Atitinkamo lygio informacinės visuomenės sąlygų sukūrimas gali tapti viena lemiančių sąlygų šiuolaikinėms valstybėms.

Lietuvos informacijos politika yra formuojama trimis lygmenimis:

- gamybos,
- organizaciniu,
- socialiniu.

Gamybos lygmuo yra susijęs su informacijos gavimu kaip sudėtine bendrojo gamybos sektoriaus dalimi. Organizacinis – su informacija kaip strateginiu sėkmingos organizacijų raidos resursu. Socialinis lygmuo siejamas su informacijos laisve, piliečių, kaip informacijos vartotojų, teise dalyvauti kuriant ir realizuojant informacijos politiką. [21]

Visi išvardinti lygmenys siejasi su tokiais esminiais *informacijos politikos veiksniais*:

1. Informacijos ir komunikacijos technologija;
2. Informacijos rinka;
3. Žmonių resursais;
4. Teisine reguliuojančiąja informacijos sklaidimo aplinka.

Atsižvelgus į šiuos veiksnius, galima sukurti pilnavertę nacionalinę informacijos politiką, kuri atitiktų strateginių, taktinių bei operatyvinių sprendimų priėmimo hierarchiją.

Nacionalinės informacinės politikos paskirtis – garantuoti harmoningą informacijos resursų, informacinio aptarnavimo ir informacijos sistemų diegimą bei vartojimą, informacijos vartotojų poreikių tenkinimą, įvairių informacijos sistemų veiklos koordinavimą, juridinių aktų suderinamumą, sudaryti galimybes naudotis regioniniais ir tarptautiniais informacijos tinklais ir sistemomis.

Pagrindinis *nacionalinės informacinės politikos uždavinys* – užtikrinti žinių, informacijos prieinamumą visuomenei bei sudaryti galimybes naudoti informaciją kaip strateginį visų visuomenės veiklos sričių vystymo resursą.

2005 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino *Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategiją*, kurios tikslas atitinka ES Lisabonos strategijoje užsibrėžtus tikslus, nacionaliniame lygmenyje sukurti konkurencingą žinių ekonomiką, sukurti ir plėtoti informacinę visuomenę, kuri turėtų galimybes ir gebėtų naudotis informacijos ir ryšių technologijomis ir kiekvienam gyventojui suteikti galimybę naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis visuose veiklos srityse, kas atitinka bendra Europos bendrijos strateginį tikslą. Šia programa siekiama sparčiau įsijungti į globalius informacijos visuomenės kūrimo procesus, parengti ir įgyvendinti specialias priemones ir projektus, kurie užtikrintų kokybiškai naują informatyvumo ir informatizacijos lygį. Strategija – tai šešerių metų trukmės planavimo dokumentas, kuriame išdėstyti svarbiausi valstybės siekiai, užtikrinantys informacijos visuomenės plėtrą Lietuvoje: apibrėžta valstybės vizija, prioritetinės kryptys, nustatyti tikslai, taip pat numatytas įgyvendinimo ir stebėsenos modelis.

Pagrindinis ekonomikos plėtros, darbo vietų kūrimo ir socialinės gerovės veiksnys yra žinių

visuomenės kūrimas. Lietuvoje informacinės ir žinių visuomenės plėtojimas yra vienas iš strateginių tikslų (prioritetų). Lietuvos ūkyje informacinės ir ryšių technologijų sektorius kol kas yra kiekybiškai nedidelis, tačiau pastaruoju metu dinamiškai augantis.

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija orientuota į keletą prioritetų:

1. Gyventojų kompetencija ir socialinė sanglauda – sudaryti sąlygas valstybės gyventojams įgyti žinias ir įgūdžius, reikalingus sėkmingam informacijos ir ryšių technologijų taikymui kasdieninėje veikloje, bei užtikrinti galimybes jomis naudotis.

2. Viešojo administravimo modernizavimas, naudojant informacijos ir ryšio technologijas, t.y. internetu teikiamų viešųjų paslaugų plėtra. Elektroninės valdžios paslaugų, orientuotų į gyventoją, savybių gerinimas: paslaugų kokybė, paprastas naudojimas, visuotinis prieinamumas. T.y., turi būti kuriama elektroninė valdžia, didinamas viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumas, plėtojamos elektroniniu būdu teikiamos paslaugos, užtikrinamas elektroninės demokratijos kūrimasis.

3. Žinių ekonomika – tai prioritetas skirtas skatinti žiniomis, inovacijomis, mokslo pasiekimais, informacinėmis technologijomis grindžiamos ekonomikos plėtrą. Plėtojant žinių ekonomiką, ypač svarbia tampa kvalifikuota darbo jėga, todėl valstybė tobulina švietimo sistemą, užtikrina palankią aplinką mokslo ir verslo bendradarbiavimui, inovacijų diegimui versle.

4. Informacinių technologijų pagalba puoselėjama ir skleidžiama Lietuvos kultūra, siekiama užtikrinti Lietuvos kultūros paveldo ir lietuvių kalbos išsaugojimą globalios visuomenės aplinkoje.

Vyriausybė patvirtino Informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos pakeitimą, kuriuo siekiama apibrėžti informacinės visuomenės plėtros Lietuvoje planavimo principus, užtikrinti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos įgyvendinimą rengiant trumpalaikes informacinės visuomenės plėtros programas, kuriose būtų numatyti konkretūs uždaviniai ir siejami rezultatai.

Informacinės visuomenės kūrimas – tai visuomeninis reiškinys, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai turi įtakos visiems šalies gyventojams. Todėl būtina analizuoti šio proceso keliamas šalies visuomenei ir atskiroms institucijoms problemas, siekiant išryškinti veiklos prioritetus ir geriau išspręsti kylančius uždavinius. Informacinės visuomenės plėtros ir informacijos technologijų naudojimo problemos aptariamos daugelyje Lietuvos miestų vykstančiuose seminaruose ir konferencijose.

Tobulinant Lietuvos visuomenę, reikia kelti intelektualinį lygį, mokėti naudotis šiuolaikinėmis IT ir įsijungti į svarbių tarptautinių projektų realizavimą. Norint geriau išlaikyti nacionalinį identitetą, pateikti objektyvią informaciją apie Lietuvos kultūrinės, kalbos, etnines savybes, išryškinti savo galimybes ir privalumus, turi būti pritraukiami kuo platesni šalies visuomenės sluoksniai. Ypatingą reikšmę informacinėje visuomenėje įgauna išsilavinimas, žinių ir kvalifikacijos palaikymas.

Atsižvelgiant į nepakankamą Lietuvos gyventojų IT naudojimo, infrastruktūros plėtros, valstybės

teikiamų viešųjų elektroninių paslaugų lygi, būtina sudaryti sąlygas gyventojams įgyti žinias ir įgūdžius, reikalingus sėkmingai taikyti IRT, diegti IT viešojo administravimo srityje bei kurti saugią IRT infrastruktūrą. [33]

Lietuvos Respublika siekia sukurti informacinę ir žinių visuomenę, deramai skatinti plėtrą, kurti bei plėtoti modernią, dinamišką ir konkurencingą ekonomiką. Pagrindinė siekio įgyvendinimo sąlyga – visapusiškas šalies mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros sistemos stiprinimas bei potencialo didinimas. Lietuvos strateginiai plėtros planai, kuriuose daug dėmesio yra skirta informacinei visuomenei ir jos plėtrai, rengiami atsižvelgiant į pagrindinius dokumentus, politines iniciatyvas, programas:

- Valstybės ilgalaikė raidos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX–1187,
- Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853,
- Nacionalinė darnaus vystymosi strategija,
- Ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1646,
- Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935,
- Aukštųjų technologijų plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1645,
- Prioritetinės Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2002–2006 metų kryptys, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 19 d. nutarimu Nr. 1182,
- Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programą bei jos įgyvendinimo priemones, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1646.
- Inovacijų versle programa ir jos įgyvendinimo 2003–2006 metų priemonės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003–07–15 nutarimu Nr. 911,
- Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcija, kuria pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 963,
- Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 24 d. nutarimu Nr.82,
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 m. programos įgyvendinimo priemonės, patvirtintos 2005 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 315,

- Tarpusavio Supratimo Memorandumas dėl Nacionalinio Susitarimo siekiant ekonominės ir socialinės pažangos, pasirašytas 2002 m. gegužės 16 d.,
- Lietuvos politinių partijų ir akademinės bendruomenės institucijų memorandumas, pasirašytas 2004 m. birželio 22 d. (nacionaline Lisabonos strategija).[33,35]

Naudojamų politikos priemonių visuma turi būti gerai subalansuota. Inovacijų sistema yra efektyvi tik tuo atveju, jei gerai funkcionuoja ir tarpusavyje sąveikauja jos sudedamosios dalys. Pagrindiniai Lietuvos inovacijų politikos principai yra nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoje Inovacijų versle programoje ir jos 2003–2006 metų įgyvendinimo priemonėse. Šios **programos tikslas** – didinti Lietuvos pramonės ir verslo konkurencingumą, sudarant palankias sąlygas veikiančioms įmonėms atsinaujinti ir steigti naujoms modernioms įmonėms, taip pat sudarant sąlygas įmonėms išnaudoti mokslo potencialą, kad kurtų didelę pridėtinę vertę ir sugebėtų konkuruoti pasaulio rinkose.

Toliau bus aptartos politinės iniciatyvos, kurios turi svarią įtaką Lietuvos IV plėtrai. Pirmą iniciatyvą **Lietuvos nacionalinė programa** ES Lisabonos strategijos tikslams įgyvendinti, ši programa 2005–2008 metams numato tris aiškiai apibrėžtus **prioritetus**:

1. Išlaikyti spartų ekonomikos augimą ir makroekonomikos stabilumą;
2. Didinti verslo konkurencingumą;
3. Skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

Kiekvienas prioritetas yra aiškiai aprašytas nurodant konkrečius tikslus ir priemones bei lėšas šiems tikslams pasiekti.

Autoriaus nuomone, nepaisant daugelio teigiamų bruožų, nacionalinė programa yra labiau orientuota į procesą nei į rezultatą. Joje yra nemažai bendrų frazių ir kalbama apie būtinas koncepcijas nenumatant rezultatų. Nepaisant programos trūkumų, buvo pasiekta tam tikros pažangos įtraukiant nevyriausybinę organizacijų pasiūlymus, ir galutinė dokumento redakcija yra laikoma gera. Nacionalinė programa buvo rengiama aktyviai dalyvaujant nevyriausybiniams organizacijoms. Lietuvos ekonomikos ministerija, kuri buvo atsakinga už programos rengimą, sulaukė piliečių paramos. Didžioji visuomenės dalis įsitikinusi, kad, tinkamai įgyvendinus nacionalinę programą, per artimiausius penkerius metus galima tikėtis akivaizdžių rezultatų.

Lietuvos nacionalinės programoje yra numatytas IV plėtros **uždavinys** – užtikrinti aukštos kokybės komunikacijų infrastruktūros pasiekiamumą plačiajai visuomenei ir mažėjančias interneto naudojimo kainas. Tačiau jis yra prieštaringas, nes aukščiausia kokybė reiškia naujausias technologijas, kurios yra brangios. Be to, ES politikos priemonės, taikomos programos tikslui pasiekti, didina paslaugų teikėjų išlaidas ir iškreipia konkurenciją rinkoje. Tai turi neigiamas ilgalaikes pasekmes kainų lygiui, infrastruktūros plėtrai, inovacijoms ir žinių visuomenei apskritai. Galima teigti, kad šio uždavinio

siekimas turi neigiamų ekonominių pasekmių. Lietuvai būtų naudinga minimalius kaštus bei apribojimus sukurianti IT politika, kuri leidžia pritraukti ne tik vietines, bet ir ES valstybių narių investicijas. Tokia politika sudarytų galimybes steigti tarptautinio masto žinių ekonomikos centrams Lietuvoje bei padidintų konkurenciją esamose paslaugų rinkose.

Nacionalinėje Lisabonos strategijoje numatyta:

1. Sukurti prielaidas elektroninės komercijos klestėjimui. Manoma, kad Lietuvoje elektroninė komercija nesiplėtoja, todėl, kad nėra elektroninė komercijos įstatymo. Yra mažai domimasi elektronine komercija, todėl jos paklausa rinkoje menka. Dirbtinis šios paslaugos skatinimas būtų ekonomiškai žalingas.

2. Daugiau žmonių turėtų galimybę naudotis informacija. Valstybė siekia, kad žmonės turėtų kuo daugiau gėrybių poreikiams tenkinti. Informacinės atskirties tikslinis mažinimas yra brangus bei „atima“ lėšas iš kitų sričių, pvz., iš informacijos tinklų kokybės. Lietuvoje informacinės atskirties problema geografiniu ir pajamų aspektu laikui bėgant mažėja.

3. Suaktyvinti elektroninę valdžią. Pasirinkus tinkamą koncepciją ir politikos priemones, galima pasiekti teigiamų ekonominių bei socialinių rezultatų. Priešingu atveju galimi dideli nuostoliai, visų pirma finansiniai. Lietuvai tai yra labai aktualus uždavinys, kuriam įgyvendinti reikia daug intelektualių ir materialių išteklių.

4. Remti trečiosios kartos mobiliąsias paslaugas ir interneto protokolo 6 versijos diegimą. Atskirų technologijų išskirtinis rėmimas yra ekonomiškai rizikingas ir prieštarauja ES deklaruojamam technologinio neutralumo principui. Lietuva turėtų vengti kitų valstybių klaidų šioje srityje.[32, 33]

Svarbi iniciatyva Lietuvos IV plėtrai yra Bendrojo programavimo dokumentas (BPD) – tai ne tik planavimo dokumentas, kuriame nustatoma šalies plėtros strategija, pateikiamas finansavimo priemonių ir uždavinių aprašymas, bet ir ES investicijų Lietuvai planavimo, bei būsimos paramos finansavimo dokumentas. Atsižvelgiant į esamos situacijos analizę, apibrėžiamas programuojamo periodo plėtros tikslas ir jo siekimo strategija, nustatomi investavimo prioritetai, aprašomos strategiją įgyvendinančios priemonės bei pateikiamas pirminis finansinis planas.

BPD numatyta, kad IT infrastruktūros plėtra turėtų skatinti ekonomikos augimą (ypač kaimo vietovėse, kur iki šiol IT infrastruktūra sąlygiškai yra neišplėtota), padidinti konkurencingumą tarptautiniu lygmeniu ir sudaryti sąlygas taikyti modernesnius valdymo būdus, leisiančius didinti pramonės ir verslo efektyvumą. Įvertinus Lietuvos socialinę padėtį, informacinės visuomenės sukūrimas turėtų gerinti Lietuvos piliečių gyvenimo kokybę, o kaimo vietovių gyventojams sudaryti galimybes naudotis tais pačiais produktais ir paslaugomis kaip ir miestų gyventojams.

BPD yra suformuluotos pagrindinės IV plėtros problemos Lietuvoje:

1. Visuomenė yra mažai informuota apie IV procesus. Šiuo metu daug Lietuvos gyventojų nėra pakankamai informuoti apie informacinės visuomenės procesus (IVP), žmonės nesuvokia, kokias galimybes atveria IT, arba nemato naudos, kurią jos gali duoti kasdieninėje veikloje.

2. Nepakankami kompiuterinio raštingumo įgūdžiai. Lietuvos žmonių kompiuterinio raštingumo lygis priklauso nuo jų išsilavinimo ir pajamų, taip pat nuo amžiaus, socialinės būklės ir gyvenamosios vietos. Didžiausi skirtumai, arba „skaitmeninė atskirtis“, yra tarp žmonių, gaunančių didžiausias ir mažiausias pajamas, tarp kaimo ir miesto (ypač Vilniaus) gyventojų, tarp jauniausių ir seniausių gyventojų.

3. Ribotos galimybės naudotis IT. Darbo ir mokslo vietų bei namų ūkių kompiuterizavimas susijęs su gyventojų amžiumi, išsilavinimu, pajamomis, socialine būsle ir gyvenamąja vieta. Pagrindinė priežastis, kodėl gyventojai nesinaudoja internetu yra ta, kad jie neturi prieigos prie interneto. [34]

ITT rodikliai Lietuvoje (kompiuterių kiekis, interneto naudojimas ir pan.) auga sparčiai, nors vis dar yra mažesni už ES vidurkį. Juos lemia palyginti nedidelis bendro kompiuterinio raštingumo lygis, gausesnių ir geresnių IT mokymo galimybių poreikis bei infrastruktūros trūkumai. **Palankūs veiksniai** – Lietuvoje parduodama vis daugiau kompiuterių, o didieji Lietuvos miestai iš esmės pasižymi gerai išplėtotą IT infrastruktūra. Be to, didėja Lietuvos gyventojų suinteresuotumas elektroninės valdžios paslaugomis. 2005 m. daugiau kaip 50 proc. interneto vartotojų Lietuvoje teigė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jie internetu pasinaudojo elektroninės valdžios paslaugomis. Lietuva dėl savo nedidelės teritorijos ir didelio mokslinio techninio potencialo turi galimybę gana lengvai prisitaikyti prie greitai kintančių pasaulinių IT tendencijų (1.1 lentelė). [28].

1.1 lentelė. IV plėtros skirtumų Lietuvoje ir ES valstybėse narėse įvertinimas

Analizuojamas rodiklis (pagal prioritetą)	Rodiklio matmuo	Metai	Rodiklio vertė (Lietuva)	Rodiklio vertė (ES vidurkis)	Netolygumo laipsnis
Nuolatiniai interneto vartotojai	visų šalies gyventojų, nuolat naudojančių internetą, procentas	2004	29	47	vidutinis
Interneto vartojimas namų ūkiuose	namų ūkių, turinčių internetą, procentas	2004	12	42	didelis
Viešųjų elektroninių paslaugų lygis	pagrindinių viešųjų paslaugų, pasiekiamų internetu, procentas	2004	59	72	vidutinis
Plačiajuosčio ryšio technologijas naudojančių abonentų procentas	Namų ūkių, besinaudojančių plačiajuosčiu ryšiu, proc.	2004	4	15	didelis
Viešojo judriojo telefono ryšio vartotojai	viešojo judriojo telefono ryšio abonentų skaičius šimtui gyventojų, vienetais	2004	79	83	mažas

Vis dar išlieka gana dideli pagrindinių IV plėtros rodiklių netolygumai tarp Lietuvos ir kitų ES valstybių narių. Vieni didžiausių skirtumų pastebimi tarp namų ūkių, kurie naudojami internetu ir plačiajuosčio ryšio naudojimo srityse, todėl aktualios yra priemonės, skatinančios gyventojų apsirūpinimą informacinėmis technologijomis bei prieiga prie interneto.[28]

Nuo 2002 m. viešos interneto prieigos centrų kūrimą įgyvendina privataus verslo iniciatyva „Langas į ateitį“, į kurią vėliau įsijungė ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Verslo iniciatyvos „Langas į ateitį“ jėgomis Lietuvoje per tris metus buvo įsteigti 175 interneto prieigos centrai. Nuo šių metų birželio 1 d. visoje Lietuvoje pradėjo veikti dar 300 naujų viešosios interneto prieigos taškų. Taip buvo užbaigtas pirmasis pagal PHARE 2003 socialinės ekonominės sanglaudos programą finansuojamo projekto „Viešųjų interneto prieigos taškų steigimas kaimiškose vietovėse“ įgyvendinimo etapas. Šiuo metu iš viso Lietuvoje apie 700 centrų, kuriuose Lietuvos gyventojai gali nemokamai naudotis internetu (1.2 lentelė).

1.2 lentelė. Lietuvos Informacinės visuomenės plėtros rodikliai ir dinamika

Informacinės visuomenės rodikliai, proc.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Namų ūkiai turintys kompiuterį	5,3	8,5	12,0	19,3	25,0	29,0
Namų ūkiai naudojantys internetą namie	2,3	3,2	4,1	6,2	10,6	14,4
Įmonės naudojančios kompiuterius	...	80,2	84,4	84,8	89,7	91,7
Įmonės naudojančios internetą	...	58,6	65,5	68,5	79,8	85,2
Darbuotojų, naudojančių kompiuterius, dalis valstybės ir savivaldybių institucijose	...	...	...	61,6	67,5	72,3
100–ui mokinių ir studentų tenka kompiuterių, mokslo metų pradžioje, vnt.						
bendrojo lavinimo mokyklose	...	...	2,5	4,0	4,6	...
profesinėse mokyklose	...	...	5,3	5,8	7,2	...
aukštesniosiose mokyklose	...	...	14,4	13,6	19,0	...
kolegijose	...	...	8,6	6,5	6,3	...
universitetuose	...	...	4,4	4,7	5,3	...

Šaltinis: statistikos departamentas prie LRV

Elektroninių ryšių ateitis – plačiajuosčio ryšio infrastruktūros kūrimas. Artimiausioje ateityje elektroninių ryšių sektoriaus plėtros kryptį turėtų įtakoti plačiajuosčio ryšio plėtra. Visos ES šalys narės, įgyvendindamos Lisabonos strategijos tikslus, turėtų pasiekti 50 proc. plačiajuosčio ryšio rodiklį per artimiausius penkerius metus. Plačiajuosčio ryšio paslaugų Lietuvos internetinės prieigos rinkoje augimas 2004 m. taip pat buvo akivaizdus. 2004 m. plačiajuosčio ryšio technologijas naudojo 129,05 tūkst.

abonentų. Per 2004 m. plačiajuosčio ryšio abonentų skaičius išaugo beveik du kartus (augimas – 93,2 proc.). Atitinkamai pasikeitė ir plačiajuosčio ryšio skvarba, kuri nuo metų pradžios išaugo 1,6 proc. ir pasiekė 4,5 proc. šimtui gyventojų. Nepakankamą plačiajuosčių ryšių naudojimą sąlygoja infrastruktūros plėtros stygius, ypatingai aktualios investicijos į plačiajuosčio ryšio „paskutinę mylią“. Planuojama, kad iki 2010 m. Lietuva pasieks 52 proc. naudojimosi plačiajuosčiu ryšiu rodiklį.

Planuojama, kad 2010 m. internetu naudosis 65 proc. šalies gyventojų. Pastaraisiais metais Lietuvoje šalies mokyklų kompiuterizavimui skiriama vis daugiau dėmesio. Siekiama sudaryti sąlygas, kad kiekvienas moksleivis mokykloje įgytų reikiamų IT žinių. Švietimo ir mokslo ministerija tęsia bendrojo lavinimo mokyklų aprūpinimą reikiama ITT baze. 2004 m. pabaigoje 15 mokinių teko vienas kompiuteris. Internetu (greitesniu negu 64 kbps) galėjo naudotis 52 proc. mokyklų. Siekiant rengti darbo rinkai reikalingus specialistus ir įgyvendinant IT specialistų rengimo programą, 2004 m. du kartus, lyginant su 2000 m., išaugo studentų priėmimas studijuoti informatikos ir informatikos inžinerijos studijų krypties programas. Įgyvendinant priemones gyventojų kompetencijos ir socialinės sanglaudos srityje numatoma, kad 2010 m. Lietuvos gyventojai, neatsižvelgiant į socialinę, turtinę ar geografinę padėtį, galės išmokti naudotis IT ir jomis naudosis, gebės lanksčiai taikytis prie kintančios aplinkos, įgis reikiamų žinių, įgūdžių ir kvalifikaciją.

Žinių ekonomika ir elektroninis verslas. Ypatingą reikšmę žinių ekonomikai turi inovacijos. Lietuvoje vykdoma „Inovacijų versle“ programa, kurią įgyvendinant subsidijuojamos įmonės įgyvendinančios inovacinius projektus aplinkosaugos, lazerių, IT ir kt. srityse. 2004 m. Ūkio ministerija suteikė finansinę paramą 18 įmonių, buvo paremti 22 inovaciniai projektai. Be to, įsteigtas regioninis inovacijų paramos tinklas su koordinaciniu padaliniu Lietuvos inovacijų centre bei padaliniais Klaipėdoje, Šiauliuose, Kaune, Panevėžyje ir Alytuje. 2005 m. pradžioje kompiuterius savo veikloje naudojo 91,1 proc. apdirbamosios gamybos ir 89,6 proc. paslaugų sektoriaus įmonių. Kompiuteriais mažiau naudojami nedidelės įmonės, turinčios iki 50 darbuotojų (88,7 proc.). Vidutinės (nuo 50 iki 250 darbuotojų) ir stambios (daugiau kaip 500 darbuotojų) įmonės kompiuterius darbe naudojo daug aktyviau – atitinkamai 98,7 ir 99,7 proc. 2005 m. pradžioje 84,6 proc. šalies apdirbamosios gamybos ir paslaugų sektoriaus įmonių (92,9 proc., turinčių kompiuterius) buvo prisijungusios prie interneto (2004 m. pradžioje – 79,8 proc.). Skatinant inkubatorių ir technologinių parkų atsiradimą, Lietuvoje 2005 m. viduryje veikė 6 mokslo ir technologijų parkai, Lietuvos inovacijų centras, 42 verslo informaciniai centrai, 7 verslo inkubatoriai ir kt. įstaigos.

Internetu teikiama du trečdaliai valdžios paslaugų. Šiuolaikiniai piliečiai yra pripratę gauti kompleksines paslaugas. Verslo subjektui, norinčiam išspręsti tam tikrą problemą (pvz. įsteigti naują įmonę), būtų patogiau gauti visas reikalingas paslaugas iš vieno kompetentingo šaltinio. Informacinės

visuomenės plėtros komiteto prie Vyriausybės užsakyto tyrimo duomenimis 2005 m. pagrindinių viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę terpę lygis Lietuvoje siekė 64 proc. (palyginimui, 2004 m. – 50 proc.). Verslui skirtos paslaugos į internetą perkeliamos sparčiau, negu skirtos gyventojams. Verslui skirtų paslaugų perkėlimo į internetą lygis 2005 m. siekė 76 proc. (palyginimui, 2004 m. – 60 proc.), o gyventojams – tik 56 proc. (palyginimui, 2004 m. – 44 proc.). Geriausiai išplėtotos elektroninės viešosios paslaugos Lietuvoje yra susijusios su gyventojų pajamų deklaravimu, įsidarbinimo paslaugomis, viešųjų bibliotekų saugomos informacijos paieška, socialinėmis įmokomis, muitinės deklaracijomis, statistikos duomenų pateikimu. Lietuva įgyvendindama priemones elektroninės valdžios srityje siekia sudaryti palankią teisinę ir institucinę aplinką, padidinti elektroninės valdžios galimybes, gyventojams ir verslui teikti naujos kartos viešąsias paslaugas, pagrįstas informacinių technologijų ir elektroninių ryšių naudojimu. Tai leis pasiekti, kad iki 2010 m. viešosiomis elektroninėmis paslaugomis naudotųsi 40 proc. Lietuvos gyventojų. 95 proc. pagrindinių viešųjų elektroninių paslaugų būtų pasiekiami internetu, o 70 proc. visų viešųjų elektroninių paslaugų būtų teikiama „vieno langelio“ principu. Pastaraisiais metais įgyvendinama daug ir įvairių priemonių, kurios teigiamai įtakoja žinių visuomenės plėtros procesus Lietuvoje. Tačiau siekiant aktyviai prisidėti prie Europos Sąjungos valstybių narių iniciatyvų plėtojant žinių visuomenę ir konkurencingą ekonomiką Lietuva ir toliau turi nuosekliai įgyvendinti iniciatyvas, gyventojams sudarančias sąlygas laisvai naudotis IRT teikiamais privalumais, skatinančias inovacijų plėtrą bei plėtojančias modernias elektronines paslaugas. [22,23].

Apibendrinant galima pateikti Pasaulio Ekonomikos Forumo (angl. World Economic Forum) vykdomą Konkurencingumo programos ataskaitą, kurioje įvertinta Lietuvos pažanga plėtojant IV. Pasaulio Konkurencingumo programos (Global Competitiveness Programme) 2004 m. šiame tyrime ypatingas dėmesys buvo skirtas naujosios ES narėms bei valstybėms kandidatėms, šių šalių pažangai, vykdamas įsipareigojimus, susijusius su naryste ES bei Lisabonos deklaracijos tikslais. Programos indeksą sudaro aštuoni pagrindiniai komponentai, kuriais nustatomas šalies konkurencingumas bei pažanga siekiant Lisabonos deklaracijos tikslų:

1. Informacinės visuomenės sukūrimas;
2. Sąlygos inovacijų diegimui ir tiriamajai veiklai (sukurti palankias sąlygas *R&D* partnerystėms, *high-tech* įmonių kūrimui, panaikinti kliūtis, ribojančias mokslininkų mobilumą);
3. Rinkos liberalizacija: vieningos rinkos principų įgyvendinimas ir valstybės pagalba bei konkurencinių sąlygų reguliavimas;
4. Vieningo tinklo sukūrimas: telekomunikacijų sektoriaus plėtra, komunalinių ir transporto paslaugų sektorių plėtra;
5. Efektyvaus ir integruoto finansinių paslaugų sektoriaus sukūrimas;

6. Palankių verslo sąlygų sukūrimas;

7. Socialinės sanglaudos didinimas: bedarbių integravimas į darbo rinką, perkvalifikavimas ir mokymai, socialinės apsaugos modernizavimas;

8. Darni (subalansuota) plėtra: aplinkos apsauga, klimato pokyčiai.[44]

Tyrimas apima 15 ES valstybių „senbuvių“. Siekiant palyginti ES–15 tarptautiniu mastu, jos lyginamos su JAV, kuri daugeliu atžvilgiu yra viena labiausiai konkurencingų pasaulio ekonomikų. Kategorijų vertinimas yra pagrįstas kiekvienos valstybės viešai publikuojamais statistiniais duomenimis bei ES mastu atliekamais nuomonių tyrimais. Lisabonos indeksas yra vertinamas balais nuo 1 (labai silpnas) iki 7 (stiprus) (1.3 lentelė).

1.3 lentelė. Naujai įstojusių šalių (išskyrus Kiprą) ir trijų šalių kandidačių (Bulgarijos, Rumunijos, Turkijos) konkurencingumo vertinimas 2004 m.

Šalis	Lisabonos indeksas		Informacinės visuomenės plėtra	Inovacijos ir moksliniai tyrimai	Rinkų liberalizavimas	T/T/K* paslaugų tinklo plėtra	Finansinių paslaugų sektorius	Verslo aplinka	Socialinė sanglauda	Darni/subalansuota plėtra
	Vieta	Balas								
Estija	1	4,64	4,92	3,82	4,40	4,98	5,43	4,90	4,20	4,44
Slovėnija	2	4,36	4,38	3,92	4,06	5,21	4,69	3,76	4,24	4,60
Latvija	3	4,34	3,62	3,86	4,44	4,35	4,84	4,87	4,47	4,29
Malta	4	4,20	4,42	2,99	4,03	4,81	5,27	4,00	4,83	3,24
Čekija	5	4,16	3,62	3,34	4,01	5,19	4,03	4,18	4,40	4,48
Vengrija	6	4,12	3,24	3,47	4,10	4,57	4,87	4,41	4,19	4,09
Lietuva	7	4,05	3,36	3,57	4,10	4,51	4,67	4,38	3,69	4,17
Slovakija	8	3,89	3,29	3,34	3,84	4,50	4,39	3,43	3,83	4,53
Lenkija	9	3,68	2,95	3,53	3,75	4,00	4,26	3,56	3,42	3,99
Turkija	10	3,45	2,61	2,72	3,68	4,01	3,99	3,84	3,45	3,33
Rumunija	11	3,35	2,91	2,88	3,04	3,48	3,77	3,65	3,74	3,33
Bulgarija	12	3,25	2,66	2,94	3,26	3,54	3,64	3,81	3,07	3,08
ES–15		4,97	4,61	4,41	4,69	5,81	5,52	4,74	4,81	5,16

Pastaba: *T/T/K – telekomunikacijų/transporto/komunalinių paslaugų sektorius

Šaltinis[10]: The Lisbon Review 2004. An Assessment of Policies and Reforms in Europe. World Economic Forum, 2004.

Pirmoje vietoje tarp naujų ES narių yra Estija, kurios pagrindinės stiprybės – aukšta verslo aplinkos ir paslaugų verslui kokybė bei informacinės visuomenės išsivystymo lygis. Šios abi kategorijos konkurencingumo atžvilgiu Estijoje yra įvertintos aukščiau už ES vidurkį. Taip pat aukštai vertinamas Estijos finansinių paslaugų sektoriaus išsivystymas bei lankstumas. Antroje vietoje – Slovėnija su gerai išplėtotais telekomunikacijų, transporto ir komunalinių paslaugų sektoriais bei dideliu dėmesiu, skiriamu darniai plėtrai.

Lietuva tarp 12 nagrinėjamų valstybių yra 7 vietoje, nusileisdama Estijai, Slovėnijai, Latvijai, Maltai, Čekijai ir Vengrijai. Stipriosios Lietuvos pusės – efektyvus finansinių paslaugų sektorius, išplėtoti telekomunikacijų, transporto ir komunalinių paslaugų tinklai. Beje, Pasaulio banko atlikto aštuonių naujų ES valstybių investicinės aplinkos tyrimo duomenimis, pigiausiai ir greičiausiai pradėti verslą galima Lietuvoje. Pagal daugelį investicinę aplinką valstybėse apibūdinančių kriterijų, Lietuva pranoksta kitas naujas ES valstybes – Čekiją, Estiją, Latviją, Lenkiją, Slovakiją, Slovėniją ir Vengriją. Tačiau nepaisant to, pritraukti investicijas Lietuvai sekasi prasčiausiai. Lietuvai siekiant dabartinių ES valstybių narių ekonominio konkurencingumo lygio, savo ekonominę veiklą ji turi orientuoti į žiniomis paremtus sektorius ir diegti naujas technologijas. Lietuva turi palankias sąlygas didinti konkurencingumą: kvalifikuota darbo jėga, dideli pajėgumai mokslo ir technologijų srityse, palyginti gerai išplėtoti ryšių infrastruktūra ir bendra ES rinka. [44]

2. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA LIETUVOS INFORMACINEI VISUOMENEI

2.1. ES informacinės visuomenės plėtros finansavimas

Galima užsibrėžti labai ambicingų uždavinių, tačiau norint juos įgyvendinti, reikia ne tik politinės valios, bet ir finansinių išteklių. Todėl labai svarbus aspektas yra Europos Sąjungos finansavimas.

ES biudžetas formuojamas kiekvieniems finansiniams metams. Tačiau, nuo 1988 m. metinis biudžetas grindžiamas vidutinės trukmės finansiniu planavimu, kuris paprastai vadinamas finansinėmis perspektyvomis arba programiniu periodu. Jame ES institucijos bei valstybės sutaria dėl biudžeto sandaros principų, numatant tam tikrą kasmetinį augimą, prioritetines finansavimo sritis ir leistiną ribą. Pirmasis toks programinis periodas apėmė 1988 – 1992 metus, o antrasis – 1993 – 1999 metus. 1999 m. Berlyne Europos viršūnių taryba patvirtino 2000 – 2006 metų finansinę perspektyvą. Dabar planuojamas 2007 – 2013 metų periodas.

Bendro biudžeto išlaidos susideda iš dviejų dalių – „privalomųjų“ (angl. *obligatory*) ir „neprivalomųjų“ (angl. *non-obligatory*). Kadangi pagal ES steigimo sutartis biudžetas turi būti subalansuotas, „privalomųjų“ išlaidų dydis sutampa su pajamų dydžiu. „Neprivalomosios“ išlaidos – tai asignavimai įvairiems finansavimo įsipareigojimams, kurie gali būti nepilnai ar nebūtinai įgyvendinti iki finansinių metų pabaigos, atsižvelgiant į galimybę daryti patvirtinto biudžeto pataisas per finansinius metus (tyrimų programoms, struktūriniams fondams ir kt.).

Nagrinėjant ES IV plėtrai skirtas programas, būtina pastebėti, kad ES patvirtinus Lisabonos strategiją ir IV plėtrą paskelbus vienu iš svarbiausių ES prioritetų bei užsibrėžus tikslą iki 2010 m. sukurti žiniomis grįstą ekonomiką, šios srities programos turėjo būti įteisintos. Taigi pirmiausia buvo patvirtintas strateginis planas, o vėliau ir atskiros programos. Paprastai programos buvo priimamos Europos Komisijos pasiūlymu, Europos Parlamento, pritarus Europos Tarybai. Toks programų įteisinimas būtinas, kadangi šių teisės aktų pagrindu yra sudaromas IV plėtros programų finansavimui reikalingas biudžetas.

Kalbant apie IV plėtrai skiriamą biudžetą, reikia pastebėti, kad programos laikotarpiui 2000 – 2006 metams IV politikai įgyvendinti yra numatyta skirti per 10 mlrd. eurų iš struktūrinių fondų. Šios lėšos bus daugiausia skiriamos kompiuteriniam raštingumui skatinti, viešajam administravimui modernizuoti, elektroniniam verslui puoselėti ir informacinei infrastruktūrai atnaujinti. Tam tikros IV programos yra finansuojamos iš kitų ES politikos finansavimui skirtų lėšų. Štai „eEurope“ veiksmų planas, be jau minėto finansavimo iš struktūrinių fondų, papildomai finansuojamas iš vidaus rinkos politikos įgyvendinimui skirtų lėšų. IV plėtra būdama tiek struktūrinės, tiek vidaus rinkos politikos dalimi ir palyginti mažai reguliuojama ES teisės, finansuojama iš nacionalinio biudžeto.

Struktūrinė politika – tai ES vykdoma politika, kurios tikslas yra finansinėmis priemonėmis bei nacionalinių regioninių politikų koordinavimu mažinti ekonominio bei socialinio išsivystymo skirtumus tarp ES valstybių. Struktūrinės pagalbos programos gali būti inicijuojamos tiek nacionaliniame, tiek ir Bendrijos lygmenyje. Siekiant išvengti valstybių narių piktnaudžiavimo, struktūrine ES pagalba keičiant nacionalinio biudžeto lėšas, yra taikomas papildomumo principas. Jo esmė – struktūrinės pagalbos mastas neturi viršyti 80 – 85 proc. nacionalinio biudžeto lėšų. Būtina pažymėti, kad ES IV programos taip pat numato projektų bendrą finansavimą, tačiau projektų išlaidų dengimo dydžiai nėra vienodi.[25]

2.2 Europos Sąjungos struktūriniai fondai

Struktūrinių fondų (SF) atsiradimo prielaidos – skirtumų tarp Europos Bendrijos regionų mažinimas. Kai kurių rajonų BVP skirtumas siekia 3,5 karto, nedarbo rodikliai – iki 7 kartų. Tokių regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimas ir tolygios visos ES raidos skatinimas yra vienos iš bendrųjų ES politikos dalių – regioninės politikos tikslas. ES regioninę politiką galima laikyti struktūrinės politikos sudedamąja dalimi, kuri įgyvendinama pasitelkus ES SF ir Sanglaudos fondą.

Struktūrinės politikos fondai visų pirma siekia padėti sunkumus išgyvenantiems regionams prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. SF finansuoja projektus, padedančius sunkiai besiverčiančioms įmonėms ir darbuotojams imtis perspektyvios veiklos. Tačiau SF nefinansuoja pasyvios socialinės politikos priemonių (nedarbo pašalpos ir pan.). ES struktūriniai fondai – tai struktūrinės politikos, kuria siekiama mažinti ekonominius ir socialinius išsivystymo skirtumus tarp ES valstybių narių, finansiniai instrumentai.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) teikia regionams įvairią finansinę paramą. Fondo lėšos sudaro apie pusę visų struktūrinių fondų biudžeto. Fondas numato:

- investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas,
- investicijas į infrastruktūrą (kelius, telekomunikacijas, energetiką) siekiant sujungti centrinis ES regionus su periferiniais,
- investicijas, padedančias atgaivinti krizę išgyvenančius pramonės, žemės ūkio rajonus,
- darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos tyrimai, mokslo tyrimai),
- technologijų plėtrą, vietinės infrastruktūros plėtrą. Investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas.

Europos socialinis fondas remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas. Finansuoja:

- švietimą ir profesinį mokymą,

- paramą įsidarbinant,
- mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (pvz., specialistų mokymą mokslinio tyrimo įstaigose),
- socialinės ekonomikos projektus (pvz., padeda sukurti privačias vaikų priežiūros įstaigas),
- švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą (keliant darbuotojų kvalifikaciją).

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas.

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas.

Sanglaudos fondas (ESF). Neformaliai vadinamas penktuoju struktūriniu fondu, buvo įsteigtas 1993 m., po to, kai Maastrichto sutartyje buvo numatyta įkurti Europos valiutų sąjungą ir šalims, norinčioms įsiliesti į bendros Europos valiutos zoną, nustatyti gana griežti konvergencijos (susiliejimo) reikalavimai. Fondas buvo įkurtas siekiant finansuoti didelius kelių tiesimo ir aplinkos apsaugos projektus.

Reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones. Dabar nustatyti trys prioritetiniai struktūrinių lėšų investavimo tikslai:

1. Skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių. Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui yra mažesnis 75 proc. ES vidurkio. Taip pat regionams, kur ypač mažas gyventojų tankumas. Būtent šiam paramos tikslui yra priskiriama visos Lietuvos teritorija.

2. Remti krizės apimtus pramonės regionus, kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose ilgai išlieka aukštas nedarbo lygis. Taip pat skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių.

3. Teikti paramą mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui. Pagrindinės priemonės – profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra. Šios priemonės bus finansuojamos iš Europos socialinio fondo. [23]

Siekiant padidinti *struktūrinių fondų* teikiamos paramos efektyvumą, 1989 m. buvo priimti pagrindiniai jų veiklą nustatantys *principai*:

1. Koncentravimas. Būtent po šios struktūrinių fondų reformos imta išskirti paramos prioritetiniai tikslai bei tiksliniai regionai.

2. Programavimas. Struktūrinių fondų veiklos gairės numatomos ilgalaikio planavimo pagrindu (Berlyno Tarybos sprendimus dėl 2000–2006 metų planavimo laikotarpio). Iki konkrečių projektų įgyvendinimo pereinama keletas programinio planavimo stadijų.

3. Partnerystė. Rengiant minėtus programinius dokumentus bei administruojant struktūrinius fondus, glaudžiai bendradarbiaujama tarp Europos Komisijos struktūrų ir šalių narių nacionalinių, regioninių bei vietinių institucijų. Šio principo priešingybė – centralizuotas ekonominės veiklos planavimas (Briuselis neturi tokio pobūdžio veiklos galimybių dėl biudžetinių, politinių ir kt. sumetimų).

4. Papildomumas. Struktūrinių fondų parama yra skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti. Teikiant pagalbą konkretiems ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama nebūtų naudojama kaip dingstis buvusias valstybines išlaidas šiuose sektoriuose naudoti kitose srityse. Remdamasi šiuo principu, Europos Komisija užsitikrina efektyvesnę savo vykdomos politikos rezultatų kontrolę. Praktikoje papildomumo principas paprastai reiškia Europos Sąjungos ir valstybių narių bendrą projektų finansavimą.

5. Pavaldomumas. Struktūrinių fondų veiklai taikomas ir bendresnis principas, įtvirtintas Maastrichto sutarties. Remiantis šiuo principu, konkrečius veiksmus turi vykdyti žemiausio lygio valdžios institucijos, galinčios efektyviai juos atlikti. Užduotys turi būti perkeliamos į aukštesnį valdžios lygį tik tuo atveju, jeigu žemesnės valdžios institucijų veikla būtų neefektyvi (partnerystės principas)[20].

Yra trys pagrindiniai alternatyvūs struktūrinių fondų *planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai*:

1. Nacionalinės iniciatyvos. Nacionalinių iniciatyvų pagrindu šiuo metu yra panaudojama apie 9 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto. Pradinius planavimo dokumentus, susijusius su ES paramos paskirstymu, šiuo atveju rengia valstybės narės. Galimos dviejų tipų procedūros:

- Didesnės apimties ir sudėtingesnės paramos atveju, remiantis nacionaliniu arba regioniniu plėtros planu, bendrai su Europos Komisija yra parengiami Bendrijos paramos metmenys (Community Support Framework – CSF), jų pagrindu sudaromos veiklos programos (Operational Programmes – OP), kurioms įgyvendinti ruošiami konkretūs projektai. Būtent ši procedūra bus naudojama 2007–2013 metų, paramos gavimo laikotarpiu.

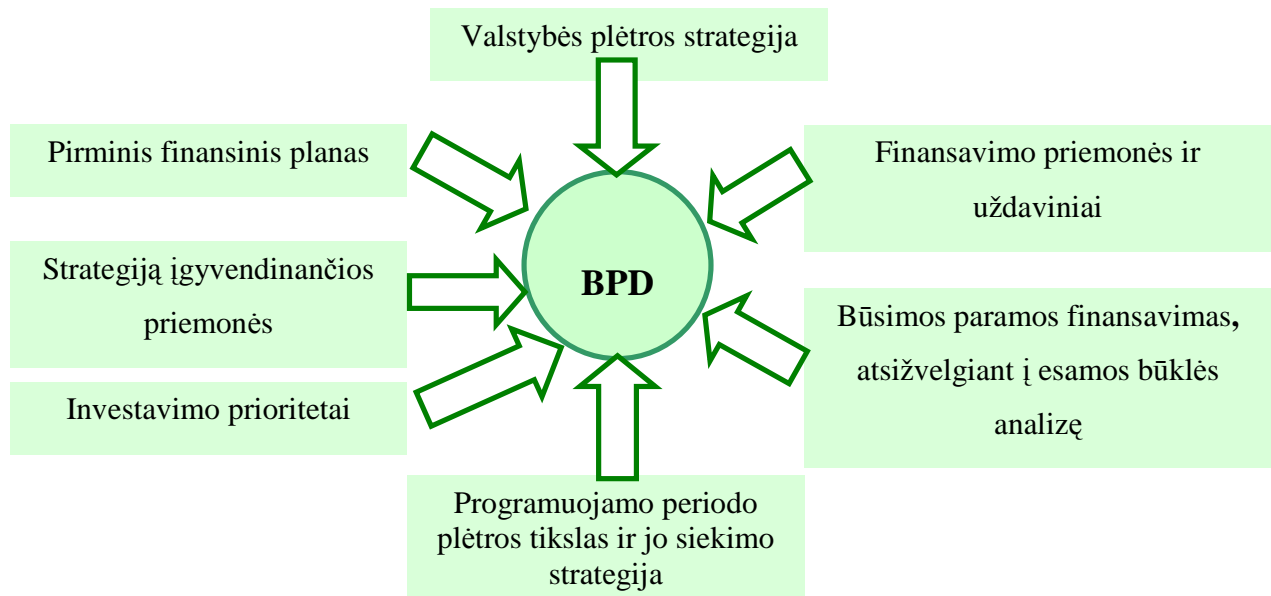
- Alternatyvus mechanizmas – Bendrojo planavimo dokumento (Single Programming Document – SPD), suderinto su Komisija, priėmimas, kurio pagrindu tiesiogiai rengiami konkretūs paramos projektai. Abiem atvejais konkrečių projektų atranką atlieka valstybės narės institucijos. Ši procedūra buvo taikoma 2004–2006 metų paramos gavimo laikotarpiu.

2. Bendrijos iniciatyvos. Planavimo laikotarpiui yra priimamas tam tikras skaičius Bendrijos iniciatyvų (Community Initiative) ir Europos Komisija parengia specialias gaires (Commission Guidelines) kiekvienai iš jų. Valstybės narės, besiremdamos Bendrijos metmenimis, rengia suderintas su Komisija programas, kurių pagrindu vykdomi tam tikri paramos projektai. Kaip ir nacionalinių iniciatyvų atveju, projektų atranką atlieka nacionalinės institucijos.

3. Inovacinės priemonės (Innovative Measures). Apie 0,5 proc. struktūrinių fondų biudžeto skiriama, šioms priemonėms. Planuojant ir administruojant inovacines priemones, nesilaikoma partnerystės principo: pati Europos Komisija numato konkrečias priemones ir atranka projektus įgyvendinti. [14]

2.3. Bendrasis Programavimo Dokumentas

ES SF lėšos Lietuvoje gali būti skiriamos tik Bendrojo programavimo dokumento (BPD) pagrindu. **BPD – tai ES investicijų Lietuvai planavimo dokumentas**, kuriame nustatoma (2.1 pav.)

2.1 pav. BPD struktūra

Finansuojamas gali būti kiekvienas projektas, kurio tikslas atitinka BPD apibrėžtus prioritetus ir priemones. BPD prioritetas – tai vienas iš strategijos, įteisintos BPD, kuriam numatytos ES struktūrinių fondų, bendrojo finansavimo ir kitų šaltinių lėšos, nustatyti konkretūs tikslai ir parengtos įgyvendinimo priemonės. BPD yra išdėstyti **5 Lietuvos Respublikos plėtros prioritetai**:

1. Socialinės ekonominės ūkio infrastruktūros plėtra;
2. Žmogaus išteklių plėtra;
3. Gamybos sektoriaus plėtra;
4. Kaimo ir žuvininkystės plėtra;
5. Techninė pagalba.

Bendrame programavimo dokumente yra pateiktas priedas, kurį sudaro trumpas strategijos aprašymas bei informacija reikalinga BPD įgyvendinti:

- bendri projektų atrankos kriterijai,
- bendri priežiūros indikatoriai,
- prioritetų bei priemonių apibūdinimas (kartu pateikiamos ir finansinės lentelės),
- informavimo strategija bei veiksmų planas,
- jame taip pat aprašomi bendrieji kompiuterinės duomenų sistemos principai,
- pateikiamas trumpas valstybės pagalbos schemų aprašymas.[18]

BPD pateikto plėtros plano *tikslas* yra susijęs su bendromis Lietuvos ir ES didelės apimties investicijomis. Jos padės sukurti būtinąsias augimo sąlygas, kurios Lietuvai suteiks galimybę realizuoti savo potencialą ir padės įgyvendinti ilgalaikę viziją (žr. 1 skyrius). SF investicijos padės pagerinti Lietuvos ekonomikos būklę: BVP augimas, maža infliacija ir makroekonomikos stabilumas.

Pagrindinis 2004–2006 metų BPD tikslas yra stiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie žinių ekonomikos (didėjantis BVP ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis), stiprinti žinių ekonomikos plėtrą (aukštesnis gyvenimo lygis ir visų Lietuvos gyventojų gerovė). Toliau pateikiami BPD uždaviniai:

1. Plėtoti naują ir gerinti esamą fizinę infrastruktūrą siekiant paskatinti ūkio augimą ir pagreitinti laisvą prekių, paslaugų ir žmonių judėjimą;
2. Užtikrinti, kad BPD skatinamas augimas būtų suderintas su darnaus vystymosi principu;
3. Gerinti Lietuvos darbo jėgos įgūdžius ir užtikrinti, kad darbo jėga būtų lanksti.
4. Tobulinti socialiai nuskriaustų grupių (bedarbiai ir jaunimas) įgūdžius ir kvalifikaciją, užtikrinti, kad kompetencija bei įgūdžiai, kurių mokoma, atitiktų darbo rinkos poreikius;
5. Stiprinti ekonominį konkurencingumą sudarant būtinąsias augimo sąlygas, skatinat palankios verslo aplinkos formavimąsi ir investicinį klimatą, palankų esamų ir įsteigtų naujų įmonių plėtrai;
6. Aktyvinti ekonomikos restruktūrizavimo procesus, kurie šiuo metu jau vyksta Lietuvoje.

2004–2006 metų laikotarpiu plėtros galimybės yra ribotos, todėl strategiją patariama formuoti taip, kad ji prisidėtų prie nurodytųjų tikslų, atsižvelgiant į ilgalaikės vizijos kontekstą. Plėtros strategija turi užtikrinti išteklių investicijas taip, kad būtų maksimaliai išnaudojama ilgalaikės vizijos įgyvendinimo teikiama nauda. Ši strategija remiasi pastarojo meto Lietuvos makroekonomikos stabilumu, kuris yra viena pagrindinių ūkio augimo prielaidų. Maža infliacija ir nespirtus darbo užmokesčio didėjimas Lietuvai turėtų sudaryti galimybę būsimoju programavimo laikotarpiu ir vėliau siekti aukštesnių už vidutinius BVP augimo rodiklių, nors yra didelių struktūrinių problemų, kurias būtina spręsti. 2003 m. lapkričio mėnesį Europos Komisija prognozavo, kad per tolesnius dvejus metus Lietuvos BVP augimas pralenks visų 25 ES valstybių rodiklius.[34]

Lietuvos BPD numatyta skatinti spartų kelių strateginės reikšmės ekonomikos plėtros centrų ir pagrindinių sektorių augimą, kurie dėl palankios vietos ir konkurencinių pranašumų vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu turi prielaidų tapti visos Lietuvos darnios plėtros katalizatoriais. Tikimasi, kad sparčiai augantys plėtros poliai ir pagrindiniai sektoriai bus labai svarbūs, skatins tvaresnę silpniau išsivysčiusių rajonų regioninę plėtrą ilguoju laikotarpiu, nors trumpuoju laikotarpiu skirtumai tarp jų gali dar padidėti.

BPD Priežiūros komiteto funkcijos:

1. Remdamasis BPD ir priede nustatytais įgyvendinimo rodikliais, periodiškai vertinti BPD nustatytų tikslų įgyvendinimą;

2. Siūlyti vadovaujančiajai institucijai BPD ir BPD priedo pakeitimus, svarstyti kitų institucijų siūlomus pakeitimus, tvirtinti BPD priedą ir jo pakeitimus (įskaitant jame nurodytus įgyvendinimo priežiūros rodiklius ir projektų atrankos kriterijus);

3. Svarstyti ir pritarti (nepritarti) Lietuvos Respublikos siūlymams pakeisti Europos Komisijos sprendimo turinį;

4. Svarstyti ir pritarti (nepritarti metinėms ir galutinei BPD įgyvendinimo ataskaitoms prieš siunčiant jas Europos Komisijai.

Apibendrinus aukščiau išdėstytą medžiagą, galima pateikti tokia BPD struktūros schemą (1 priedas).

BPD strategijoje yra trys nuolat pasikartojančios horizontalios sritys, kurias numatoma įgyvendinti per visas BPD priemones: darnus vystymasis, informacinė visuomenė, lygios galimybės. **Informacinė visuomenė – horizontali BPD prioritetinė kryptis.** BPD apibrėžtas IV projektas, kurio metu panaudojant ITT kuriami ir plėtojami nauji verslo subjektų, valstybės institucijų, nevyriausybinių organizacijų, visuomenės narių sąveikos būdai. Tokie projektai gali būti įgyvendinami skirtinguose sektoriuose: švietimo ir mokymo, sveikatos priežiūros ir socialinių reikalų, viešojo administravimo, pramonės ir verslo, tyrimų ir inovacijų diegimo ir t.t.[27]

IV vertikalios BPD priemonės. IV yra skirta atskira BPD priemonė – BPD 3 prioriteto „Gamybos sektoriaus plėtra“ 3 priemonė „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“.

Taip pat su IV plėtra yra susijusios tokios BPD priemonės:

- 1.5 priemonėje „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ yra numatyta „mokymosi visą gyvenimą“ sąlygų plėtra diegiant modernias informacijos technologijas;

- 2.2. priemonė „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“ numato gyventojų kompiuterinio raštingumo ugdymą;

- 3.1 priemonėje „Tiesioginė parama verslui“ numatytos tokios veiklos, kaip naujų technologijų ir inovacijų įdiegimas, modernių IT ir elektroninio verslo plėtra, IT metodų, informacinių sistemų ir duomenų bazių kūrimas ir įdiegimas įmonėse.[34]

2.4. ES struktūrinių fondų administravimas

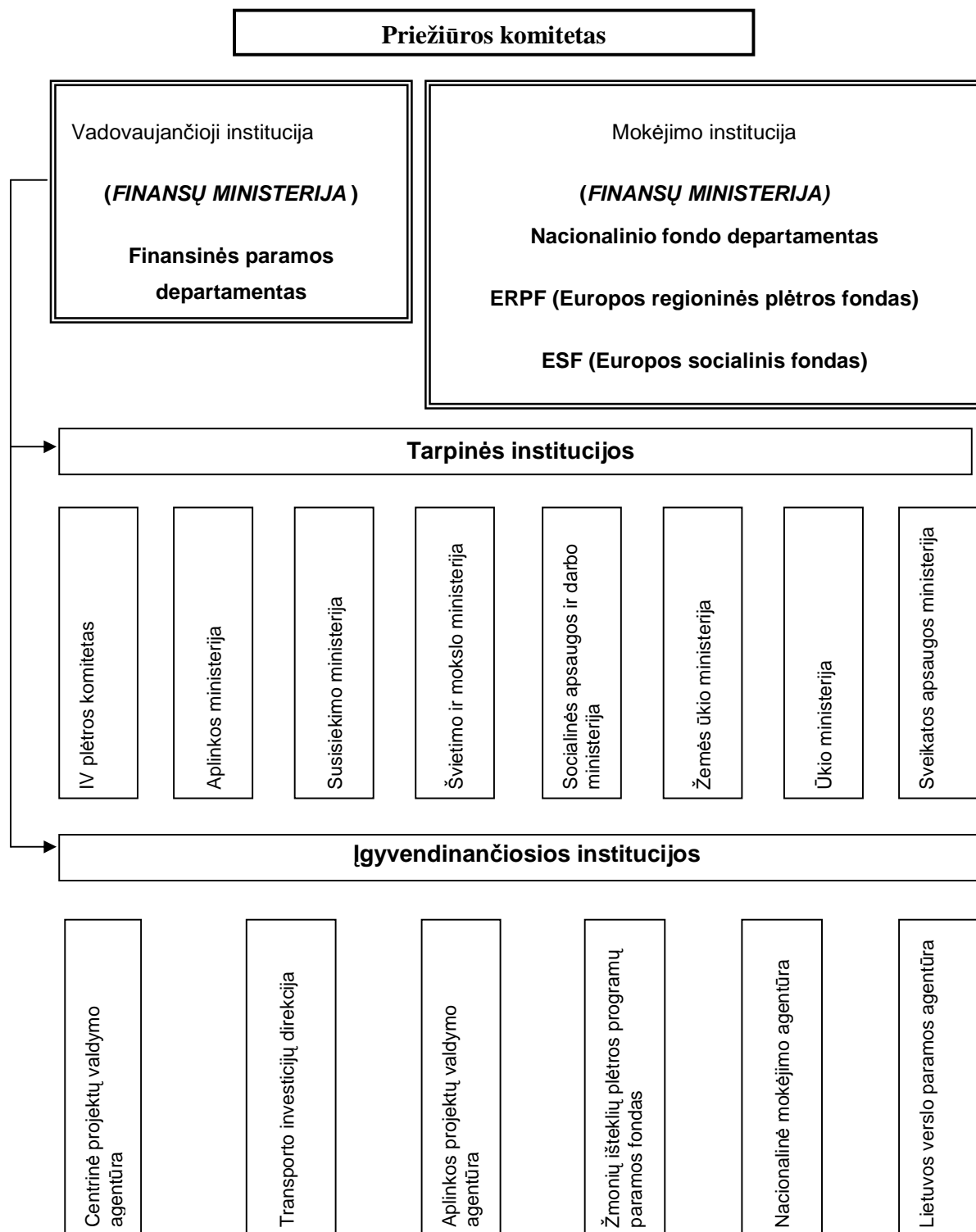
ES Reglamentuose yra apibrėžtos pagrindinės SF administravimo institucijos (Valdančioji, Mokėjimo, Tarpinės, Įgyvendinančios, Priežiūros komitetas) ir jų funkcijos (2.2 pav.).

Galima išskirti tris svarbiausius SF administravimo principus:

1. Kompensavimo mechanizmas – kompensuojamos tinkamos, teisėtos išlaidos patvirtintuose projektuose;

2. Griežti reikalavimai valdymo ir finansų kontrolės sistemai (užtikrina, kad Komisijai deklaruojamos tik teisėtos, tinkamos išlaidos), aptiktų nukrypimų atveju – griežtos sankcijos (reikalavimas grąžinti gautas lėšas);

3. Didelis dėmesys rezultatų priežiūrai – kompiuterizuotos priežiūros sistemos turėjimas, elektroninis apsikeitimas duomenimis su Komisija, ES finansinės paramos viešinimas. [34]

2.2 pav. Struktūrinius fondus administruojančios Lietuvos institucijos[34]

Šiuo metu visos atsakingos Lietuvos institucijos intensyviai administruoja ES SF paramą. Administracinių institucijų funkcijas ir atsakomybę nustato 2003 metų rugsėjo 11 dienos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1166 „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų

administravimo Lietuvoje“. Rengiami Struktūrinių fondų vadovai, kurie nustato institucijų vidines procedūras ir, be kurių nebus leista pradėti administruoti ir naudoti ES paramą. Tam, kad ES SF paramos administravimas vyktų sklandžiai, kuriama informacinė sistema, sujungianti visas šios paramos administravime dalyvaujančias Lietuvos valstybines institucijas.

Vadovaujančioji institucija yra atsakinga už patikimą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą. Ji gali įgalioti kitas ministerijas ir valstybės įstaigas (pagal joms LR teisės aktų nustatytą kompetenciją ir funkcijas) atlikti tam tikras aiškiai apibrėžtas užduotis, susijusias su struktūrinių fondų paramos tvarkymu. Vadovaujančiosios institucijos funkcijas atlieka Finansų ministerijos Finansinės paramos departamentas.

Mokėjimo institucija yra atsakinga už visų ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų apskaitą. Mokėjimo institucijos funkcijos Lietuvoje yra priskirtos Finansų ministerijos Nacionalinio fondo departamentui.

Tarpinės institucijos vykdo Valdymo institucijos deleguotas paramos valdymo funkcijas. Jos rengia priskirtų BPD priemonių finansavimo planus ir atsako už jų įgyvendinimą, taip pat priima galutinį sprendimą dėl projektų, kuriems bus teikiama parama. Tarpinėmis yra paskirtos šios institucijos:

- Aplinkos ministerija – aplinkos apsaugos srityje,
- IVPK prie LR Vyriausybės – IV plėtros srityje,
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija – žmonių išteklių plėtros srityje,
- Žemės ūkio ministerija – žemės ūkio, kaimo ir žuvininkystės plėtros srityje,
- Susisiekimo ministerija – transporto infrastruktūros srityje,
- Sveikatos apsaugos ministerija – sveikatos apsaugos infrastruktūros srityje,
- Ūkio ministerija – paramos verslo plėtrai srityje.

Įgyvendinančios institucijos vykdo tiesioginį paramos administravimą: skelbia projektų paraiškų konkursus, teikia informaciją, prižiūri projektų įgyvendinimą, rengia ataskaitas. Įgyvendinančių institucijų funkcijas atlieka:

- Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra – aplinkosaugos projektams,
- VšĮ „CPVA“ – sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo bei socialinės apsaugos infrastruktūros, informacinių paslaugų plėtros ir techninės paramos projektams,
- VšĮ „Lietuvos verslo paramos agentūra“ – verslo plėtros, energetikos ir turizmo projektams,
- NMA prie Žemės ūkio ministerijos – žemės ūkio, kaimo plėtros ir žuvininkystės projektams,
- Transporto investicijų direkcija – transporto projektams,

- Žmonių išteklių plėtros programų paramos fondas – socialinės integracijos ir žmonių išteklių plėtros projektams.

Pateikiama tarpinių ir įgyvendinančiosios institucijų pagal priemones schema (2 priedas).

Priežiūros komitetas yra pagrindinė BPD įgyvendinimo priežiūros institucija. Komitetas sudaromas remiantis partnerystės principu, įtraukiant valstybės institucijų bei nevyriausybinių organizacijų atstovus, taip pat Europos Komisijos atstovą. [34].

2.5. Informacinės visuomenės plėtros intervencijos sritys

Valstybės IV plėtros strategijai įtakos turi ES paramos intervencines sritys. Pagrindinės iš jų:

1. Elektroninė infrastruktūra,
2. Elektroninės paslaugos,
3. Elektroniniai gebėjimai.

Pirmosios dvi sritys remiamos per BPD 3.3 priemonę „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“, o elektroniniai gebėjimai – Europos socialinio fondo lėšomis (2 prioritetas „Žmogiškųjų išteklių plėtra“).

Elektroninės valdžios ir paslaugų sričių tikslai yra:

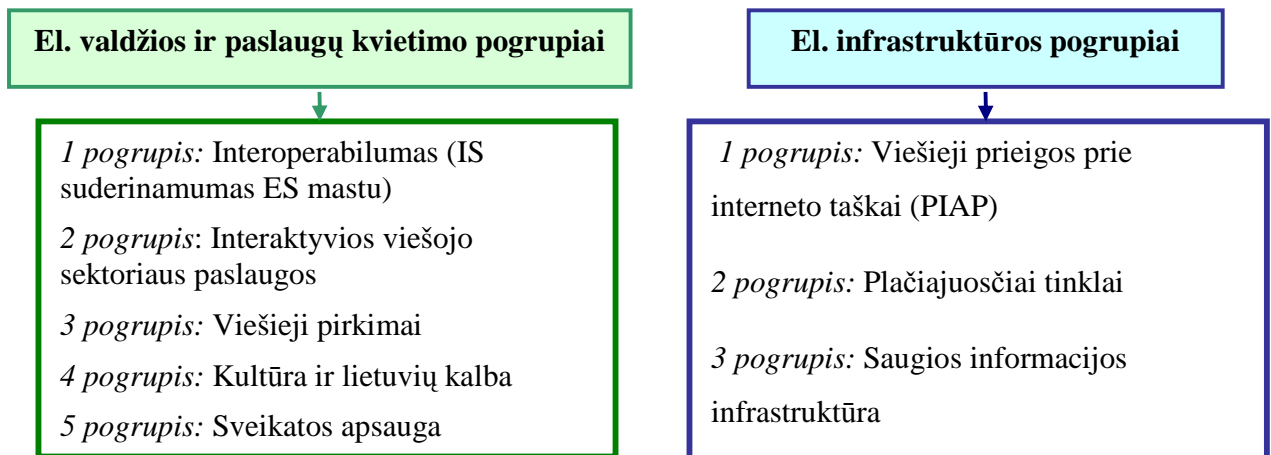
1. Sudaryti sąlygas visiems Lietuvos piliečiams ir verslo subjektams efektyviai naudotis šiuolaikinėmis ITT priemonėmis bendraujant su valdžios institucijomis;
2. Modernizuoti Lietuvos viešojo administravimo institucijas ir viešojo sektoriaus paslaugų teikimą, pasitelkiant modernias ITT.

Numatyta, kad Lietuva turi:

- iki 2008 m. pabaigos pasiekti, kad didelė viešųjų pirkimų dalis būtų vykdoma el. būdu,
- iki 2008 m. pabaigos pasiekti, kad viešajame sveikatos apsaugos sektoriuje būtų įdiegtos ir jo veikloje būtų naudojamos interoperabilios (interoperabilumas – informacinių sistemų suderinamumas) ir integruotos informacinės technologijos,
- iki 2008 m. pabaigos pasiekti geografinės ir viešojo sektoriaus informacijos interoperabilumo visuose pagrindiniuose valstybės registruose ir archyvuose, jeigu leidžia įstatymai ir teisės normos,
- iki 2010 m. pabaigos pasiekti, kad didelei Lietuvos gyventojų daliai visos pagrindinės viešojo sektoriaus paslaugos būtų teikiamos elektroniniu būdu,
- iki 2008 m. sudaryti sąlygas lietuvių kalbos naudojimą globalios daugiakultūrinės IV kontekste.

IV plėtrai yra atrenkami ir patvirtinami projektai, kurių veikla nukreipta į viešojo sektoriaus elektroninės valdžios ir paslaugų bei elektroninės infrastruktūros kūrimą. Visos paraiškos yra skirstomos į pogrupius (2.3 pav.), todėl skirtingų pogrupių paraiškos nesudaro viena kitai konkurencijos. Jos

konkuruoja tik pogrupio rėmuose.[27]

2.3 pav. Paraiškų pogrupiai

1. Visi elektroninės valdžios ir paslaugų projektai turi būti baigti ir visos susijusios sąskaitos turi būti išrašytos iki 2008 m. rugsėjo 1 d. Veikla, susijusi su viešaisiais pirkimais, turi atitikti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą ir paramos sutarties sąlygas, kurios apima darbų, paslaugų pirkimus ir/arba tiekimą. Visi projektai ir su jais susiję viešųjų pirkimų konkursai privalo taikyti atviro standarto reikalavimą. Pareiškėjai turi užtikrinti, kad formatų, sąsajų, grafikos priemonių, tinklų ir pan. specifikacijos būtų nustatytos nuo atskiro informacinių technologijų pramonės dalyvio nepriklausomos institucijos, siekiant maksimaliai užtikrinti programinės ir techninės įrangos suderinamumą. Rekomenduojama, visuose minėtuose kvietimuose, jungtis į regioninius ar nacionalinius konsorciumus ar naudoti kitas partnerystės formas.

IV plėtros projektų kvietimo teikti paraiškas vertinimo ir atrankos kriterijai:

2. Projektai turi atitikti vieną iš BPD pagrindinių remiamų veiklos sričių;
3. Projektai turi atitikti šio kvietimo pogrupių turinį;
4. Turi būti užtikrintas subalansuotas pareiškėjo ir partnerių dalyvavimas projekte, numatantis tiek nacionalinio, tiek regioninio (vietinio) lygio atsakomybę už projekto tikslų įgyvendinimą;
5. Įgyvendinant projektą, turi būti sukurtos naujos arba atnaujintos esamos elektroninės viešojo sektoriaus paslaugos, kurios yra naudingos didelei Lietuvos gyventojų daliai;

Turi būti numatytas efektyvus abiejų fondų – ERPF ir Europos socialinio fondo – paramos panaudojimas, siekiant užtikrinti projekto darnumą su kitomis veiklomis, susijusiomis su IV plėtra. Lietuvos 2004–2006 metų BPD 3.3 *priemonei* „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ priede yra numatyti bendri ir specifiniai tikslai. **Bendras tikslas** yra sudaryti sąlygas atviros, išsilavinusios, nuolat besimokančios ir savo veiklą žiniomis grindžiančios visuomenės, kurios nariai turi galimybę ir geba efektyviai naudoti šiuolaikines ITT priemones, plėtrai. Šiam laikotarpiui yra skirta 217,7 mln. Litų. Iš jų

73 proc. – Europos regioninės plėtros fondo lėšos, 27 proc. – bendrojo nacionalinio finansavimo lėšos. Kaip buvo minėta aukščiau, parama teikiama konkurso būdu atrinktiems projektams, kurie geriausiai atitinka projektų atrankos ir vertinimo kriterijus.[26]

Pagal BPD 3.3. priemonę yra numatytos projektų rengimo bendrosios nuostatos:

1. Vadovautis nacionaliniais IV plėtros planavimo dokumentais;
2. Taikyti IS tarptautinio suderinamumo principus;
3. Prisidėti prie tolygios IV plėtros;
4. Sukurti paslaugas/produktus, kurie bus prieinami ir naudingi didelei gyventojų daliai;
5. Turėti tinkamus administracinius pajėgumus, reikalingus projektui įgyvendinti.

2.1 lentelėje pateikiamas BPD 3.3. priemonės remiamų subjektų ir objektų sąrašas.

2.1 lentelė. BPD 3.3 priemonės paramos paskirstymas

BPD 3.3. PRIEMONĖ REMIA	
SUBJEKTAI	OBJEKTAI
Valstybės institucijos; Valstybės įmonės; Savivaldybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos; Viešosios įstaigos, kurių dalininkė (jei dalis didesnė negu 50 %) yra valstybė ar savivaldybė arba jų institucijos ir įstaigos.	1. Elektroninės infrastruktūros projektai: duomenų perdavimo tinklų plėtra, viešųjų interneto prieigos taškų kūrimas atokiose kaimo vietovėse; 2. Elektroninės viešosios paslaugos ir lietuviško turinio internete kūrimas: e–pirkimų, e–miesto projektai ir pan., kurie turėtų užtikrinti pakankamą elektroninių viešųjų paslaugų skaičių, lietuviško skaitmeninio turinio kūrimo ir plėtros projektai, kurie tiesiogiai remia egzistuojančio lietuviško turinio perkėlimą į skaitmeninę formą (virtualios bibliotekos, skaitmeniniai žemėlapiai ir pan.) arba netiesiogiai sukuria priemones, sudarančias prieigą prie informacijos užsienio kalba; 3. Kitos veiklos: projektų dokumentacijos rengimas (techniniai reikalavimai, galimybių studijos, konkursinės dokumentacijos paruošimas ir pan.); mokymai; gyventojų ir verslo subjektų informavimas apie IV plėtros darbus.

Apibendrinant antrą skyrių, galima teigti, jog IV paramos tikslai yra plėtoti elektroninę demokratiją, mažinti viešojo administravimo sąnaudas, pritaikyti informacines technologijas Lietuvos vartotojų poreikiams, pateikiant išsamią ir aktualią informaciją lietuvių kalba, sudaryti sąlygas visiems šalies gyventojams naudotis IT ir informacijos ištekliais. Reikia siekti, kad visų Lietuvos regionų verslininkai ir visuomenė galėtų laisvai naudoti tobulėjančiomis informacinėmis technologijomis, kaip priemone informacijai pasiekti. IV plėtros priemonių įgyvendinimas yra naudingas ne tik ekonominiu, bet ir socialiniu bei aplinkosaugos požiūriu: teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo gerinimas, aplinkos apsaugos klausimų integravimas į kitų sričių politikos formavimą, piliečių sąmoningumo skatinimas.[41]

3. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMOS ĮSISAVINIMO EFEKTYVUMO TYRIMAS

ES SF panaudojimo efektyvumo analizė IV plėtros srityje, buvo atlikta remiantis šiais kiekybiniais ir kokybiniais tyrimo metodais:

1. Dokumentų analize (BPD, BPD priedo, kvietimų, gairių pareiškėjams, sprendimų teikti paramą, pranešimų spaudai ir kt.)
2. Antrinių šaltinių: duomenų ir informacijos, pateiktos oficialiuose ES administruojančių institucijų elektroniniuose ir periodiniuose leidiniuose, interneto svetainėse, seminarų ir konferencijų medžiagos – analize.
3. Statistinių duomenų palyginamąja analize.
4. Paramos prioritetų vertinimu pagal informacinės visuomenės indikatorių sistemą.
5. Stiprybių/silpnybių bei galimybių/grėsmių analize (SSGG)
6. Paviešintos „geros praktikos“ pavyzdžių analize.

Nagrinėjant BPD IV plėtros atžvilgiu buvo naudojama šių antrinių informacijos šaltinių analizė:

1. Europos Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1260/1999, Komisijos reglamentas (EB) Nr. 438/2001, Komisijos pasiūlymas COM(2004)492), teikiantis pasiūlymus dėl ES SF naudojimo.

2. BPD ir jo priedas, LR finansų ministro įsakymu patvirtintas Lietuvos 2004 – 2006 metų BPD priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklės, kvietimų teikti paraiškas gairės;

3. Su BPD susijusios ataskaitos, vertinimai ir analizės.

Kompleksiškai įvertinus ir apibendrinus gautą informaciją, pateikiamos rekomendacijos bei siūlymai dėl ES paramos efektyvesnio panaudojimo ateinančiame paramos programavimo laikotarpyje.

3.1. Informacinės visuomenės paramos efektyvumo analizė

Lietuvos 2004 – 2006 metų BPD buvo parengtas jau patvirtinus Lisabonos strategiją, todėl priešingai nei senųjų ES valstybių narių programavimo dokumentuose, jo prioritetuose matyti aiški sąsaja su šia strategija. Tiesioginiu Lisabonos strategijos atspindžiu BPD galima laikyti 3.3 priemonę “Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra”.

Šiame poskyryje bus nagrinėjamas bendras finansavimo priemonių efektyvumas bei ES intervencijos galimybės IV (žr. 2 skyrius).

Paramos efektyvumas – tai sėkmingas BPD tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, kurį sąlygoja įvairių veiksnių derinys:

1. Tinkamas prioritetų pasirinkimas;
2. Finansavimas;
3. Adekvačiai suformuluoti atrankos kriterijai, leidžiantys finansuoti labiausiai tikslus atitinkančius projektus;
4. Gerai sumodeliuota įgyvendinimo sistema;
5. Sklandus valdymas;
6. Paramos forma.[44]

3.1.1. Prioritetų vertinimas

Pasirenkant SF prioritetus apsisprendimo teisę turi valstybės, bet pačių fondų struktūra bei ES suformuluotos gairės žymia dalimi apsprendžia pasirinkimą. Tai pakankamai gerai iliustruoja 3.4 lentelė, kurioje matyti, kad beveik visu naujų Europos valstybių BPD įvardinti tie patys prioritetai. Išsiskiria tik Kipras.

3.1 lentelė. Naujų ES valstybių narių SF lėšų panaudojimas 2004–2006 metų laikotarpyje

Prioritetas	Numatomos atskiriems prioritetams skirti lėšos, proc.									
	Čekija	Estija	Kipras	Latvija	Lenkija	Lietuva	Malta	Slovakija	Slovėnija	Vengrija
Infrastruktūra	16,9	37,2	–	32,6	14,1	39,4	–	40,5	–	16,4
Gamybos plėtra	17,9	19,7	–	25	15,2	25,3	60	14,5	57,5	21,5
Žmogiškųjų išteklių plėtra	21,9	20,5	–	21,2	17,8	18,3	17	27,2	31,9	28,2
Žemės ūkis	12	18,7	67,5	18,5	16,7	15,3	11	17,7	9,9	15,9
Regioninė plėtra	31,2	–	–	–	35,9	–	10	–	–	18
Miestų plėtra	–	–	30	–	–	–	–	–	–	–
Techninė pagalba	–	3,9	2,5	2,7	0,3	1,7	–	–	0,8	–
Bendra suma, ml. Eurų:	2328	618	101	1036	11369	1366	79	1560	405	2847

Tarp atskirų prioritetų pastebimi dideli finansavimo skirtumai. Žmogiškųjų išteklių plėtrai Lietuvoje skirta palyginus nedaug. Tačiau kategoriškai tvirtinti, kad toks sprendimas yra nepagrįstas, negalima. Daugumai valstybių pirmaisiais darbo su SF metais sunkiai sekėsi įsisavinti žmogiškųjų išteklių plėtrai skirtas lėšas, nes kurti intelektualų produktą yra daug sunkiau, negu nupirkti ar pagaminti technologijas. Reikia pripažinti, kad gautos *paramos panaudojimo efektyvumas priklauso* ne nuo skirtų lėšų dydžio, o *nuo to, ar teisingai yra parinktos ir paremtos atitinkamo prioriteto priemonės*, ar šios

priemonės tikrai sprendžia IV plėtros ir ekonomikos augimo uždavinius. [38,39]

Pasirenkant prioritetus, autorius siūlo vadovautis šiomis rekomendacijomis:

1. Remti veiklas, kurios ilguoju laikotarpiu duoda didžiausią ekonominį efektą. Reikia įvertinti vykdomų veiklų testinį poveikį.

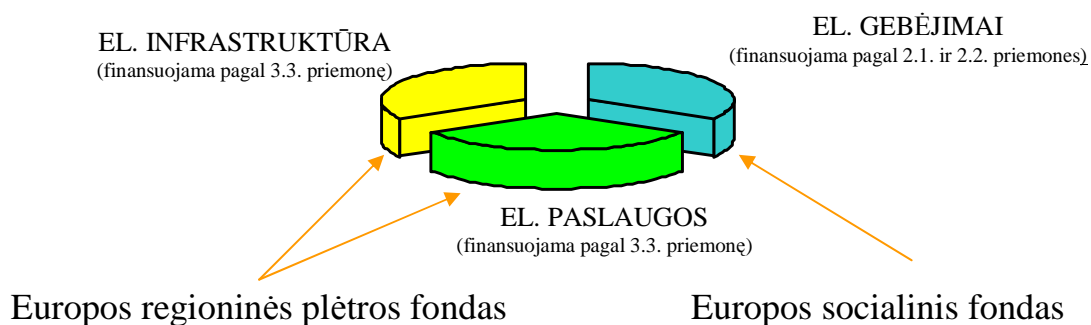
2. Parenkant prioritetus, būtina įvertinti esamos ekonomikos būklę. Gali būti, kad kitame periode per didelis dėmesys Lietuvoje bus skirtas aukštajam mokslui. Tačiau, globalinės ekonomikos sąlygomis gamyba yra perkeliama į valstybes, kuriose yra pakankamai kvalifikuota ir pigi darbo jėga. Norint, plėtoti IV ir žiniomis grįstą ekonomiką, būtina turėti stiprų aukštai kvalifikuotų darbininkų bei išvystytą IRT sektorių.

Autoriaus manymu šiuo metu yra skiriamas nepakankamas dėmesys inovacijai, technologijų perdavimui, mokslinei veiklai, t.y. svarbiems IV ir žinių ekonomikos komponentams.

3.1.2. Finansavimas

BPD priede išskiriamas pageidautinas teigiamas projektų poveikis horizontalaus lygio sritims: regioninės plėtros, informacinės visuomenės, darnios plėtros ir lygių galimybių vystymuisi. Nurodoma, kad „... būtent dėmesys darnios plėtros, lygių galimybių, informacinės visuomenės sritims įgyvendinant projektą gali nulemti projekto finansavimą ...“.

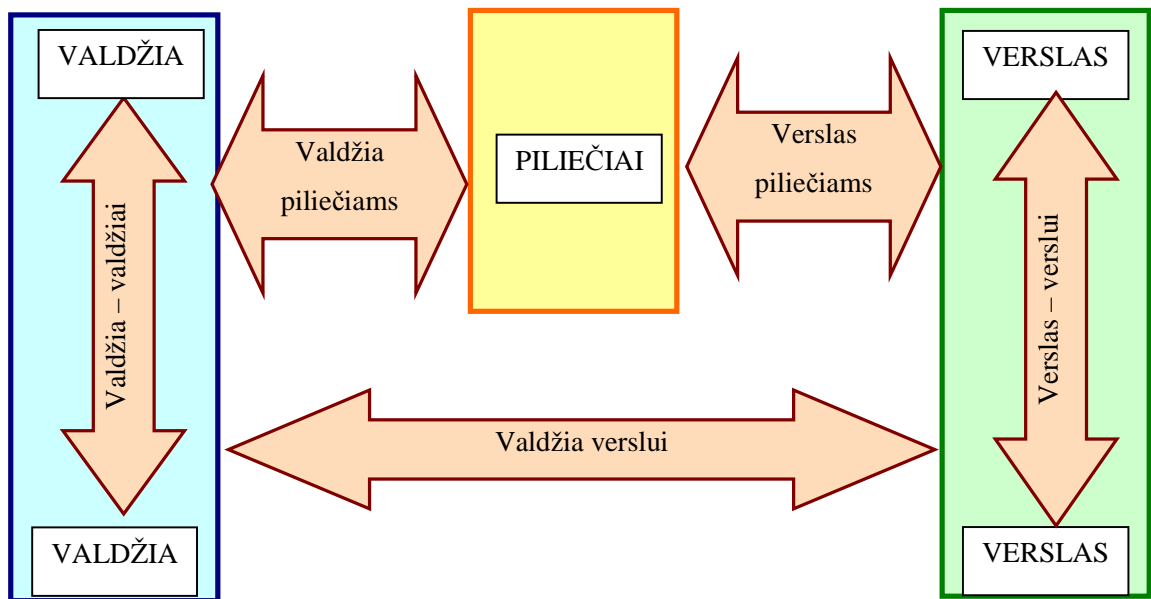
SF paramos teikimo efektyvumą IV galima nustatyti nagrinėjant intervencines sritis, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai įtakoja valstybės plėtros strategiją (3.1 pav.). Šios sritys nustatytos BPD priede.

3.1 pav. Intervencinės informacinės visuomenės sritys

Išplėtotą *elektroninę infrastruktūrą* sudaro sąlygas piliečiams, verslininkams ir tarnautojams naudoti informacinės visuomenės teikiamas galimybes. Tačiau tokia infrastruktūra nebus reikšminga, jeigu galutinis elektroninių paslaugų vartotojas neturi žinių ar gebėjimų jomis naudotis. Todėl pagrindinis elektroninės infrastruktūros tobulinimo tikslas – vykdyti didesnės apimties infrastruktūros projektus, kurie užtikrintų tinkamą infrastruktūrą, prieigą prie interneto ir elektroninių paslaugų, kad būtų efektyviai naudojami informacinės visuomenės pranašumai. [18]

Elektroninių paslaugų plėtra turėtų sukurti nacionalinės ir vietos valdžios teikiamų paslaugų sistemą, jos turinį bei prieinamumą vartotojams [41](3.2 pav.).

3.2 pav. Elektroninių paslaugų sistema

Remiantis informacinės visuomenės plėtros priemonėmis, pavaizduotomis 4.1 paveiksle, nagrinėjami prioritetai ir įgyvendinimo rodikliai. Žemiau bus įvertinti finansavimo pasiskirstymas tarp sričių, tikėtina grąža ir paramos tikslingumas, t.y. paraiškų teikimas, projektų atranka bei galutinė lėšų įsisavinimo galimybė.

BPD 3.3 priemonėje „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ yra numatyti tokie rodikliai:

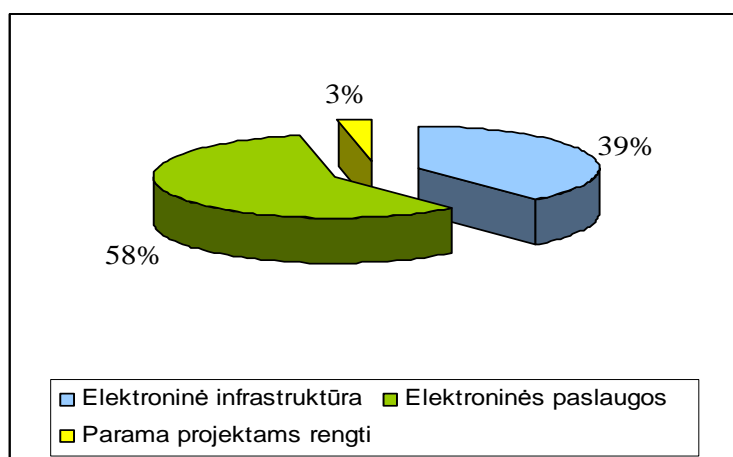
1. Pasiekimo rodikliai:
  - paramą plėtrai gavusių valstybės elektroninių paslaugų įmonių skaičius,
  - įrengto plačiajuosčio duomenų perdavimo tinklo ilgis.
2. Rezultatų rodikliai:
  - svertų poveikis – pritraukta privataus kapitalo,
  - bendras sukurtų darbo vietų skaičius.
3. Poveikio rodikliai:
  - sukurtų papildomų darbo vietų skaičius,
  - padidėjęs interneto vartotojų skaičius.

IV plėtrai pagal BPD 3.3 priemonę buvo sudarytas 2004 – 2006 metų finansavimo planas (3.2 lentelė).

3.2 lentelė. 3.3 priemonės finansavimas 2004–2006 metais (einamosiomis kainomis, tūkst. eurų)

Metai	Iš viso	Viešosios lėšos				Privačios lėšos
		Iš viso	ERPF	ES dalis, proc.	Nacionalinės lėšos	
1	2=3+7	3=4+6	4	5	6	7
2004–2006	63052,191	63052,191	46028,100	73.0	170240,91	--/--

Šias lėšas buvo numatyta panaudoti tokiais 3.3 priemonės tikslais (3.3 pav.).

3.3 pav. Investicijų panaudojimas

Elektroniniai gebėjimai – intervencinės informacinės visuomenės sritis, kuri finansuojama pagal BPD 2.1 ir 2.2 priemones. Žmogiškieji ištekliai, jų kompetencija yra labai svarbūs, nagrinėjant IV plėtrą, nes įtakojamos ne tik technologijos kaip priemonės, bet ir patys visuomenės nariai.

2.1. priemonės „Isidarbinimo gebėjimų ugdymas“ tikslas – siekiant mažinti nedarbą ir užkirsti kelią ilgalaikiam nedarbui, gerinti bedarbių užimtumo gebėjimus ir jų integraciją į darbo rinką. Įgyvendinant šį tikslą, reikia didinti bedarbių dalyvavimą aktyviose darbo rinkos politikos programose, stiprinti už šios politikos įgyvendinimą atsakingų organizacijų gebėjimus. Piliečiai skatinami tobulinti kvalifikaciją, jiems suteikiamos žinios ir formuojami įgūdžiai, atitinkantys IV ir šiuolaikinės darbo rinkos poreikius. Įgyvendinant šią priemonę, siekiama ugdyti tikslinių grupių įgūdžius ir kompetenciją IT srityje, plačiau taikyti IT priemones teikiant darbo biržos paslaugas. Vienas iš atrankos kriterijų – kompiuterinio raštingumo ugdymas. Šioje priemonėje buvo numatyti rodikliai:

1. Pasiekimo rodikliai:
  - išmokytų naudos gavėjų skaičius veiklos pabaigoje.
2. Rezultatų rodikliai:
  - skaičius dalyvių, įgijusių profesinę kvalifikaciją,

- skaičius dalyvių, kurie tęsia mokymąsi,
  - bendras įsidarbinimo rodiklis po aktyvinimo.
3. Poveikio rodikliai:
- sumažėjęs nedarbo lygis.

IV plėtrai pagal BPD 2.1 priemonę buvo sudarytas 2004 – 2006 metų finansavimo planas (3.3 lentelė).

3.3 lentelė. 2.1 priemonės finansavimas, 2004–2006 metais (einamosiomis kainomis, tūkst. eurų)

Metai	Iš viso	Viešosios lėšos				Privačios lėšos
		Iš viso	ESF	ES dalis, proc.	Nacionalinės lėšos	
1	2=3+7	3=4+6	4	5	6	7
2004–2006	35091,463	35091,463	26318,597	75,0	8772,866	-//-

Šias investicijas buvo numatyta panaudoti vieninteliu tikslu – darbo rinkos politika.

2.2 priemonės „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“ tikslas – didinti verslo įmonių konkurencingumą visame Lietuvos ūkyje, investuojant į mokymą ir įgūdžių formavimą, kad darbuotojai prisitaikytų prie darbo rinkos pokyčių ir sparčiai kintančių darbdavių poreikių. Įgyvendinant šią priemonę, siekiama padidinti tikslinių grupių kompiuterinį raštingumą ir jų kompetenciją. Parama teikiama įmonėms, kurios planuoja diegti naujas technologijas ar gaminti naujus gaminius, mokyti vadovus ir darbuotojus, formuoti naujus įgūdžius (IT raštingumas, užsienio kalbos, verslumas, socialiniai įgūdžiai ir kt.). Kad tai būtų reikšmingas indėlis į IV plėtrą, reikia įvertinti kaip paramos lėšos pasiskirstė tarp projektų grupių maždaug taip:

- valstybės tarnautojų mokymui – 25 proc.;
- didelių ir vidutinių įmonių (50 ir daugiau darbuotoju)– 55 proc.;
- mažų įmonių (iki 50 darbuotoju) – 20 proc.

Užimtumo tyrimų duomenimis dirbantieji šiose trijose grupėse yra pasiskirstę apytiksliai taip: 6 proc., 48 proc. ir 46 proc. Paminėti vertinimai signalizuoja apie tai, kad darbuotojų mokymui skirta parama sunkiau pasiekia žmones dirbančius mažose įmonėse, ir tai gali neigiamai paveikti SVV sektoriaus plėtrą. Dabartinė projektų rengimo sistema yra orientuota į palyginus didelius projektus. Todėl pavienės mažos įmonės yra nepajėgios pateikti projektus. Kitas ypatumas, nebuvo paremtas nė vienas švietimo institucijos teiktas projektas, nors tarp teikėjų buvo universitetų, kolegijų, ir pan.. Šios institucijos galėjo būti pareiškėjais.

2.2 priemonėje yra numatyti rodikliai:

1. Pasiekimo rodikliai:

- išmokytojų naudotojų skaičius veiklos pabaigoje,
- paramą gavusių įmonių skaičius.

2. Rezultatų rodikliai:

- darbdavių, teikiančių mokymą bendrovėje pirmą kartą,
- skaičius dalyvių, kurie tęsia mokymąsi,
- įmonių, įdiegusių lanksčias darbo formas.

3. Poveikio rodikliai:

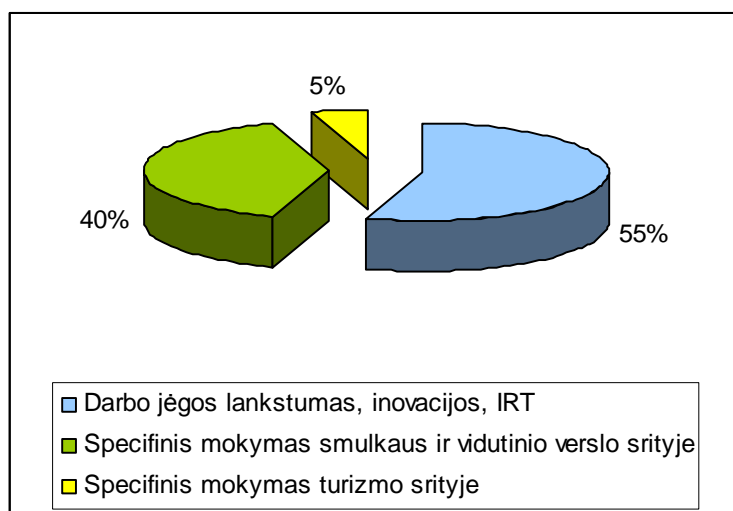
- asmenų, dalyvaujančių tęstiniame ir praktiniame mokyme, dalies 25–64 metų amžiaus grupėje padidėjimas

IV plėtrai pagal BPD 2.2 priemonę buvo sudarytas 2004 – 2006 metų finansavimo planas (3.3 lentelė). [18]

3.4 lentelė. 2.2 priemonės finansavimas, 2004–2006 metais (einamosiomis kainomis, tūkst. eurų)

Metai	Iš viso	Viešosios lėšos				Privačios lėšos
		Iš viso	ESF	ES dalis, proc.	Nacionalinės lėšos	
1	2=3+7	3=4+6	4	5	6	7
2004–2006	65381,185	65381,185	49035,889	75,0	16345,296	–/–

Šias investicijas numatyta panaudoti tokiais 2.2 priemonės tikslais (3.4 pav.).

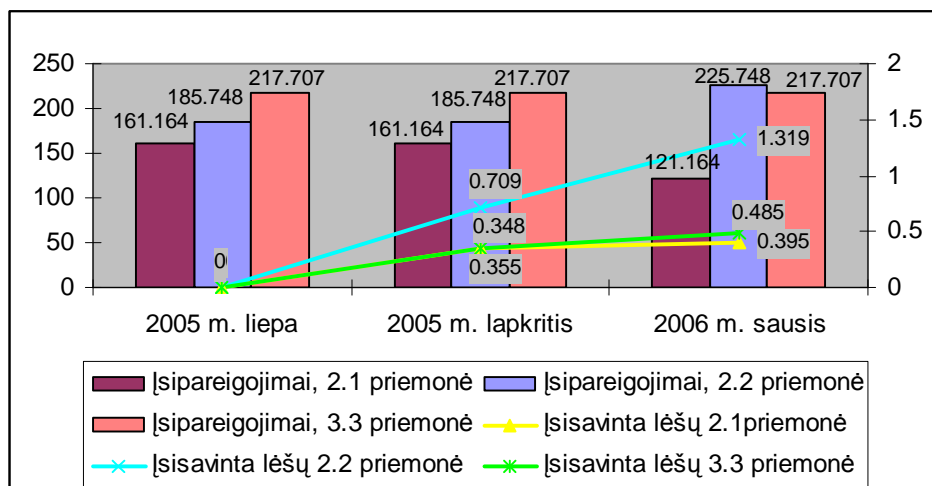
3.4 pav. Investicijų panaudojimas

Oficialiai paskelbtų duomenų analizė autoriui leidžia daryti išvadą, kad norint sėkmingai įsisavinti 2 prioritetui numatytas lėšas, būtina:

1. Įtraukti atokesnių regionų institucijas į projektų vykdymą bei vykdyti pareiškėjų mokymus;
2. Įvertinus problemas, peržiūrėti lėšų paskirstymą tarp atskirų 2 prioriteto priemonių;
3. Stebėti lėšų įsisavinimo eigą ir operatyviai reaguoti į pastebėtus nesklaidumus;
4. Daugiau laiko skirti projektams įgyvendinti, trumpinant projektų administracinio vertinimo trukmę;
5. Įgyvendinti priemonėje nustatytus pasiekimo rodiklius.

Apibendrinus 3.1, 3.2 ir 3.3 lentelėse pateiktus duomenis, nustatyta, kad iš viso **IV plėtrai su intervencinėmis sritimis yra skirta** daugiau 163,5 mln. eurų, t.y. 14 proc. nuo bendrojo ES SF finansavimo pagal BPD.

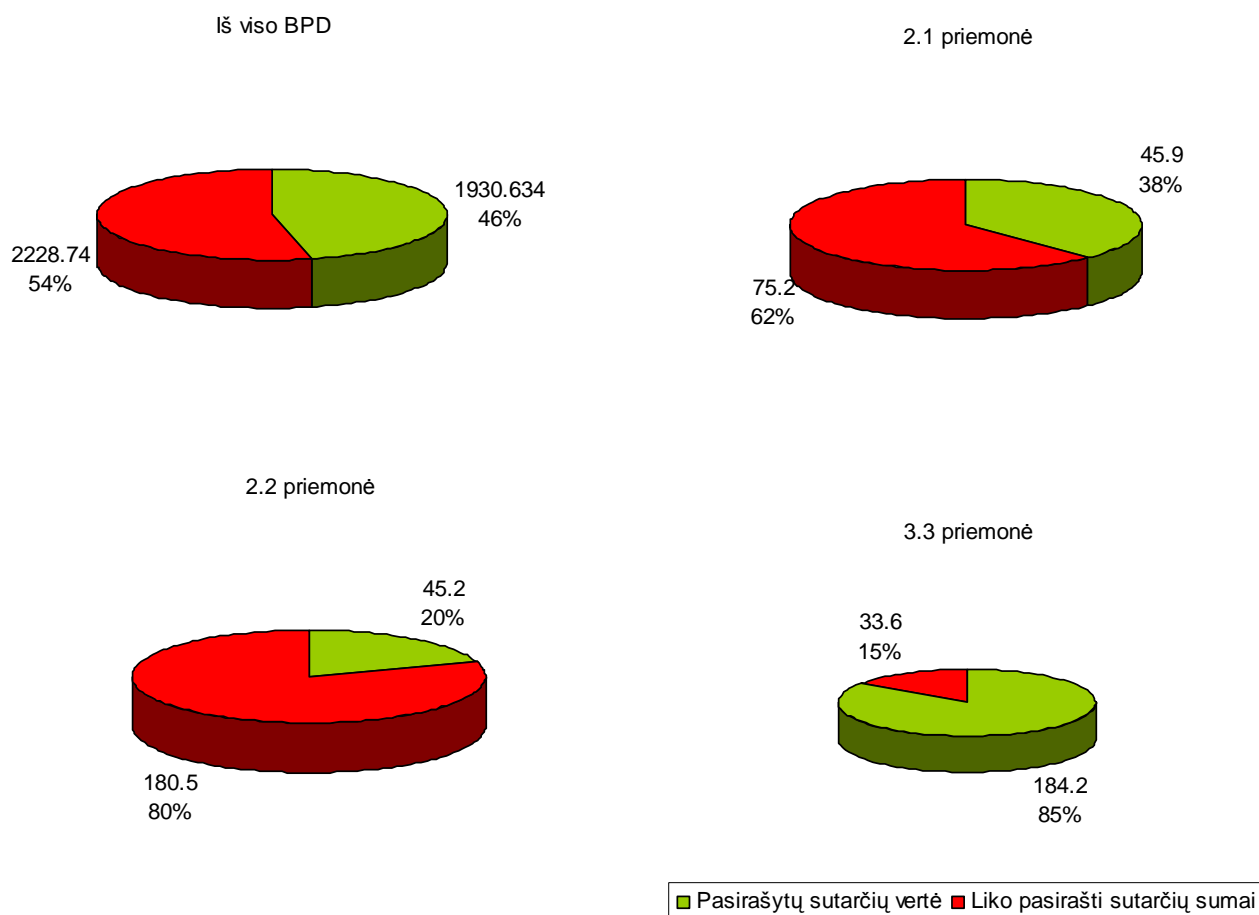
Baigiantis 2004 – 2006 metų paramos gavimo laikotarpiui, turi būti analizuojama Europos finansinės paramos įsisavinimo būklė, pagal Finansų ministerijos Lietuvos 2004–2006 m. **BPD įgyvendinimo būklės duomenis**, sudaryta apibendrinanti lentelė (3.5 pav.)

3.5 pav. ES SF įsisavinimo būklė IV srityje, mln.Lt

Grafike parodyta, kad 2006 m. pradžioje IV plėtrai su intervencinėm sritim buvo skirta 565 mln.Lt, o įsisavinta tik nedidelė dalis lėšų (2,2 mln.Lt) (4 priedas). Tačiau reikia vertinti sąlygą, kad lėšos įsisavinamos pagal „n+2“ taisyklę, t.y. iki 2008 m. Taip pat atrinkti ir patvirtinti projektai dar nebuvo finansuoti, bet teoriškai parama yra skirta, apibendrinant (3.6 pav.) vaizduojama pasirašytų ir likusių pasirašyti projektų vertė ir santykis. Šiuo metu visa BPD numatyta parama (4,16 mlrd.Lt, 74 proc. – ES dalis) yra įsisavinta tik 10,2 proc. [27,39]. Taip pat pagal (3 priedą) galima matyti kiek informacinės visuomenės plėtros programoms skiriama lėšų iš valstybės biudžeto ir SF bei projektų įgyvendinimo laikotarpius.

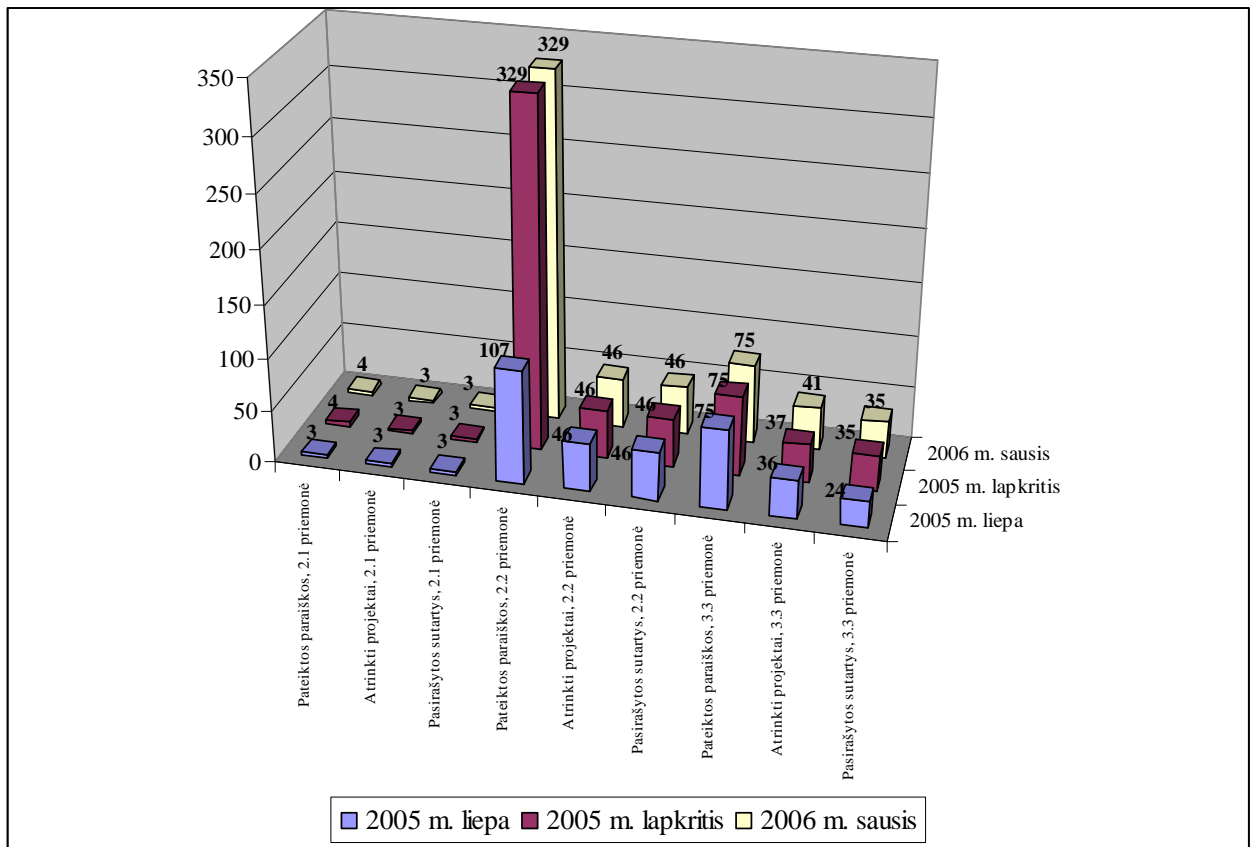

3.6 pav. Pasirašytų ir likusių pasirašyti projektų vertė (mln.) ir santykis (proc.)

3.5 pav. parodyta, kad iš bendros paramos išsipareigojimų tarp 2.1 ir 2.2 priemonių įvyko lėšų perskirstymas, 2.2 priemonės naudai. Tokius pokyčius sąlygojo mažėjantis nedarbo lygis bei mažas lėšų skiriamas kompiuteriniam raštingumui. Asociacija „Infobalt“ remdamasi viešai prieinama informacija, padarė pastabą BPD Priežiūros Komitetui, kad kompiuterinis raštingumas, kaip prioritetingą IV plėtros Lietuvoje priemonę įvardyta IV ir žinių visuomenės plėtros komisijos, plėtojama nepatenkinamai ir projektams remti pagal šią priemonę yra skirta tik 0,6 proc. lėšų. 2.2 priemonė pagal lėšų įsisavinimą ir pasirašytų sutarčių vertę atsilieka nuo kitų IV plėtros priemonių. 3.6 pav. parodyta, kad pasirašytų projektų pagal 2.2 priemonę vertė sudaro tik 20 proc. Šaukimas teikti paraiškas pagal BPD 2.2 priemonę neįvardija lėšų paskirstymo pagal veiklas, todėl kyla grėsmė, kad gyventojų mokymui skirti kompiuterinio raštingumo projektai gali vėl nesulaukti reikiamo dėmesio ir jiems nebus skiriamas tinkamas finansavimas.

Finansų Ministerija informuoja, kad „... *ES lėšų įsisavinimas šalyje vyksta sklandžiai*, laikantis nustatytų terminų bei procedūrų ...“[15]. Be to, lėšų įsisavinimas priklauso nuo pateiktų paraiškų bei

atrinktų ir pasirašytų sutarčių (projektų) apimties, kuri pavaizduota (3.7 pav.), tam tikru laikotarpiu.

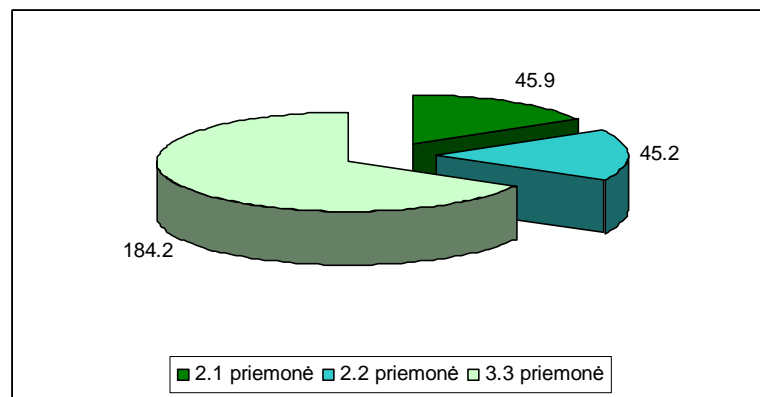
3.7 pav. Paraiškų atrankos dinamika pagal priemones

Paraiškų dėl struktūrinių fondų paramos pateikiama daug, tačiau patvirtinami tik tie **IV plėtros projektai, kurie atitinka pagrindinius kriterijus:**

1. Atitinka nacionalinę užimtumo strategiją;
2. Atitinka aukšto nedarbo lygio regionų poreikius;
3. Numato platesnį ITT naudojimą;
4. Užtikrina platų įvairių partnerių bendradarbiavimą;
5. Praktiniai darbuotojų mokymai, įgūdžių ugdymas;
6. Naujų technologijų diegimas;
7. Kuriamos paslaugos ir produktai, prieinami ir naudingi daugeliui gyventojų;
8. Projektams įgyvendinti numatoma efektyvi abiejų fondų – ERPF ir Europos socialinio fondo parama; Šiuo atveju pareiškėjai skatinami rengti atskirus projektus (jeigu to reikalauja jų vykdomas infrastruktūrinis projektas) elektroninių gebėjimų plėtrai.
9. Projektai, kuriems įgyvendinti numatoma panaudoti elektroninę infrastruktūrą, paslaugas ar produktus, atitinkančius ES ir Lietuvos strateginius dokumentus bei teisės aktus.

Specifiniai atrankos kriterijai pagal skirtingas BPD priemones buvo tikslinti pirmame ir antrame BPD priežiūros komiteto posėdžiuose, tačiau šie kriterijai yra viena iš silpnesnių grandžių įgyvendinant BPD. [26]

Mažas pateiktų ir patvirtintų paraiškų skaičius (3.7 pav., 2.1 priemonės pvz.) nereiškia, kad paramos lėšos yra blogai įsisavinamos. Pagal priemonę 2.1 Lietuvos darbo birža LR teisės aktais yra apibrėžta kaip vienintelė, kuri finansuojama, todėl konkursas viešai neskelbiamas. Nors yra patvirtinti tik trys 2.1 priemonės projektai, tačiau jiems skirtas beveik toks pats finansavimas, kaip ir 2.2 priemonei (3.8 pav.).

3.8 pav. Pasirašytų sutarčių vertė, mln.Lt (2006 m. sausio mėn.)

Pagal BPD 3.3 priemonę informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtrai iš viso skirta 217,7 mln. Lt. Šiuo metu pasirašyti 35 projektai. Pagrindiniai iš jų yra :

1. Elektroninė infrastruktūra [22,23]

Projekto pavadinimas	Projekto vykdytojas	Vertė, tūkst. Lt.
„Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo (SVDPT) kamieninės dalies sukūrimas“	Valstybės įmonė „Infostruktūra“	16.442
„Placiajuosčio duomenų perdavimo tinklo sukūrimas Lazdijų ir Alytaus rajonų savivaldybėse“	Lazdijų rajono savivaldybės administracija	6.676
Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra	LR Vidaus reikalų ministerija	9.763
„Kaimišųjų vietovių informacinių technologijų plėtojimas tinklas RAIN“	Matematikos ir informatikos institutas	53.422
Valstybinių institucijų informacinių sistemų sauga (VISS)	LR Vidaus reikalų ministerija	10.086

2. Elektroninės paslaugos

Projekto pavadinimas	Projekto vykdytojas	Vertė, tūkst. Lt.
„Krovinių ir prekių, gabenamų per Klaipėdos valstybinį jūrų uostą, informacinės sistemos (KIPIS)“	Valstybės įmonė Klaipėdos valstybinio jūrų uosto	5.671

sukūrimas ir įdiegimas“	direkcija	
„Nekilnojamojo turto sandorių viešoji elektroninė paslauga (NETSVEP)“	Valstybės įmonė Registrų centras	5.082
„Lietuvos geografinės informacijos infrastruktūros išvystymas“	Valstybės įmonė Distancinių tyrimų ir geoinformatikos centras „GIS–Centras“	17.539
„Internetinė informacijos vertimo priemonė“	Vytauto Didžiojo universitetas	5.586
„Elektroninio bilieto viešajame transporte ir keleivių informavimo sistemos sukūrimas“	Vilniaus miesto savivaldybės administracija	19.495
„Integralios virtualios bibliotekų informacinės sistemos sukūrimas“	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	14.526
„Išankstinė pacientų registracijos sistema“	Viešoji įstaiga Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikos	7,350
„Viešųjų pirkimų informacinės sistemos plėtra“	Viešųjų pirkimų tarnyba prie LRV	13,385
Elektroninių SD formų priėmimo ir apdorojimo sistema	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba	6,712
Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų interoperabilumo – sistemų sąveikos gebos sukūrimas	IVPK	6,425
Viešųjų paslaugų teikimo nuotoliniu ryšiu ir statybos leidimų informacinės sistemos, įgyvendinant elektroninės valdžios koncepciją (pagal ES programinius dokumentus) sukūrimo ir įdiegimo išplėtimas	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos	3,590
Teisės aktų registro modernizavimas ir plėtra	Valstybės įmonė Teisinės informacijos centras	4.096
e–Sveikatos paslaugos	LR Sveikatos apsaugos ministerija	19.078

3.1.3. Pažangos vertinimo kriterijai

Programos efektyvumo tikimybę galima vertinti analizuojant keletą aspektų. Visų pirma aiškiausias efektyvumo indikatorius – tai pasiekta pažanga įgyvendinant kiekybinius priežiūros rodiklius. Tačiau vertinant Lietuvos BPD šiuo atveju susiduriama su šiomis problemomis:

1. Remiantis Europos Komisijos rekomendacijomis „European Commission. The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions. Working paper No 8. – Brussels, 2000.“, patikimus tarpinius įvertinimus dėl ES paramos programos kiekybinių rodiklių pasiekiamumo galima pateikti praėjus ne mažiau kaip 3 metams nuo programos įgyvendinimo pradžios.

2. Pirmaisiais BPD įgyvendinimo metais buvo neaiški pati priežiūros rodiklių sistema (koreguotas BPD priedas, tikslinti rodikliai, institucijos stokojo bendros metodologijos kiekybiniam rodiklių apskaičiavimui), pavėluotai pradėjo funkcionuoti kompiuterizuota stebėsenos sistema – SFMIS.

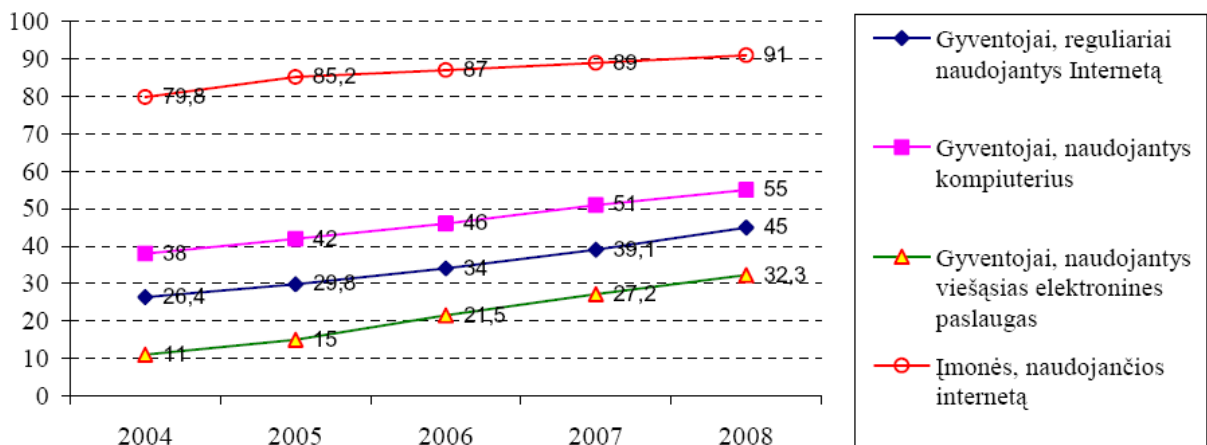
3. BPD efektyvumo tikimybės kiekybinis įvertinimas pagal fizinių priežiūros rodiklių pasiekimą neįmanomas atsižvelgiant į tai, jog nėra pasiekiami statistiniai duomenys apie prioritetų ir priemonių pažangos rodiklius.

4. Nekokybiškai ir ne laiku suvedama informacija į SFMIS vadovaujančiai institucijai ir BPD priežiūros komitetui neleidžia naudotis sistemos galimybėmis ir efektyviai vykdyti programos stebėseną.

Norint įvertinti Lietuvos IV išsivystymo lygį ir paramos efektyvumą BPD yra taikomi trys vertinimo rodikliai:

1. Interneto savininkų skaičius tūkstančiui gyventojų pasiekimų – tai kiekybinis rodiklis, kurio vertę nustato RIPE tinklo koordinavimo sistema;
2. Interneto vartotojų skaičius – kiekybinis rezultatų rodiklis, kurio reikšmė nustatoma apklausos būdu;
3. Gyventojų, besinaudojančių IT, skaičiaus padidėjimas – tai poveikio rodiklis, kurio reikšmė nustatoma vertinimo būdu.

Remiantis IVPK duomenimis, galima nustatyti IV plėtros rodiklių esamą būklę ir perspektyvas iki šio paramos gavimo laikotarpio pabaigos 2008 m. (3.9 pav.) [28]

3.9 pav. IV plėtros rodiklių esamos būklės vertinimas ir prognozė

Kaip buvo minėta aukščiau, šie kiekybiniai vertinimo rodikliai yra minimalūs. **Autoriaus nuomone, norint adekvačiai įvertinti Lietuvos IV plėtros lygį naudojant SF, reikia sukurti išsamesnę rodiklių sistemą.** Remiantis Šiaurės e-Dimensijos veiksmų planu (The Northern e-Dimension Action Plan – NeDAP), kuris yra taikomas Baltijos regione ir susijęs su „i2010“ planu, buvo atlikta „Indicators for the Information Society in the Baltic Region 2005“ studija. Joje pateikiami statistiniai duomenys apie

Baltijos regiono valstybių IV plėtrą, kurie surinkti ne tik iš statistikos departamentų, bet ir viešųjų įstaigų.

Atsižvelgus į dokumente pateiktus indikatorius yra siūloma papildyti IV rodiklių sistemą, galinčią vertinti Lietuvos IV plėtrą bei efektyvų ES SF paramos naudojimą.

Autorius siūlo papildyti esamą rodiklių sistemą tokiais indikatoriais:

1. IRT infrastruktūra – informacijos ir ryšių technologijų infrastruktūra, kurią apima, bendras technologijų prieinamumas. Šį rodiklį galima apibūdinti trim komponentais: interneto prieinamumas ir vartotojai, plačiajuosčio ryšio technologijos, viešosios elektroninės paslaugos;

2. IRT naudojimas namų ūkiuose – kiek informacijos ir ryšių technologijos ir telekomunikacijos paplitusios namų ūkiuose ir tarp gyventojų (3.5 lentelė);

3.5 lentelė. Pagrindiniai telekomunikacijų rodikliai

Telekomunikacijų rodikliai	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Viešojo fiksuoto telefono ryšio linijų skaičius (be taksofonų), tūkst.	1180,1	1144,5	929,6	824,2	820,0	801,1
Viešojo fiksuoto telefono ryšio linijų tenka 100–ui gyventojų	33,8	32,9	26,8	23,9	23,9	23,5
Aktyvių viešojo judriojo telefono ryšio abonentų skaičius, tūkst.	508,9	1018,0	1631,6	2102,2	3051,2	4353,4
Aktyvių viešojo judriojo telefono ryšio abonentų tenka 100–ui gyventojų	14,6	29,3	47,1	61,0	89,1	127,9
Išsiųstų trumpųjų žinučių (SMS) skaičius, mln.	–	–	–	897,1	1387,6	4939,4
Išsiųstų iliustruotų žinučių (MMS) skaičius, mln.	–	–	–	0,1	2,6	3,3

3. IRT naudojimas įmonėse. Šis indikatorius parodo informacijos ir ryšių technologijų bei telekomunikacijų naudojimo versle mastą;

4. Elektroninė valdžia – viešųjų paslaugų prieinamumas elektroniniais ryšiais;

5. Elektroninė sauga – interneto vartotojų žinios apie ITT saugumą ir jo teisinis reglamentavimas;

6. Elektroniniai gebėjimai ir mokymasis – visuomenės narių kompetencija naudoti informacines technologijas, kompiuterinis raštingumas, ir nuolatinis įgūdžių tobulinimas;

7. IRT sektoriaus plėtra – informacijos ir ryšių technologijų infrastruktūros sektoriaus struktūra, IRT paslaugų gamyba, naudojimas ir eksportas, moksliniai tyrimai ir eksperimentinė veikla, inovacijos.

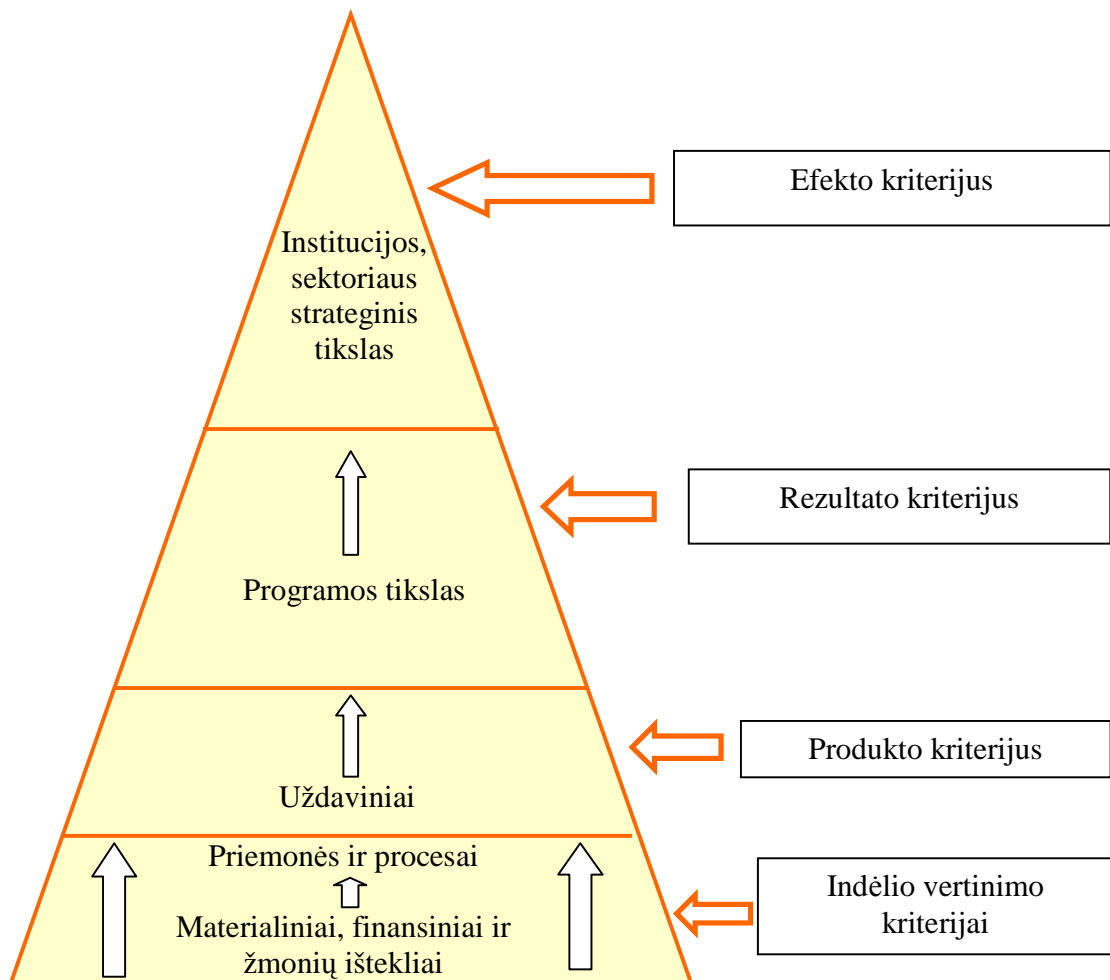
Papildžius IV plėtros rodiklius naujais indikatoriais, būtų galima susidaryti platesnį ir išsamesnį IV plėtros vaizdą. [7]

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Strateginio planavimo skyriaus

nurodymus:, remiantis Europos Komisijos 2003 m. parengtais dokumentais poveikio vertinimo srityje, turi būti naudojami tokie **rodiklių vertinimo kriterijai**: [42]

1. Efekto kriterijus (angl.– outcome/impact) – strateginio tikslo pasiekimo vertinimo kriterijus;
2. Rezultato kriterijus (angl. – result) – programos tikslo pasiekimo kriterijus;
3. Produkto kriterijus (angl.– output) – uždavinio įgyvendinimo vertinimo kriterijus;
4. Indėlio vertinimo kriterijai – materialinių ir finansinių ir žmonių išteklių panaudojimas uždaviniams pasiekti.

Turėtų būti naudojamas toks vertinimo kriterijų modelis (3.10):

3.10 pav. Vertinimo kriterijų modelis

Šiuo metų IV plėtros situacija Lietuvoje dažniausiai yra vertinama tik kiekybiniais rodikliais. Tačiau vis dažniau atkreipiamas dėmesys į kokybinius IV plėtros rodiklius, nors juos yra sudėtinga nustatyti. „eEurope2005“ veiksmų plane numatyti lyginamosios analizės metodai IV pažangai nustatyti, kurie apima daugiau rodiklių negu numatyta BPD priede. Nors Lietuvoje priimti IV situacijos ir stebėsenos vertinimo dokumentai „Informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodika“, LRV

patvirtino 2003 m. vasario 3 d. Nutarimas Nr.182 ir kiti reglamentuojantys dokumentai. Tačiau neegzistuoja vieningos stebėsenos sistemos, skirtingos institucijos siūlo daug rodiklių, bet nėra vienos unifikuotos sistemos. *Autorius siūlo remiantis ES „i2010“ informacinės visuomenės plėtros programa*, skatinti ne technologijų prieinamumą, bet akcentuoti turinio aspektą ir kokybinį, o ne kiekybinį pažangos požiūrį. Toks vertinimas Lietuvai gali būti „ankstokas“, ir pradžioje reikia pasiekti gerų kiekybinių rezultatų, bet reikia siekti didesnių tikslų norint pavyti ES valstybes senbuves. Galbūt nauju ES SF paramos gavimo ar vertinimo laikotarpiu Lietuvos Respublika galės pereiti į kokybinį lygį.

3.1.4. IV plėtrai skirtų lėšų administravimo vertinimas

Nors pasirengimas SF įsisavinti buvo pradėtas 1999 m., kai buvo mokomasi rengti Nacionalinį plėtros planą, BPD parengimas labai vėlavo. LRV BPD oficialiai patvirtino tik 2004 m. rugpjūčio 2 d. Tokio vėlavimo pagrindinės priežastys buvo:

- iškart nebuvo apsispręsta, kuri ministerija turėtų būti atsakinga už SF įsisavinimą visos valstybės mastu. Pradžioje šią funkciją vykdė Vidaus reikalų ministerija, ir tik vėliau Vadovaujančiąja institucija buvo paskirta Finansų ministerija;
- ES teikė nemažą paramą ekspertams, kurie turėjo rengti BPD, buvo organizuota nemažai mokymų, tačiau šia parama pasinaudojo valdininkai, o ne asmenys, kuriems buvo pavesta rengti dokumentą;
- projektų vertinimo ir atrankos etapai pirmaisiais BPD įgyvendinimo metais užsitęsė pernelyg ilgai, pavėlindami ES SF lėšų įsisavinimo pradžią.

Vėlavimą nulėmė ir tai, kad nebuvo tinkamai įvertintas potencialus paraiškų srautas, įgyvendinančiųjų institucijų žmogiškieji išteklių bei gebėjimai. Todėl nebuvo pasirinktos tinkamos procedūros ir priemonės atrankos proceso sklandumui bei efektyvumui užtikrinti.

Valdančiosios, tarpinių ir įgyvendinančiųjų institucijų stipriosios ir silpnosios pusės identifikuojamos 3.6 lentelėje bei įvardijama konkrečiame valdymo lygmenyje išskirtina geroji praktika, kuri galėtų būti skleidžiama tarp kitų to paties lygmens institucijų. Vėliau remiantis šia analize yra formuluojamos rekomendacijos kitam programavimo laikotarpiui.[13]

3.6 lentelė. ES SF administruojančių struktūrų Lietuvoje silpnosios ir stipriosios pusės.[44]

ES SF administravimo sistemos stiprybės 2004 – 2006 metais	ES SF administravimo sistemos silpnybės 2004 – 2006 metais	Gerosios praktikos pavyzdžiai
Vadovaujančioji institucija		
Patirtis koordinuojant BPD ir BPD priedo rengimą Pirminė ES SF valdymo (priežiūros ir kontrolės) patirtis	Metodinio vadovavimo trūkumai Nepakankamas horizontalus koordinavimas įgyvendinant horizontaliuosius principus Nepakankamas atitikimo tarp gairių pareiškėjams ir BPD priedo užtikrinimas Nepakankamas sprendimų priėmimo operatyvumas	Tarpinstitucinių darbo grupių sukūrimas įvairiems ES SF valdymo klausimams spręsti ir koordinavimui tarp institucijų užtikrinti (pvz. BPD vertinimo valdymo grupė)
Tarpinės institucijos		
Sukaupta pirminė atskirų BPD ir BPD priedo dalių rengimo ir įgyvendinimo patirtis Sukaupta pirminė ES SF administravimo patirtis Suformuotas pareiškėjų informavimo tinklas	Skirtingas tarpinių institucijų teisinis statusas (IVPK) Nepakankami administraciniai gebėjimai Tarpinstitucinio koordinavimo stoka Lėtas sprendimų priėmimo procesas (ypač dėl paramos skyrimo) Neaiškus ir netikslus funkcijų atsakomybės paskirstymas darbuotojams Neužtikrintas efektyvus rizikos valdymas Techninių BPD įgyvendinimo užduočių priskyrimas TI (paraiškų formų rengimas, paramos sutarčių sudarymas) Nepakankamas konsultavimasis su partneriais ir jų įtraukimas į atskirų BPD priemonių įgyvendinimą	Strateginis planavimas ir priskirtos BPD priemonės įgyvendinimas aiškiai vadovaujantis nacionaline strategija Pareiškėjų informavimo tinklas Priemonių įgyvendinimo koordinavimas Parengtos ir patvirtintos vidaus darbo taisyklės
Įgyvendinančiosios institucijos		
Sukaupta pirminė ES SF įgyvendinimo (vertinimo, lėšų mokėjimo, priežiūros) patirtis Tarp įgyvendinančių institucijų pasirašyta bendradarbiavimo sutartis, kurios tikslas – keistis informacija ir patirtimi, bendradarbiauti projektų kontrolės, struktūrinių fondų paramos viešinimo bei kitose srityse Nusistovėję bendradarbiavimo ryšiai tarp institucijų ir pareiškėjų	Skirtingas II teisinis statusas (viešosios, biudžetinės įstaigos, paramos fondas) Nepakankamas ir nevienodas II autonomiškumo laipsnis santykiuose su TI Nepakankami administraciniai gebėjimai, darbuotojų kaita Lėtas paraiškų vertinimas Nesukurta projektų priežiūros sistema bei rizikos vertinimo ir valdymo tvarka Nesukurta vieninga II veiklos standartų, vidinės kokybės kontrolės sistema	Rizikos vertinimo ir valdymo tvarka (ESFA) Detalūs paraiškų kokybės ir naudos vertinimo kriterijai (LVPA) Regioniniai padaliniai ir tam tikrų funkcijų dekoncentravimas (LVPA) „Atvirų durų dienos“ pareiškėjams paraiškų rengimo metu (CPVA ir ESFA)

Kiti *neigiami administravimo aspektai*:

- Netinkamas tarpinės institucijos kvietimų teikti paraiškas planavimas, kuris susijęs su tęstinės paramos teikimo procedūros taikymu. Vėliau buvo pakeista modifikuotu tęstiniu kvietimu.
- Nepakankamas kvietimų teikti paraiškas koordinavimas tarp atskirų BPD priemonių, t.y. tarpinėms institucijoms suplanavus paskelbti kvietimus teikti paraiškas ES SF paramai gauti, nebuvo užtikrintas tolygus administracinio krūvio, tenkančio įgyvendinančioms institucijoms, paskirstymas.
- Nepakankami įgyvendinančių institucijų žmogiškieji išteklių dideliu paraiškų srautu įvertinti ir reikiamų priemonių šiai problemai spręsti netaikymas.
- Nepakankama paraiškų kokybė ir ne visa vertinimui reikalinga pateikta informacija sąlygojo poreikį įgyvendinančioms institucijoms papildomai bendrauti su pareiškėjais.

Išanalizavus Ribotos trukmės ir Tęstinės paraiškų priėmimo procedūras, pagal „Lietuvos 2004–2006 metų BPD įgyvendinimo sistemos vertinimo galutinę ataskaitą“ [44]. Yra sudaryta lentelė (3.7 lentelė) pagal kurią IVPK taikė modifikuotą tęstinio paraiškų teikimo mechanizmą. Joje tęstinis kvietimas yra suskaidytas į etapus. Vieno etapo paraiškos buvo pradėdamos vertinti tik pasibaigus pirmajam paraiškų surinkimo etapui. Be to, lentelėje yra pateikti mechanizmo privalumai ir trūkumai:

3.7 lentelė. IVPK modifikuoto tęstinio paraiškų teikimo procedūrų santykiniai privalumai bei trūkumai

MODIFIKUOTAS TĘSTINIS KVIETIMAS	
<i>Privalumai</i>	<i>Trūkumai</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Etapų pradžioje paaiškėja, koks yra projektinių paraiškų srautas pagal konkrečią priemonę; ▪ Sukuria santykinę konkurenciją etapuose tarp projektų, kuri turi aukštesnę projektų kokybę; ▪ Labiau tinka siekiant vertinti projektus strategiškai etapo ribose; pagal jų bruožus, tikslus; ▪ Vertintojai turi pakankamai laiko pasiruošti naujam paraiškų teikimo etapui; ▪ Pakankamai laiko projektų parengimui, kas skatina aukštesnę kokybę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvietimo etapo trumpumas, dėl ko pareiškėjai turi būti gerai informuoti ir nepraleisti kvietimo. Gali teikti nepakankamai kokybiškus projektus; ▪ Paskirsčius paramą mažiau tikėtina, jog geresni, bet vėliau pateikti projektai liks neparemti, dėl kvietimo etapais; ▪ Santykinė konkurencija tarp projektų etapuose; ▪ Neįmanoma vienu metu vertinti visų projektų; ▪ Etapų buvimas gali sąlygoti mažesnę pateiktų paraiškų skaičių.

Nustačius tokią sistemą, galima sumažinti keletą trūkumų, kurių turi įprastos teikimo procedūros. Tai būtų: padidinta konkurencija tarp projektų, sumažinta laiko ir planavimo stoka pareiškėjams.

Projektų atrankos proceso problemos rodo pirmaisiais BPD įgyvendinimo metais iškilusius sunkumus. Reikia įvertinti tai, kad šis procesas buvo nuolat tobulinamas: buvo identifikuotos ir sprendžiamos rimčiausios problemos, atsisakyta nepasiteisinusios tęstinės paraiškų teikimo procedūros, kadangi formaliai projektai tarpusavyje negalėjo būti lyginami.

3.8 lentelėje pateikiama apibendrinta informacija apie IV plėtros priemonių paraiškų skaičių.

3.8 lentelė. Paraiškų atmetimas atskirų vertinimo etapų metu, 2005m.[44]

BPD priemonė	Pateikta paraiškų	Atmesta Administracinio vertinimo metu	Atmesta tinkamumo vertinimo metu	Atmesta naudos ir kokybės vertinimo metu	Atmesta projektų atrankos komiteto metu	Atrinktų paraiškų skaičius	
						vnt.	proc. nuo pateiktų paraiškų
2.1.	3	0	0	0	0	3	100
2.2.	107	0	7	–	40	60	56,1
3.3.	36	0	1	14	3	18	50

Apžvelgus galima teigti, kad yra teikiama daug paraiškų ir aktyviai siekiama pasinaudoti BPD teikiamomis galimybėmis. Tačiau paramos teikimo sąlygos yra sudėtingos ir ne visiems pareiškėjams pakanka gebėjimų tinkamai parengti kokybišką paraišką. Paraiškų praeinamumas yra apie 50 proc. Pastebima silpna paraiškų kokybė tose BPD priemonėse, kur pagrindiniai pareiškėjai yra valstybės institucijos ir įstaigos. Todėl ateityje reikėtų daugiau dėmesio skirti nevyriausybių organizacijų, savivaldybių, socialinės srities institucijų projektams rengti ir valdymo gebėjimams stiprinti. Administravimo ir finansavimo taisyklėse nurodoma, kad naudos ir kokybės vertinimo etape yra vertinamas tik projekto poveikis regionų išsivystymo skirtumams mažinti, o projekto atitikimas darnios plėtros, lygių galimybių ir IV principams yra vertinamas tinkamumo etape. Šiuo atveju, pastebimas neatitikimas tarp Administravimo ir finansavimo taisyklių bei BPD priedo.

3.2. Struktūrinių fondų projektų atrankos proceso Lietuvoje skaidrumas

Analizuojant ES struktūrinių fondų projektų atrankos sistemą Lietuvoje, galima daryti keletą svarbių išvadų apie proceso skaidrumo užtikrinimą:

1. BPD administravimas kuria projektų atrankos proceso politizavimo riziką. Šiame procese per daug funkcijų yra numatyta TI, kurioms vadovauja politikai. Projektų atrankos procese TI nustato specifinius projektų atrankos kriterijus, tikrina II paraiškų vertinimo ataskaitas, sudaro projektų atrankos komitetus ir jiems pirmininkauja, priima galutinį sprendimą dėl paramos skyrimo.

2. Neužtikrintas II autonomiškumas santykiuose su TI – dar labiau sustiprina BPD įgyvendinimo politizavimo riziką projektų vertinimo etape. TI įtaka:

- Finansų ministro patvirtintose Taisyklėse yra numatyta, kad TI tikrina II projektų vertinimo ataskaitas ir gali su jomis nesutikti. TI įtaka vertinimo procesui formaliai turėtų apsiriboti II atliekamos funkcijos kokybės kontrole;

- Netiesiogiai TI gali įtakoti sau lojalių darbuotojų atranką. Be to, II, kurios dalyvauja tik vienos TI administruojamų BPD priemonių įgyvendinime, tampa labiau priklausomos nuo TI, nei tos

kurios „dirba“ su keliomis TI.

3. Projektų atrankos procese nėra užtikrintas pakankamas partnerystės principo veikimas. Balso teisę projektų atrankos komitetuose turi tik atsakingų institucijų įgalioti atstovai, tuo tarpu kviečiami socialinių ir ekonominių partnerių atstovai turi tik patariamojo balso teisę.

4. Specifiniai projektų atrankos kriterijai, įgyvendinant BPD, yra silpna grandis. Nepakankamai tikslus atrankos kriterijų formulavimas leidžia juos interpretuoti bei subjektyviai vertinti. O tai turi įtakos įgyvendinančių institucijų vertinimo ataskaitų kokybei.

5. Finansų ministro patvirtintose taisyklėse yra numatytos skundų nagrinėjimo nuostatos, kurios pareiškėjui leidžia apskusti įgyvendinančios, tarpinės ir vadovaujančios institucijos sprendimus, įgyvendinamos nepakankamai efektyviai, pastebimos sisteminės paskatos atmesti pareiškėjų skundus.

6. Nors nuo 2005 m. vasario mėn. padarius atitinkamus pakeitimus Finansų ministro patvirtintose taisyklėse buvo nustatyti tam tikri projektų atrankos proceso viešumo reikalavimai, tačiau jie yra nepakankami:

- gairėse pareiškėjams yra skelbiama kiek kiekvienam kvietimui yra numatyta skirti lėšų, bet neskelbiama, kiek numatyta skirti pagal atskiras BPD priemonės investicines sritis,
- gairėse yra pateikiami atrankos kriterijų vertinimo balai, tai suteikia projektų vertinimo proceso skaidrumą, taip pat viešai reikėtų skelbti ir parengtas metodines rekomendacijas,
- projektų vertinimo ir atrankos procesas yra mažai viešinamas, nors projekto vertinimo ataskaita neturėtų būti laikoma konfidencialia informacija. [13]

Atsižvelgiant į išvardintas ES SF projektų atrankos proceso problemas, mažinančias projektų atrankos proceso skaidrumą Lietuvoje, bei gerąją projektų atrankos praktiką ES valstybėse narėse, formuojamos šios **rekomendacijos dėl projektų atrankos proceso nešališkumo, objektyvumo ir viešumo didinimo**:

1. Rekomenduojama sukurti atskirą **nepriklausomą Projektų vertinimo padalinį** prie vadovaujančios institucijos. Dirbti jame turėtų būti atrenkami nešališki ir aukštą kvalifikaciją bei ekspertinius gebėjimus turintys vertintojai. Projektų vertinimo padalinio funkcijos būtų:

- nuodugniai išnagrinėti vadovaujantiesiems institucijai pareiškėjo pateiktą skundą dėl paraiškos atmetimo ir iš naujo atlikti projekto tinkamumo bei naudos ir kokybės vertinimus,
- atrinktų projektų, kuriems įgyvendinančioji institucija rekomenduoja skirti ES struktūrinių fondų paramą, pakartotiniu naudos ir kokybės įvertinimu.

Tokio padalinio sukūrimas savaime būtų prevencinė priemonė prieš neobjektyvų ir šališką projektų vertinimą įgyvendinančiose institucijose.

2. Naujame programavimo laikotarpyje (2007–2013 metai) rekomenduojama **reorganizuoti**

įgyvendinančias institucijas administruojamų ES SF pagrindu, siekiant sumažinti jų priklausomybę nuo vienos tarpinės institucijos ir tuo pačiu politinę įtaką projektų atrankos procesui.

3. Rekomenduojama *stiprinti II autonomiškumą*. Pakeisti BPD administravimo funkcijas, TI paliekant atsakingomis už funkcijas, susijusias su BPD priemonių planavimu ir įgyvendinimo priežiūra, o II deleguojant visas su projektų vertinimu ir paramos naudojimo priežiūra susijusias veiklas.

4. Rekomenduojama parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtinti objektyvią ir aiškiais atrankos kriterijais pagrįstą valstybinės svarbos *projektų tvirtinimo tvarką*.

5. Visa projektų atrankos *informacija turi būti dokumentuojama*, o informaciją, kuri nėra laikoma konfidencialia, rekomenduojama viešai pateikti įvairiuose informacijos šaltiniuose. Ypač svarbu įgyvendinančių ir tarpinių institucijų internetinėse svetainėse pateikti ne tik projektų atrankos komitetams svarstyti perduotų projektų sąrašą, ir informaciją, susijusią su paramos skyrimo argumentais.

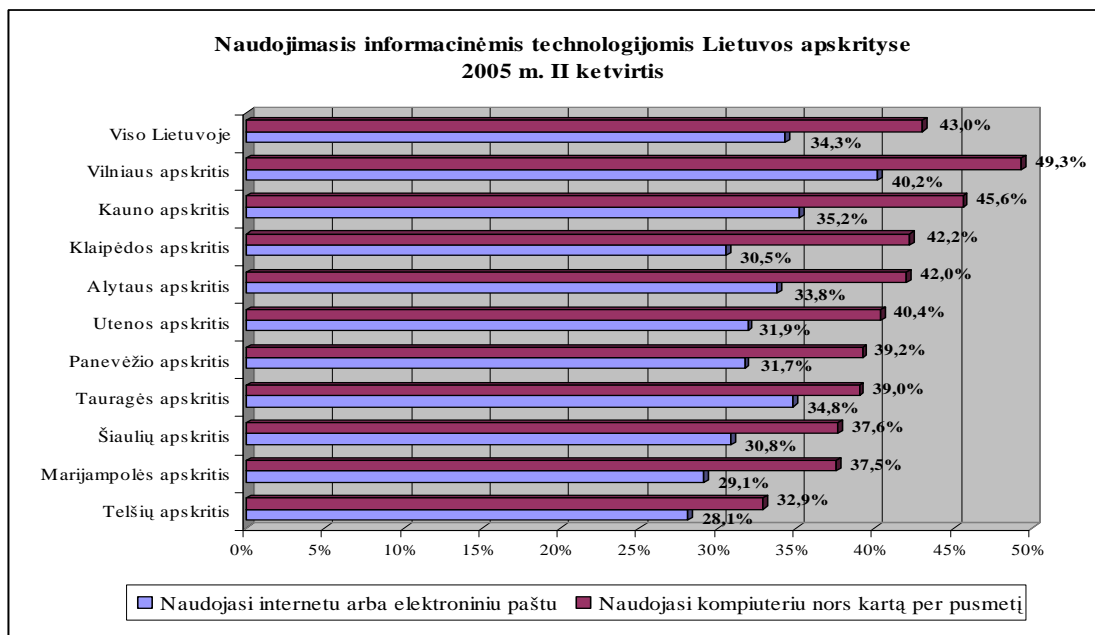
Toks projektų atrankos proceso viešinimas ne tik suteiktų daugiau skaidrumo procesui, bet ir kitiems pareiškėjams galėtų būti kaip tam tikra identifikacija ir geros praktikos pavyzdžiai, rengiant naujus projektus ES struktūrinių fondų paramai gauti.[44]

3.3. Informacinės visuomenės plėtros efektyvumo regionuose įvertinimas

IV tolygi plėtra yra viena svarbiausių sėkmingos plėtros prielaidų. Tuo tarpu Lietuvoje matyti ženklūs skirtumai tarp miestų ir kaimo vietovių pagal svarbiausius IV plėtros rodiklius.

IVPK prie LRV užsakymu 2005 m. gegužės – birželio mėnesiais „TNS Gallup“ atliko *IV plėtros Lietuvos regionuose tyrimą*, kurio metu buvo įvertinti pagrindiniai kompiuterių ir interneto naudojimo rodikliai dešimčiai šalies apskričių.

Tyrimo duomenimis (3.11 pav.), IT daugiausia naudojasi Vilniaus apskrities gyventojai (49,3 proc.), tuo tarpu mažiausiai – Telšių apskrityje (32,9 proc.). Panašios tendencijos yra ir tarp naudojančių internetą arba elektroninį paštą: daugiausia – Vilniaus apskrityje (40,2 proc.), mažiausia – Telšių apskrityje (28,1 proc.) vartotojų.

3.11 pav. Naudojimas IT Lietuvos apskrityse [Duomenų šaltinis: TNS Gallup]

Informacinė bei technologinė pažanga telkiasi didesniuose miestuose, tuo tarpu didelė dalis seniūnijų gyventojų neturi galimybės prisijungti prie interneto. Dažniausia priežastis – nepakankami gyventojų kompiuterinio raštingumo įgūdžiai bei informacijos stoka apie naujų technologijų galimybes bei jų naudojimą. Atsižvelgus į šiuos faktus bei vertinant paramos efektyvumą, iškyla neigiama BPD įgyvendinimo tendencija – paramos koncentracija Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. Išskiriamos trys svarbios *priežastys, trukdančias skatinti tolygią IV plėtrą regionuose*:

1. Nekonkurencinga ekonomika regione neskatina darbo jėgos tobulėjimo, nereikalauja naujų žinių ir įgūdžių. Profesinis rengimas turėtų būti orientuotas į gebėjimų, reikalingų žinių visuomenei ugdymą, tačiau regione yra mažai darbo vietų, reikalaujančių naujų žinių bei įgūdžių;

2. Nepakankamai išplėtotą žmogiškųjų išteklių tobulinimo sistema, trūksta finansinių galimybių jai modernizuoti. Nėra atliekamos moksliskai pagrįstos prognozės apie specialybių poreikį regionuose, todėl naujos programos apskrities mokyklose įvedamos intuityviai ir lėtai. Naujų mokymo programų įvedimą ir mokymosi aplinkos gerinimą, stabdo lėšų trūkumas bei neišvystyta profesinio informavimo ir konsultavimo sistema;

3. Apskrityje nesuformuotas tęstinio ir IT raštingumo mokymo modelis. Yra organizuojami tik kursai bedarbiams, mažas domėjimasis kompiuteriniu raštingumu ir jo poreikio nebuvimas.

3.9 lentelėje yra detalizuojamas regioninis finansuojamų projektų pasiskirstymas pagal BPD priemones, remiančias IV plėtrą. Skirtingose priemonėse projektų, įgyvendinamų Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse, procentinė dalis nuo visų atrinktų paraiškų svyruoja nuo 31 iki 96 proc.[40,46]

3.9 lentelė. Regioninis atrinktų paraiškų pasiskirstymas pagal BPD priemones, remiančias IV, proc.

Apskritis Priemonė	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus	Iš Viso atrinkta paraiškų vnt.
2.1	33	0	0	0	0	0	0	0	0	67	3
2.2	7	15	7	5	2	2	4	2	2	54	46
3.3	3	3	3	0	3	0	0	3	3	82	35

Reikia pažymėti, jog projektų pasiskirstymo pagal apskritis tolygumas neužtikrina, kad bus sumažinti socialiniai ir ekonominiai apskričių plėtros skirtumai. Tuo tarpu dauguma kitų BPD priemonių parodo finansuojamų projektų koncentraciją Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. Atsižvelgus į kai kurių priemonių specifiką, didele koncentracija pasižymi 3.3 priemonė (82 proc.), nors šios priemonės atveju teritorinis aspektas nėra toks aktualus, bet tolygesnis paramos pasiskirstymas galėtų padėti mažinti technologinę atskirtį. Ši apžvalga yra kaip indikacija, kad naudojantis dabartinėmis priemonėmis didesnis efektas regioninei plėtrai nėra tikėtinas, juolab atsižvelgiant į nepakankamą projektinių paraiškų srautą iš mažiau ekonomiškai išsivysčiusių apskričių. Šio srauto ir pareiškėjų gebėjimų didinimas išlieka aktualiu uždaviniu, kurio neįgyvendinus sąlygos regionų atsilikimą.[44]

Autorius pastebi, kad vien horizontaliomis priemonėmis regioninės plėtros tikslų siekti sudėtinga, jos turėtų būti papildomos vertikaliomis priemonėmis. Taigi reikia išskirti žmogiškųjų išteklių regionuose mokymo bei kvalifikacijos kėlimo sistemų tobulinimo būtinumą bei sudaryti sąlygas daugiau investuoti į mokymo proceso kokybę, stiprinant socialinę partnerystę tarp profesinio rengimo institucijų, darbdavių, valdžios atstovų bei profesinių sąjungų.

Remiantis regionų strateginių plėtros planų analize, gali pabrėžti:

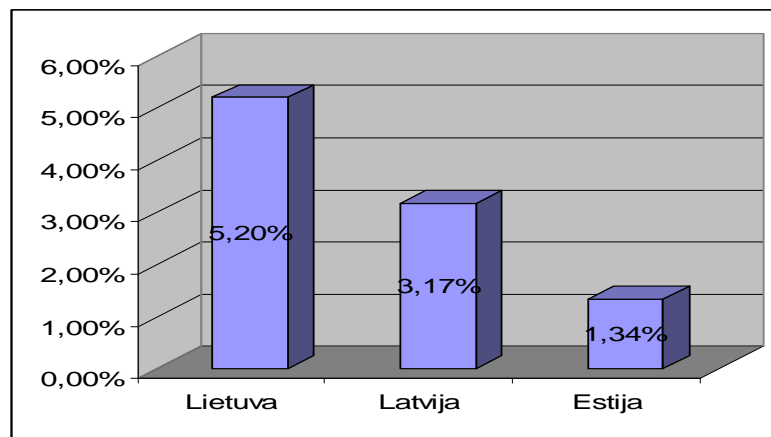
1. Dauguma apskričių strateginių plėtros planų yra „infrastruktūrinės“ pakraipos. Apskričių administracija, bandydama spręsti esmines raidos problemas, dažniausiai apsiriboja investicijomis į infrastruktūros plėtrą, ignoruodama žmogiškųjų išteklių plėtrą. Nėra kuriamos modernios, atitinkančios rinkos poreikius programos, lankstūs mokymo metodai, vykdomi inovaciniai mokymai. **Kuriant žinių ekonomiką, būtina pereiti nuo „investicijų į produkciją“ link „investicijų į žmogų, jo kūrybiškumo ugdymą“.** Plėtojant žinių ekonomiką investicijos į infrastruktūros plėtrą turi būti tolygiai koordinuojamos su investicijomis į nuolatinį mokymąsi, kompetencijos didinimą.

2. Apskričių strateginės plėtros planuose nėra pakankamai įvertintas socialinės ekonominės sanglaudos prioritetas. Teritoriniai skirtumai nėra tiksliai identifikuoti kaip atskira tolygios raidos problema; dažniausiai nėra numatyti nei prioritetai, nei tikslinės priemonės skatinančios sanglaudą.

3. Apskritis, kurių planuose numatytas priemonių įgyvendinimo biudžetas, nurodo, kad priemonėms įgyvendinti, reikėtų pritraukti daugiau ES struktūrinių fondų lėšų. Tačiau trūksta reikiamos kompetencijos inicijuoti regioninius projektus bei rengti dokumentaciją. Tik keletas apskričių nurodo, tikslines priemones, reikalingas efektyviai panaudoti ES struktūrinius fondus bei kitą užsienio paramą.

Svarbu įvertinti ne tik IV pažangą Lietuvos regionuose, bet ir palyginti paramos efektyvumą Baltijos šalyse. Elektroninės infrastruktūros plėtros srityje parama yra teikiama daugiau didelės apimties infrastruktūros projektams, kurių tikslas – namų ūkių, mokyklų kompiuterizavimas, duomenų perdavimas plačiajuosčiais tinklais, interneto prieigos taškai kaimo vietovėse, valstybės institucijų duomenų perdavimo tinklai ir pan. Lyginant su kitomis Baltijos šalimis (pav. 3.12), Lietuva informacinių technologijų plėtrai skyrė didžiausią dalį – 5,2 proc. visos paramos sumos. [38]

3.12 pav. SF parama IRT plėtrai Baltijos šalyse (proc. visos paramos sumos)

Tačiau vertinant Estiją kaip pirmaujančią valstybę tarp naujų ES narių pagal Pasaulio Ekonomikos Forumo vykdomą Konkurencingumo programą (žr.1 skyrius, 1.3 lentelė), galima pastebėti, kad ši valstybė mažiau investuoja į IT, bet daugiau į žmogiškuosius išteklius, jų kompetenciją, į švietimo ir mokslo infrastruktūrą. Visos šios sritys yra susijusios su IV plėtra ir įtakoja pačius visuomenės narius, o ne tik technologijas kaip priemones. Tokios investicijos ilguoju laikotarpiu tikrai atsiperka, nes yra pagrindinis indėlis į žinių ekonomiką. Norima akcentuoti žmonių kompetencijos svarbą ir pabrėžti, kad Lietuvos prioriteto priemonės remiančios mokslą ir tyrimus yra tinkamos, tačiau kelia susirūpinimą, nes ES SF dalis visame SF finansavime sudaro tik 18,6 proc. ir yra mažesnė už daugelį kitų šalių, įstojusių ES rodiklį.

Vertinant Lietuvos 2004 – 2006 metų BPD įgyvendinimą pagal IV plėtros tęstinumo kriterijų buvo atliekama Lietuvos informacinės visuomenės plėtros panaudojant ES struktūrinius fondus SSGG (Stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių) analizė.

Stiprybės:

- LRV dėmesys informacinės visuomenės plėtrai (vienas iš strateginių tikslų (prioritetų), sudarant Lietuvos Respublikos 2006–2008 metų valstybės biudžetą ir skirstant ES paramą);
- gerai išplėtotą IRT infrastruktūrą šalies miestuose;
- plačiai paplitęs viešojo judriojo telefono ryšio naudojimas;
- Lietuvos, kaip nedidelės valstybės, galimybės greitai prisitaikyti prie sparčiai kintančių pasaulinių ryšių ir informatikos sektoriaus tendencijų;
- teigiamas Lietuvos gyventojų požiūris į viešąsias elektronines paslaugas
- sparti ITT sektoriaus plėtra;
- IT specialistų rengiama palyginti daug, pigi profesionali IT darbo jėga;
- interneto vartotojai suinteresuoti gauti el. vyriausybės paslaugų.

Silpnybės:

- žemas IT vartojimo lygis tarp gyventojų;
- nepakankamai išplėtotą IRT infrastruktūrą kaimo gyvenamosiose vietovėse;
- nepakankamai informacinės visuomenės teikiamų galimybių panaudojimas tam tikruose visuomenės grupėse;
- nepakankamas suinteresuotumas ir poreikis naudotis moderniomis informacinėmis technologijomis, motyvacijos stoka;
- nuotolinio/elektroninio asmens tapatumo nustatymo ir siunčiamo turinio autentifikavimo priemonių nebuvimas;
- nepakankamai aukštas viešųjų paslaugų (ypač sveikatos apsaugos srityje) perkėlimo į internetą lygis;
- tinkamos ITT naudojimo kompetencijos stoka tam tikruose visuomenės grupėse.

Galimybės:

- gyventojų kvalifikacijos IRT srityje didinimas, naujų darbo vietų kūrimas;
- IRT sektoriaus plėtojimas, panaudojimas versle, elektroninio verslo plėtra;
- naujų elektroninių paslaugų kūrimas;
- bendradarbiavimo tarp mokslo ir studijų institucijų ir verslo įmonių plėtra, inovacijų skatinimas;
- investicijų pritraukimas į IRT sektorių, eksportuoti IT paslaugas;
- spartesnė šalies ekonomikos raida, žinių ekonomikos plėtra, ūkio tarptautinio konkurencingumo didėjimas.

Grėsmės:

- gyventojų socialinės atskirties didėjimas, nevienoda kompetencija bei galimybės naudotis IT;

- kvalifikuotų IRT specialistų darbinė migracija į kitas šalis, atsilikimas nuo ES;
- žemas Lietuvos ekonomikos konkurencingumas tarptautinėse rinkose;
- Pavojus lietuvių kalbos ir kultūros paveldo išsaugojimui pasaulinio informacinėje visuomenėje.

SSGG Apibendrinimas. Įgyvendinant Lietuvos galimybes IV plėtros srityje, būtina įvertinti turimas stiprybes. Lietuvoje IV plėtros procesams skiriama daug dėmesio. Palankios teisinės aplinkos kūrimas ir svarbiausių IRT projektų šioje srityje inicijavimas spartina IT diegimą ir panaudojimą. Taip sudaromos prielaidos tiesiogiai susijusiems procesams: augančiam IT naudojimui tarp gyventojų ir verslo įmonėse, el. priemonėmis teikiamų valstybės ir savivaldybių paslaugų plėtrai, bendradarbiavimui tarp mokslo institucijų, verslo įmonių plėtrai, inovacijų skatinimui. Palankios sąlygos yra tai, kad Lietuvos didmiesčiai pasižymi gerai išplėtotą IRT struktūra, šalyje sąlyginai pigi ir kvalifikuota IRT darbo jėga, gyventojai teigiamai žiūri į el. viešąsias paslaugas. Spartus IRT augimas sudaro sąlygas spartesnei šalies ekonomikos raidai, žinių ekonomikos plėtrai, ūkio tarptautinio konkurencingumo didėjimui. Labai svarbios yra Lietuvos, kaip mažos valstybės, galybės lanksčiai reaguoti ir prisitaikyti prie pasaulio tendencijų ir atsižvelgti į sparčiai kintančią situaciją, kadangi IV plėtros procesai yra labai dinamiški.

Pasinaudojant galimybėmis, siekiama ištaisyti esamas silpnybes. Viena didžiausių problemų – nepakankamas bendras IT panaudojimas. Tai pirmiausia sietina su motyvacijos stoka. Svarbu plėtoti elektronines viešąsias paslaugas, taip sudarant galimybę Lietuvos gyventojams, pasinaudojant IT, greičiau, patogiau, efektyviau gauti viešojo sektoriaus paslaugas. Svarbiausi darbai, siekiant spręsti žemo IT panaudojimo verslo įmonėse problemą, yra: elektroninės valdžios plėtra, inovacijų skatinimas, palankių sąlygų sudarymas elektroniniam verslui. Tai skatintų verslo įmones sparčiau pereiti prie modernių IT panaudojimo jų veikloje.

Siekiant sumažinti grėsmes, reikia pasinaudoti esamomis stiprybėmis. Viena didžiausių grėsmių – naujos gyventojų socialinės atskirties, pagrįstos nevienodomis informacinių technologijų panaudojimo galimybėmis, didėjimas. Įvertinant tai, kad dideliuose miestuose nemaža gyventojų dalis jau turi galimybes naudotis IT, pagrindinį dėmesį būtina nukreipti į nepalankesnėje padėtyje esančius mažesnių miestų ir kaimo vietovių gyventojus. Siekiant išvengti kvalifikuotų specialistų migracijos, reikia atsižvelgti į aukštus IRT sektoriaus augimo tempus ir Lietuvos galimybes prisitaikyti prie pasaulinių tendencijų, sudarant palankią aplinką modernių IT verslo įmonių veiklai. Tai padidintų Lietuvos ekonomikos konkurencingumą tarptautinėse rinkose.

Pagrindinės silpnybės, kurias reikia šalinti, norint sumažinti grėsmes, yra tam tikrų visuomenės grupių atsiskyrimas nuo IV (tiek dėl motyvacijos stokos, tiek dėl nepakankamai išplėtos IT infrastruktūros). Tai gali lemti naujos socialinės diferenciacijos atsiradimą ateityje. Šie veiksniai tiesiogiai siejasi su IV ir žinių ekonomikos plėtros galimybėmis bei bendru šalies ūkio konkurencingumu.[28]

4. ES FONDŲ PARAMA 2007–2013 METŲ LAIKOTARPIU

4.1. Pasirengimas naujam ES struktūrinės paramos laikotarpiui

Liko vieneri metai iki naujo 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpio pradžios. Lietuvoje jau prasidėjo darbai ir diskusijos dėl efektyvaus struktūrinės paramos panaudojimo. *Sukurta Tarpžinybinė komisija ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai rengti ir veiksmų programoms nustatyti (LRV 2005.05.02d. nutarimas Nr. 484)*

Komisija atsižvelgia į LR valstybinius ir bendruosius EK interesus, kurie derinami šiais aspektais:

- Suderinamumas,
- Įsisavinimas,
- griežtos ir aiškios taisyklės.

Komisijos pagrindinės funkcijos yra šios:

- rengti pasiūlymus dėl strategijos prioritetų;
- rengti pasiūlymus dėl veiksmų programų ir už jų rengimą atsakingų institucijų paskyrimo;
- rengti strategijos projektą;
- užtikrinti, kad Komisijos siūlomi strategijos prioritetai, strategijos ir veiksmų programų projektai būtų viešai aptarti.
- Komisijai taip pat priskirta atsakomybė už veiksmų programų rengimą ir pavestos su darbo grupių sudarymu (partnerių įtraukimu) susijusios funkcijos.

Pasirengimo procesas vyksta etapais:

Pirmojo etapo metu suderinti ES ir nacionaliniai strateginiai dokumentai bei paramos programų tikslai. **Antrojo etapo metu** valstybė turi apsispręsti, kurie iš minėtų tikslų yra aktualiausi šalies plėtrai kitu laikotarpiu ir kaip tarp tų tikslų bus paskirstomi ištekliai.

Trečiojo etapo metu bus nustatytos konkrečios priemonės tikslams pasiekti, jos bus aprašytos veiksmų programose, be to, bus suformuluoti kiekybiniai tikslai ir jų įgyvendinimo rodikliai, sudaryti veiksmų programų finansiniai planai. Pasirengimo darbai jau du kartus buvo viešai aptarti ir planuojamas trečias viešas aptarimas šių metų sausio 31 d.

Komisija Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai rengti ir veiksmų programoms nustatyti bendradarbiauja su partneriais, kad geriausiai būtų galima spręsti problemas išnaudojant ES struktūrinės paramos teikiamas galimybes. Diskusijos ir svarstymai numatyti svarbiausiais LR plėtros tikslais, tarp jų ir „Informacinės visuomenės plėtra“. Parama Lietuvai per 2007–2013 metų laikotarpį sudarys 20,62 mlrd. litų (iš jų Europos socialinio fondo ir Europos regioninės plėtros fondo lėšos sudarys 13,74 mlrd. litų, o Sanglaudos fondo – 6,88 mlrd. litų). [16]

Naujuoju laikotarpiu Europos Komisija (toliau – EK) siūlo ES struktūrinę paramą naudoti strategiškiau, t. y. atsižvelgti į nacionalinius ir ES strateginius tikslus, o rengiant dokumentus, kurių pagrindu bus naudojama ES struktūrinė parama, derinti nustatytus ES prioritetus su nacionaliniais poreikiais. **Europos Sąjungos iniciatyvos:**

- **2010 m. žinių visuomenė sukuriama Europos Sąjungoje** Lisabonos strategija 2000 m.
- **2 prioritetas: Siekti žinių ir inovacijų augimo, Bendrijos 2007 – 2013 m. strateginių gairių projektas, 2005 m. gegužė**
- **9 gairė: Palengvinti IRT sklaidą ir veiksmingą naudojimą bei sukurti visapusiškai imlią žinių visuomenę**
- **Rengiami ES informacinės visuomenės plėtros prioritetai iki 2010 m. išdėstyti: Komisijos komunikatuose Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų bei regionų komitetui „Europos informacinės visuomenės plėtros uždaviniai po 2005 m.“, „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“, 2005 m. birželis.**
- **EB strateginės gairės skatinti informacinę visuomenę visiems 2007–2013metai:** IRT sklaida visose ES ekonomikos šakose yra esminis regionų našumo ir konkurencingumo gerinimo svertas, IRT infrastruktūros plėtojimas.

Lietuvos iniciatyvos:

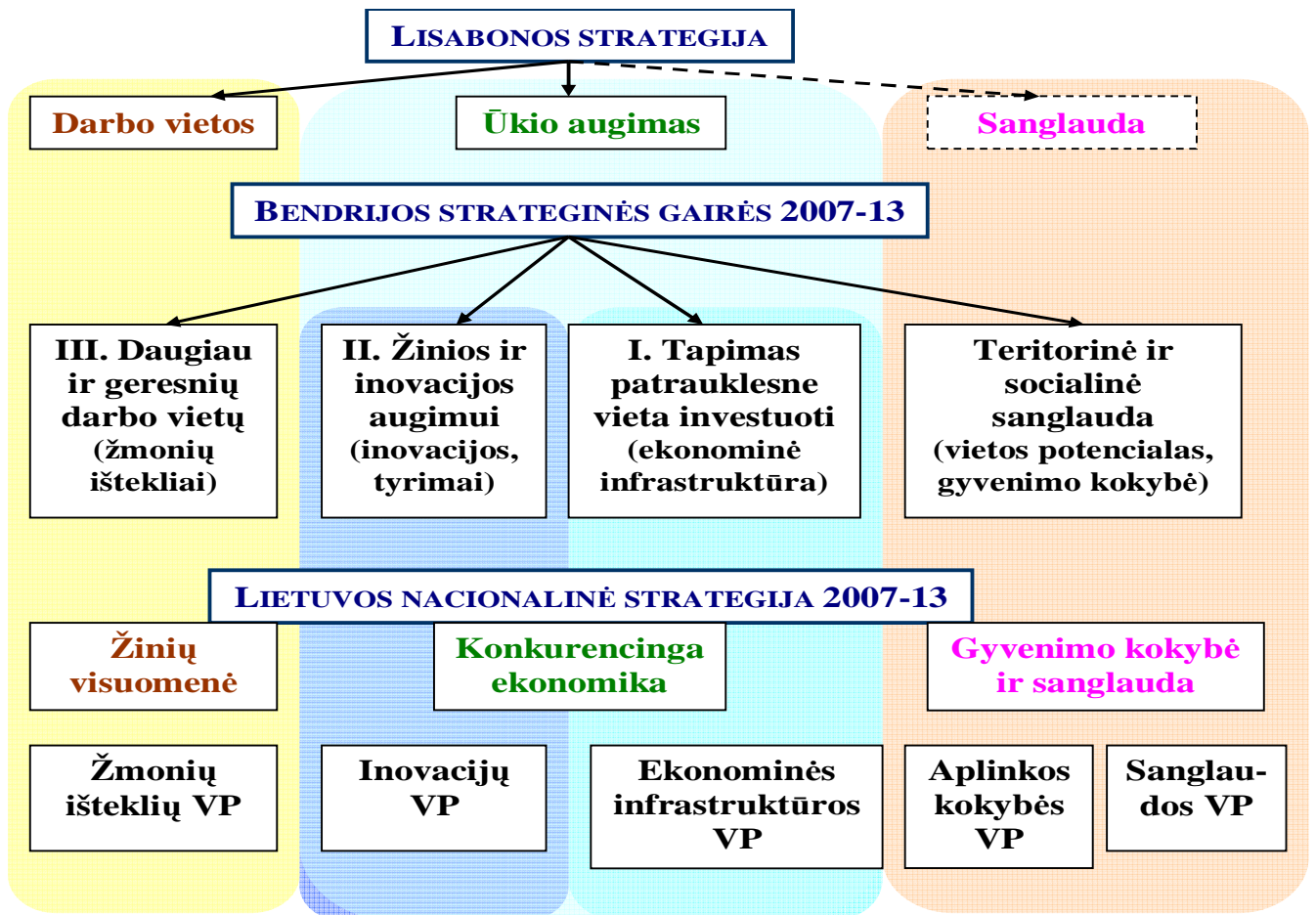
- **Valstybės ilgalaikės raidos strategija:** „2015 m. žinių visuomenė sukuriama Lietuvoje“
- **Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų veiklos programoje – įsipareigota:** „Spartinti šalies mokslo ir technologijų pažangą, informacinės ir žinių visuomenės plėtrą“

Informacinės ir žinių visuomenės plėtra – vienas iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės strateginių tikslų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 28 d. nutarimu Nr. 221

- Vidutinės trukmės informacinės visuomenės plėtros tikslai numatyti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija (toliau – Strategija), parengta ir nustato pagrindinius ES struktūrinės paramos panaudojimo prioritetus, kurie yra detalizuoti, nustatant konkrečias priemones veiksmų programose. Nacionaliniai prioritetai atitinka ES sanglaudos politikos prioritetams (4.1 pav.), kurie nustatyti **Bendrijos sanglaudos politikos strateginėse gairėse.**[11]

4.1 pav. Lietuvos ir ES strategijų suderinamumo akcentas

Šaltinis: Finansų Ministerija

Pagal viršuje parodyta paveikslą akcentuojamos sritys, kurios sutampa su Lisabonos strategijos tikslais ir su kuriomis siejamas greitesnis Lietuvos ekonomikos augimas: (MTEP; sąlygų verslui ir inovacijoms sudarymas; informacinės visuomenės plėtra, viešųjų teritorijų investicijoms plėtra).

Apibendrinant, galima teigti, kad Lisabonos strategijos įgyvendinimas, spartaus ūkio augimo palaikymas bei ūkio konkurencingumo plėtra išlieka Lietuvos prioritetais, tačiau kartu pripažįstant investicijų poreikį infrastruktūros srityje, ypatingą dėmesį skiriant vietinės reikšmės socialinei infrastruktūrai siekiant šalies socialinės sanglaudos. [37]

4.2 ES struktūrinės paramos planavimas

DOKUMENTAI, PAGAL KURIUOS BUS TEIKIAMOS ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS LĖŠOS

2007–2013 metais ES struktūrinė parama bus teikiama pagal kitus dokumentus nei 2004–2006 m. laikotarpiu. Nuo 2007 m. ES struktūrinė parama nebus teikiama pagal vieną visai šaliai dokumentą, tai yra pagal Lietuvos 2004–2006 metų BPD, nes:

- per 7 metų laikotarpį teikiama ES struktūrinė parama gerokai viršys 2004–2006 m. laikotarpiu Lietuvai skirtą 1 mlrd. eurų sumą;
- rengti vieną visai šaliai dokumentą nenumatoma pagal šiuo metu derinamus ES struktūrinės paramos panaudojimą 2007–2013 m. reglamentuosiančius ES teisės aktus.

2007–2013 metais Lietuvos BPD pakeis keletas tarpusavyje suderintų paramos panaudojimo strateginių dokumentų, t. y.:

- Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija – joje apibrėžtos prioritetinės ES struktūrinės paramos investicijų kryptys;
- keletas atskirų veiksmų programų pirmiau minėtai strategijai įgyvendinti – jose bus nurodytos konkrečios remtinios sritys. Įgyvendinant veiksmų programas bus siekiama strategijoje nustatytų tikslų.

DOKUMENTŲ, PAGAL KURIUOS BUS TEIKIAMOS ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS LĖŠOS LIETUVOJE, RENGIMO PROCESAS IR REZULTATAI

Komisija parengė strategijos prioritetus, kurie yra:

1. *Žinių visuomenė:*

- Užimtumo ir lankstesnės darbo rinkos skatinimas;
- Mokymosi visą gyvenimą skatinimas;
- Žmogiškojo potencialo plėtra mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityje;
- Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas.

2. *Konkurencinga ekonomika:*

- Tiesioginė parama MTTP ir inovacijoms;
- Palankios sąlygos verslui ir inovacijoms;
- Informacinė visuomenė visiems;
- Viešųjų teritorijų investicijoms plėtra;
- Energijos tiekimo tinklai.

3. *Gyvenimo kokybė ir socialinė sanglauda.*

Įgyvendinant pirmuosius du prioritetus, būtų siekiama paskatinti Lietuvos ūkio augimą. Trečiasis prioritetas nuosekliai papildytų pirmuosius du. Jį įgyvendinant būtų sukurtas pagrindas darniai plėtrai, o tokio augimo teikiamą naudą pajustų visi Lietuvos gyventojai nepriklausomai nuo to, kur jie gyvena ir kokiam visuomenės sluoksniui priklauso. Taigi šie prioritetai perteikia tris viena kitą glaudžiai papildančias kryptis siekiant pirmiau apibrėžtos strateginės nuostatos įgyvendinimo.

Toliau prioritetai detalizuojami nurodant prioritetines kryptis. Tai leidžia aiškiau suvokti prioritetų turinį. Strategijoje apibrėžtos tik strateginio pobūdžio prioritetinės kryptys. Rengiant Strategiją ir veiksmų programas vadovaujamosi tokiais ES horizontalaus lygio prioritetais kaip, tvari plėtra, lygios galimybės ir

informacinė visuomenė.

Žinių visuomenė yra kryptis, kuri iš esmės spręs šiuo metu sudėtingą situaciją darbo rinkoje bei užtikrins, kad Lietuvos žmonių potencialas būtų efektyviai panaudotas minėtame gerovės kūrimo procese. Taigi, šis prioritetas telkiasi į žmones, jų gebėjimų ugdymą, siekiama: kuo daugiau žmonių įtraukti ar gražinti į darbo rinką, o joje jau dalyvaujantiems padėti susivokti sparčiai kintančioje aplinkoje, kad jie sugebėtų laiku ir efektyviai prisitaikyti prie pokyčių. Skatina mokymąsi visą gyvenimą. Pritaikyti mokymo ir švietimo sistemas prie žinių ekonomikos poreikių. Investicijos į aukštą jų kompetenciją, o taip pat gebėjimą pritaikyti žinias praktiniams tikslams bei versle padės užtikrinti glaudesnę ryšį tarp mokslo ir verslo. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas. Šios kryptys labai svarbios IV plėtos horizontaliam prioritetui.

Šie pasiūlymai buvo viešai aptarti 2005 m. birželio 23 d. vykusios konferencijos „Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento pirmųjų metų įgyvendinimo rezultatai. Ateities perspektyvos (2007–2013 metams)“ metu. Po viešo aptarimo buvo gilinamasi į partnerių pasiūlymus ir pastabas. Pakoreguotas Strategijos prioritetų aprašas, kuriame nurodyti Strategijos prioritetai ir jų kryptys, buvo pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. liepos 14 d. pasitarime buvo pritarta Strategijos prioritetams. [19]

4.3 ES struktūrinės paramos informacinei visuomenei kryptys

Informacinės visuomenės plėtra 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje. Informacinės visuomenės vystymas 2007–2013 m. numatomas trimis kryptimis:

1. plėtojant elektroninį turinį;

Viešosios el. paslaugos:

- *El. valdžia* – didinti viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumą, plėtojant elektroniniu būdu teikiamas paslaugas (verslui ir piliečiams);
- *El. sveikata* – sumažinti gydymo administravimo kaštus, teikiant sveikatos apsaugos paslaugas nuotoliniu būdu, gerinti prieinamumą prie informacijos, jos saugumą, dalijimąsi ja;
- *El. verslas* – stiprinti verslo tarpusavio, verslo ir viešojo sektoriaus, verslo ir privačių asmenų bendradarbiavimą, sukuriant galimybes sudaryti sandorius internetu, kuriant virtualius verslo klasterius taip skatinant konkurencingumo augimą ir įmonių administravimo kaštų mažinimą;
- *El. įterptis* – siekiama užtikrinti lygias galimybes naudotis IRT paslaugomis, mažinti socialinę ir teritorinę atskirtį, didinti Lietuvos gyventojų kompetenciją IRT srityje ir paslaugų prieinamumą.

2. plėtojant elektroninę infrastruktūrą;

- **Plačiajuostis ryšys** – užtikrinti plačiajuosčio ryšio (elektroninių ryšių tinklų) plėtrą periferinėse, nekonkurencingose (t. y. tose, kur rinka neužtikrina adekvačios plačiajuosčio ryšio prieigos) šalies teritorijose;
- **Sauga** – diegti saugias elektroninių ryšių, informacinių sistemų apsaugos priemones, rizikos valdymo sistemas ir incidentų kontrolės priemones;
- **Integracija** – integruoti valstybės institucijų informacines sistemas ir registrus, pasiekti, kad sukurtos valstybės institucijų informacinės sistemos naudotų vieningą standartizuotą duomenų apsikeitimo modelį, o naujai kuriamos sistemos – operuotų atvirais standartais.

3. atliekant mokslinius tyrimus ir diegiant inovacijas IT ir IRT srityje

- Mobiliosios priemonės ir bevielieji tinklai;
- Audiovizualinių tinklų platformos IRT viešajame administravime;
- Priemonės neįgaliesiems;
- Sveikatos apsaugos paslaugos;
- Žinių ir turinio sistemos. [17]

FINANSAVIMO UŽTIKRINIMAS

Programos 2007–2013 metais, labai panaši į Lietuvos 2004–2006 BPD. Kiekvienoje veiksmų programoje turės būti nustatyti keli prioritetai. Su Europos Komisija derinama ir tvirtinama kiekvieno programos prioriteto lėšų suma. Norint užtikrinti maksimalią lėšų judėjimo laisvę, veiksmų programos turi būti kuo stambesnės ir turėti kuo didesnius prioritetus, kad įgyvendinimo metu sprendimą dėl investicijų panaudojimo ten, kur jos tuo metu greičiausiai įsisavinamos, galėtų priimti vien Lietuvos institucijos, be Europos Komisijos įsikišimo.

2007–2013 metų laikotarpiu liks 2 struktūriniai fondai: ESF ir ERPF (kartu su Sanglaudos fondu). Taip pat atsiranda naujas reikalavimas programoms – viena programa finansuojama tik iš vieno fondo. Pasirinktas programų skaičius turi būti optimalus, t. y. nekeliantis lėšų praradimo rizikos, logiškai ir strategiškai lengvai pagrindžiamas. Kitų šalių narių patirtis rodo, kad programų smulkinimas yra didžiausia rizika neįsisavinti lėšų.

Komisija pasiūlė, nustatant investicijų kryptių finansines proporcijas, vadovautis šiais principais:

1. Atsižvelgti į dabartinę ES struktūrinės paramos (ES struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo) santykinį ir absoliutų dydį atskiroms sritims.
2. Nė vienai sričiai ES paramos lėšų negali būti numatyta mažiau nei 2004–2006 m. ES struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo lėšų.

3. Išskirti „proveržio“ sritis, kurios akcentuojamos Lisabonos strategijoje, su kuriomis siejamas greitesnis Lietuvos ekonomikos augimas: MTEP bei inovacijoms; sąlygų verslui ir inovacijoms sudarymas; IV plėtra, viešųjų teritorijų investicijoms plėtra).

Toliau investicijų kryptys sugrupuotos pagal veiksmų programas ir nurodomos siūlomos jų finansavimo proporcijos (4.1 lent.). Plačiau išskaidytos sritys, kurios turi didesnės įtakos IV plėtrai.

4.1 lentelė. Veiksmų programos ir galimos finansinės proporcijos

veiksmų programa/ intervencijos sritis	FINANSINĖS PROPORCIJOS (PROC.)	DIDĖJIMAS, PALYGINTI SU 2004– 2006 M. (KARTAIS)	Tarpinė institucija
ŽINIŲ VISUOMENĖS PLĖTRA	18,0	2,6	
Užimtumas ir lankstesnė darbo rinka	7,0	2,0	Socialinės apsaugos Ir darbo ministerija
Mokymosi visą gyvenimą sistema	4,1	1,9	Švietimo ir mokslo ministerija
Tyrėjų ir mokslininkų gebėjimai	3,9	3,2	Švietimo ir mokslo ministerija
Administracinių gebėjimų stiprinimas	3,0	–	Vidaus reikalų ministerija
EKONOMIKOS AUGIMAS	40,8	1,4	
Tiesioginė parama MTTP ir inovacijoms	7,8	2,1	Ūkio ministerija
Palankios sąlygos verslui ir inovacijoms	3,8	3,3	Ūkio ministerija
Informacinė visuomenė visiems	4,0	1,9	IVPK
SANGLAUDOS SKATINIMAS	41,2	1,6	

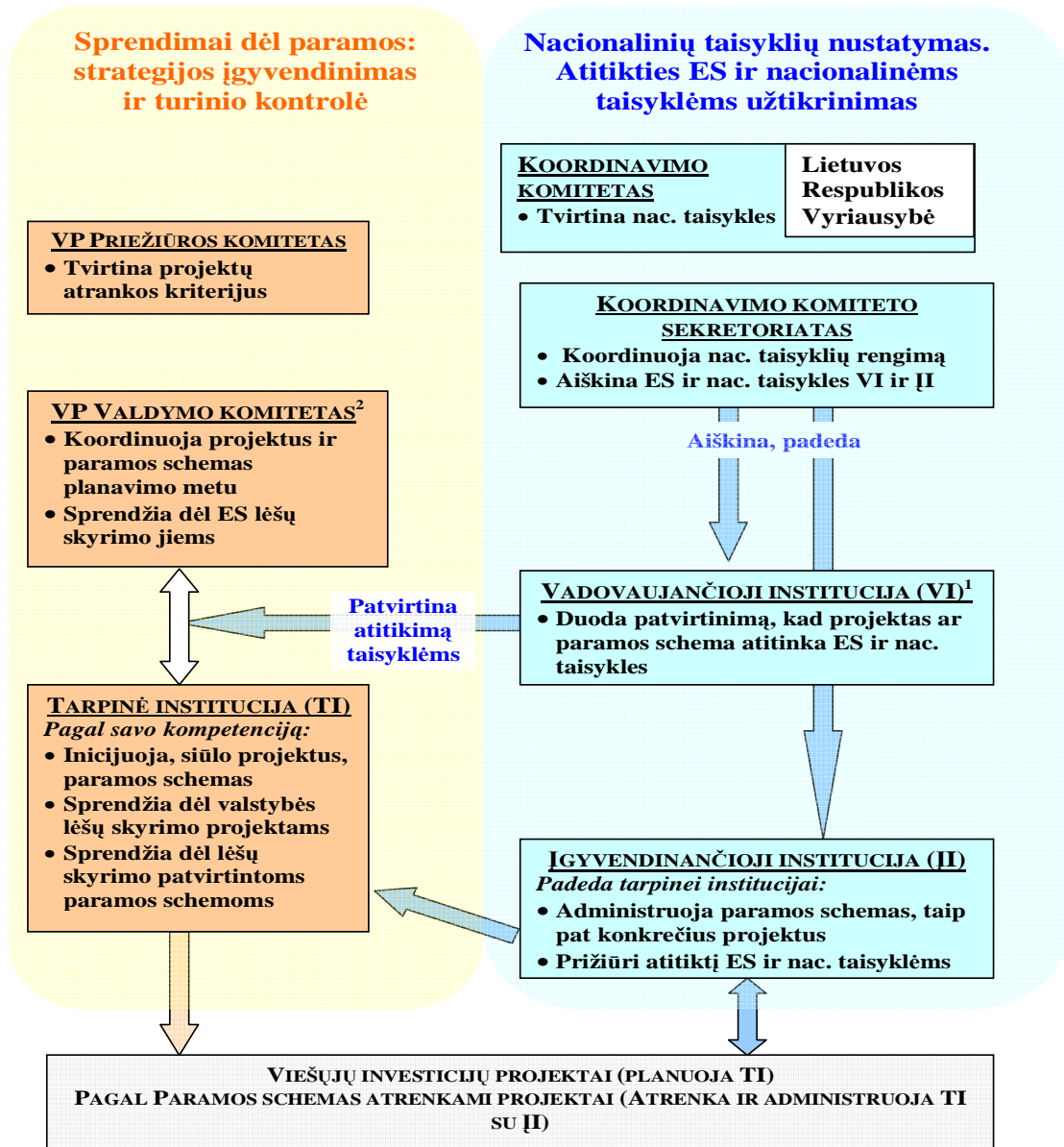
Šaltinis: Finansų ministerija

Šiuo metu tarp Komisijos narių diskutuojama:

Dėl regioninės plėtros įgyvendinimo. Šiuo metu Komisija yra nusprendusi atlikti išsamią kelių variantų analizę ir tik tuomet nustatyti efektyviausią regioninės plėtros įgyvendinimo būdą. Efektyviu laikomas būdas, kuris sudarytų sąlygas regionams kompleksiškai spręsti savo problemas, racionaliai planuoti savo išteklius ir patiems dalyvauti ir investicijų planavime, ir projektų atrankoje.

Dėl informacinės visuomenės plėtros srities priskyrimo Inovacijų ir verslo aplinkos veiksmų programai ar Ekonominės infrastruktūros veiksmų programai. Kadangi informacinės visuomenės plėtra apima ir infrastruktūros, ir turinio plėtrą, ši sritis gali būti priskirta ir inovacijoms, ir infrastruktūrai. Tačiau ES strateginėse gairėse informacinės visuomenės plėtra laikoma inovacijų skatinimo priemone, todėl jos priskyrimą Inovacijų ir verslo aplinkos programai galima lengviau pagrįsti.

Kad projektas būtų finansuojamas, turi atitikti ir ES, ir nacionalines paramos panaudojimo taisykles (4.2 pav.).

4.2 pav. Nacionalinės strategijos ir Veiksmų programų valdymas

Vadovaujanti institucija nesprenžia dėl turinio – tai sprendžia Tarpinė institucija ir Valdymo komitetas. Vadovaujanti institucija užtikrina, kad laikomasi ES ir nacionalinių taisyklių, o taip pat vykdo kitas funkcijas: rengia metines įgyvendinimo ataskaitas, vykdo viešinimo veiklas, aptarnauja Priežiūros komitetą ir pan. Galimos ir kitos alternatyvos veiksmų programų Valdymo komitetų sudarymui. Pavyzdžiui, svarstytinas šį komitetą pakeičiantis aktyvesnis veiksmų programos Priežiūros komiteto išitraukimas į sprendimų priėmimo procesą Europos socialinio fondo remiamoje veiksmų programoje.[19]

4.3 ES struktūrinės paramos naujo laikotarpio planavimo pasiūlymai

Nauji ES SF reglamentai neimplikuoja esminių ES SF paramos administravimo pokyčių, tačiau keičiama programavimo tvarka – pereinama prie atskirų veiksmų programų (4.2 lent.). Tai gali sąlygoti valdymo ir ES SF paramos fragmentaciją, sudėtingesnę ir daugiau administracinių kaštų reikalaujanti programų administravimą.

4.2 lentelė. 2000–2006 ir 2007–2013 metų programavimo tvarkų palyginimas

2000–2006 m. sudėtingesnė tvarka	2000–2006 m. paprastesnė tvarka	2007–2013 m. tvarka
Nacionalinis plėtros planas	Bendrasis programavimo dokumentas	Nacionalinis strateginių gairių dokumentas
Bendrijos paramos dokumentas		Veiksmų programos
Veiksmų programos		
Programų priedai	Programos priedas	

Pagrindinis iššūkis Lietuvai naujame programavimo laikotarpyje bus susijęs su atskirų veiksmų programų ir ES SF paramos koordinavimu. Taip pat dėl poreikio suderinti programavimo dokumentus su ES strategijomis bus būtina užtikrinti geresnį horizontalų koordinavimą ir glaudesnę bendradarbiavimą tarp ministerijų, kitų institucijų, atsakingų už tam tikrus ūkio sektorius bei intensyviau įtraukti partnerius į šį procesą. Kitame programavimo periode turėtų būti sustiprintas partnerystės principas, numatant didesnę dėmesį skirti regioninių valdžios institucijų įtraukimui į SF valdymo procesą, kas galėtų paskatinti SF paramos valdymo tam tikrą decentralizavimą ir palankių sąlygų nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimui sudarymą.[19]

REKOMENDUOTINI LIETUVOS ES SF ADMINISTRAVIMO POKYČIAI

Naujas programavimo laikotarpis ir pasiruošimas jam suteikia galimybę, atsižvelgiant į dabartinio laikotarpio pamokas, racionalizuoti sistemą ir judėti link procedūrų supaprastinimo. Siūlomi du galimi ES SF paramos valdymo modelius, kurie skatintų paprastesnę ir lankstesnę paramos administravimą kiekvieno iš jų taikymo atveju:

1. **Centralizuotas modelis** – užtikrintų efektyvesnę ES SF paramos administravimo būdą 2007–2013 metais;
2. **Iš dalies decentralizuotas modelis** – paskatintų pačios ES SF paramos efektyvesnę panaudojimą.

Atsižvelgiant į ES SF paramos administravimo centralizacijos laipsnį, žemiau lentelėje (4.3 lent.) pateikiami pagrindiniai siūlomi ES SF paramos administravimo modelių 2007–2013 m. bruožai.[45]

4.3 lentelė. Pagrindiniai siūlomų ES SF paramos administravimo modelių 2007–2013 m. bruožai

Centralizuotas modelis	Iš dalies decentralizuotas modelis
<ul style="list-style-type: none"> ▪ paskirti atskiras vadovaujančias institucijas kiekvienai veiksmų programai ▪ įkurti koordinavimo ir priežiūros komitetą visų veiksmų programų koordinavimui ▪ pereiti prie dviejų lygmenų ES SF paramos valdymo sistemos, atsisakant tarpinių institucijų lygmenų; ▪ sektorines ministerijas įtraukti į veiksmų programų valdymą per veiksmų programų valdymo komitetus ▪ sumažinti įgyvendinančiųjų institucijų skaičių iki trijų (pagal SF) ▪ dekoncentruoti ESFA ir ERPF agentūros funkcijų įgyvendinimą regioniniams padaliniais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ visoms veiksmų programoms paskirti vieną vadovaujančią instituciją; ▪ įkurti koordinavimo ir priežiūros komitetą visų veiksmų programų koordinavimui; ▪ pasilikti prie trijų lygmenų valdymo sistemos, tarpinėmis institucijomis paskiriant sektorines ministerijas (pirmo lygmens TI) ir apskričių regionų plėtros tarybas (antro lygmens TI) ▪ tarpinių institucijų funkcijas koncentruoti tik ties paramos prioritetų nustatymo ir investicijų planavimo aspektais; ▪ sumažinti įgyvendinančiųjų institucijų skaičių iki trijų (pagal SF) ▪ dekoncentruoti ESFA ir ERPF agentūros funkcijų įgyvendinimą regioniniams padaliniais

Svarbiausia – įgyvendinančiųjų institucijų reorganizacija, akumuliuojant ir koncentruojant sukurtus administracinius gebėjimus bei efektyviau valdyti ribotus žmogiškuosius išteklius.

2004 – 2006 paramos laikotarpio tyrimo dalyje (žr. 3 sk.) pateiktos ES SF paramos administracinių struktūrų stipriosios ir silpnosios pusės dabartiniame programavimo laikotarpyje, o šioje dalyje yra apibrėžiamos svarbiausios efektyvaus ES SF paramos valdymo galimybės ir grėsmės (4.4 lentelė), atsirandančios dėl naujame programavimo laikotarpyje siūlomų ES SF valdymo pakeitimų.

4.4 lentelė. ES SF administravimo galimybės ir grėsmės 2007–2013 metais[44]

ES SF administravimo galimybės 2007 – 2013 m.	ES SF administravimo grėsmės 2007 – 2013 m.
Vadovaujančioji institucija	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Didesnis ES SF valdymo decentralizavimas ▪ užtikrinti efektyvesnį partnerių įtraukimą į SF valdymą ▪ labiau atsižvelgti į specifinius regionų poreikius ▪ ESF lėšas naudoti institucijų gebėjimams stiprinti ir viešojo administravimo efektyvumui didinti ▪ Didesnės galimybės Lietuvos regioninei politikai įgyvendinti ▪ sukurti vieningą institucijų veiklos valdymo sistemą su vienodais veiklos standartais ▪ supaprastinti ES SF valdymo procesą ▪ užtikrinti geresnį SF valdymo koordinavimą 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sudėtingesnis ES SF lėšų panaudojimo koordinavimas esant didesniam skaičiui veiksmų programų ▪ Administracinių gebėjimų trūkumas tam tikrose ES SF valdymo srityse (pvz. reikalavimas atlikti išankstinį veiksmų programų vertinimą ir nepakankama paskirtų vadovaujančių institucijų vertinimo organizavimo kompetencija)

lentelės 4.4 tęsinys	
Tarpinės institucijos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ užtikrinti efektyvesnį partnerių įtraukimą į SF valdymą ir įgyvendinimą ▪ koncentruotis ties strateginiais ES SF paramos valdymo aspektais (paramos prioritetų nustatymas, investicijų planavimas) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sudėtingesnis veiksmų programų įgyvendinimas aplinkosaugos ir transporto srityse dėl ERPF ir Sanglaudos fondo bendro programavimo ▪ Reguliaciniai ir instituciniai pasikeitimai gali lemti sukauptos patirties ir institucinės kompetencijos praradimą ▪ Administracinis krūvis dėl 2004–2006 m. programų uždarymo (angl. <i>closure</i>) ir naujų programų/ priemonių įgyvendinimo planavimo
Įgyvendinančiosios institucijos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ reorganizuoti II, administracinius gebėjimus koncentruojant keliuose kompetencijos centruose ▪ Didesnis II funkcijų dekoncentravimas ▪ įdiegti vadybos standartus II ir jas akredituoti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Administracinis krūvis dėl skirtingų kartų programų įgyvendinimo vienu metu

Atsižvelgiant į dabartinės ES SF valdymo analizės aspektus, (žr. 3 sk.), galima daryti ***išvadas***, ***šiose ES SF valdymo srityse;***

Administravimo tobulinimas:

- 2007–2013 metų laikotarpiu, paprastinti paramos valdymo nacionaliniame lygmenyje sistemą, kadangi sudėtinga ir nelanksti administracinė sistema lėtina programos įgyvendinimo procesą ir mažina programos efektyvumą.
- būtina išlaikyti sukauptą patirtį administruojant ES SF ir toliau taikyti įvardintą gerąją praktiką, kuri pasitvirtino dabartinio programavimo periodo metu:
  1. vieningas visos ES SF paramos įgyvendinimo koordinavimas, sukuriant atsakingą komitetą;
  2. ES SF paramos valdymo depolitizavimas tarpinėse institucijose;
  3. įgyvendinančių institucijų funkcijų dekoncentravimas;
- ES SF valdymas pereinant prie atskirų veiksmų programų gali tapti fragmentuotas, taikant dalinę decentralizaciją ši tendencija sustiprėtų, todėl siekiant *užtikrinti visos ES SF paramos koordinavimą*, ir atsižvelgiant į dabartinį BPD valdymą ir sukauptą institucijų patirtį šiame programavimo laikotarpyje, reikėtų sudaryti *koordinavimo ir priežiūros komitetą*.
- Būtina skatinti *ES SF paramos valdymo supaprastinimą*, jei naujuoju programavimo laikotarpiu bus paskirta po vadovaujančią instituciją kiekvienai veiksmų programai ir nebus pereinama prie dalinės ES SF valdymo decentralizacijos, tuomet reikėtų supaprastinti ES SF valdymo sistemą atsisakant tarpinių institucijų grandies. Šiame programavimo periode tarpinėms institucijoms

tenkančias strategines funkcijas naujame periode galėtų vykdyti vadovaujančiosios institucijos kartu su programų valdymo komitetais.

- *Naujame programavimo laikotarpyje reikia reorganizuoti įgyvendinančias institucijas trijų struktūrinių fondų pagrindu, t.y. paskiriant po vieną instituciją atsakingą už vieną struktūrinį fondą: siekiant administracinius gebėjimus koncentruoti keliuose kompetencijos centruose bei efektyviau paskirstant ribotus žmogiškuosius resursus, o tuo pačiu ir sumažinti įgyvendinančių institucijų priklausomybę nuo vienos tarpinės ar vadovaujančios institucijos.*
- Reikia sujungti įgyvendinančias institucijas SF pagrindu, kad būtų įgyti administraciniai gebėjimai. Taip pat būtų efektyviau paskirstomi žmogiškieji ištekliai bei projektų įgyvendinimo priežiūros patirtis, nebūtų užsitęsiančio vertinimo, mokėjimų ir pan.
- Efektyvus žmogiškųjų išteklių valdymas bus pagrindinė priemonė, kuri padės spręsti padidėjusio krūvio problemą institucijose. Būtina įgyvendinančių institucijų reorganizacija, sustiprinti administracinius gebėjimus. Rekomenduojama įkurti atskirus padalinius įgyvendinančiose institucijose, kurie būtų atsakingi už skirtingų programavimo periodų projektų įgyvendinimo priežiūrą.[43]

Tinkamumo pareiškėjams aspektas:

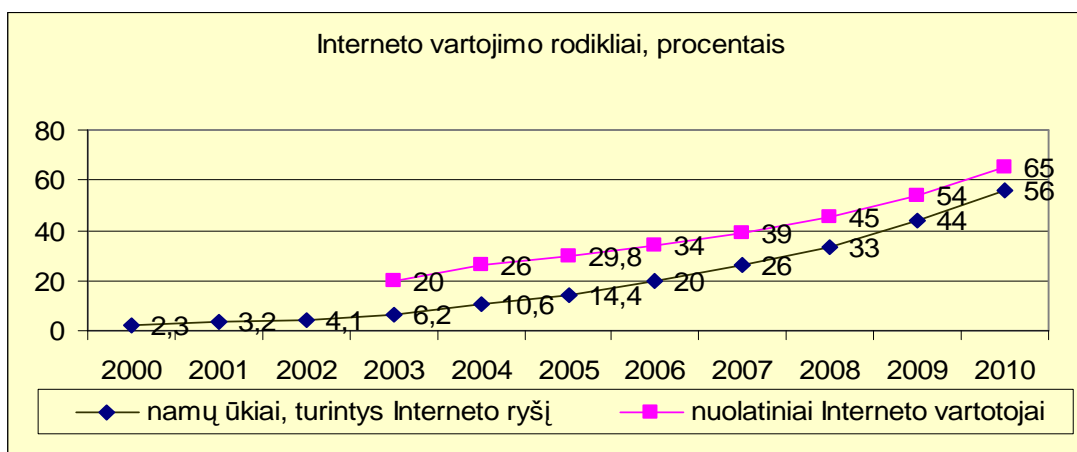
- Efektyviam SF paramos panaudojimui kitame programavimo laikotarpyje yra svarbu jau nuo pat paramos įgyvendinimo planavimo pradžios efektyviai įtraukti socialinius ekonominius partnerius.
- Strateginiam ES SF paramos panaudojimui būtina ne tik nustatyti tinkamus prioritetinius projektų atrankos kriterijus, bet ir užtikrinti šių kriterijų taikymą, sukuriant būtinus įgyvendinimo mechanizmus.
- Reikia didinti sistemos patrauklumą vartotojui, mažinti paraiškos parengimo kaštus ir laiko sąnaudas, visų pirma taikant proporcingumo principą skirtingų dydžių ir tipų projektams.
- Naujo programavimo laikotarpio dokumentuose nustatyti aiškiai metodologiškai apibrėžtus ir kiekybiškai išreikštus, veiksmų programų priežiūros rodiklius.
- *Naujame programavimo laikotarpyje atrodo tikslinga pereiti prie dalinės sistemos decentralizacijos.* Diskutuojamos trys regioninės dimensijos formos: prioriteto išskyrimas sanglaudos skatinimo veiksmų programoje, atskiros regioninės plėtros skatinimo veiksmų programos rengimas ir horizontali regioninė veiksmų programa. Remiantis ES šalių praktika racionaliausias ir pasiteisinęs yra horizontalios regioninės veiksmų programos įgyvendinimas.

Apibendrinant pagrindinius ES SF valdymo aspektus, pagrindiniai siūlymai yra susiję su poreikiu kiek įmanoma labiau supaprastinti SF administravimo sistemą, aiškesnio funkcijų ir atsakomybės paskirstymo tarp institucijų, administracinių gebėjimų koncentravimu keliuose kompetencijos centruose. Kita vertus,

siekiant efektyvesnės Lietuvos regioninės politikos įgyvendinimo yra reikalinga dalinė sistemos valdymo decentralizacija, kuri neleistų supaprastinti ES SF paramos administravimo Lietuvoje, tačiau paskatintų Lietuvos regioninės politikos efektyvesnį įgyvendinimą. [37]

Remiantis šiame ir 3 skyriuje pateiktais tyrimo duomenimis taip pat statistiniais IVPK duomenimis, galima pateikti tokias IV rodiklių kitimo tendencijas ir ateities perspektyvas, pagal siekiamą IT naudojimo apimtį ir paplitimą. (4.3, 4.4, 4.5, pav.). Taip pat išvardinamos priemonės šiems rodikliams pasiekti.[24]

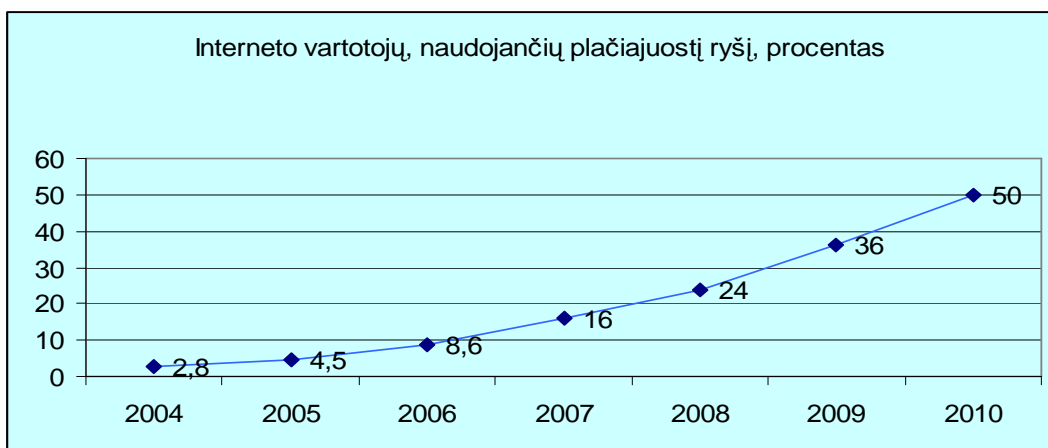
4.3 pav. Siekiami informacinių technologijų naudojimo rezultatai

Pagrindinės priemonės tikslams pasiekti: [27]

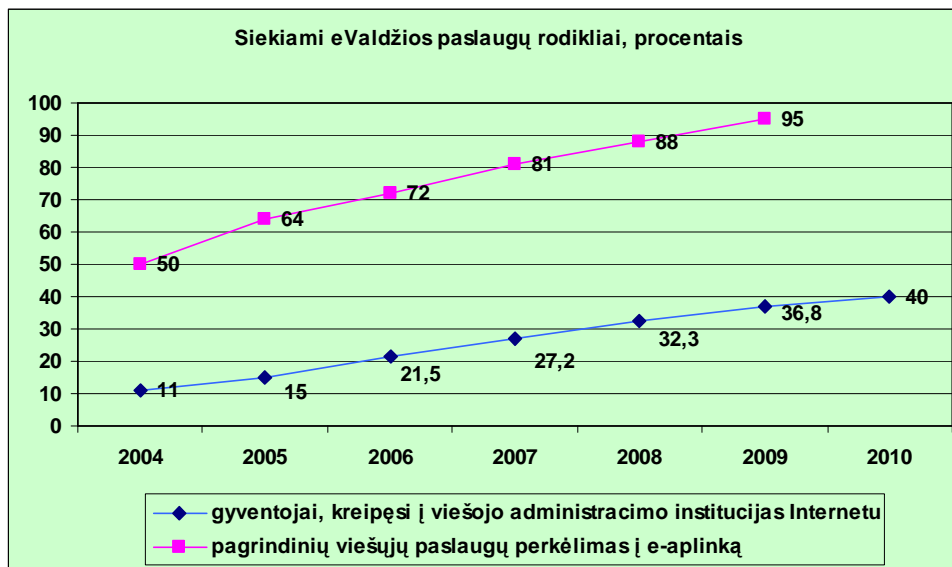
- Kompiuterinio raštingumo programos įgyvendinimas;
- Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo kūrimas ir plėtra;
- Remti tikslines informacinės aplinkos pritaikymo žmonėms su negalia programas;
- Parengti Interneto pradmenų ir elektroninių paslaugų nuotolinio mokymo programą.

4.4 pav. Siekiami informacinių technologijų naudojimo rezultatai

- Placiajusčio duomenų perdavimo tinklo kaimiškuose vietovėse sukūrimas;
- Galimybių prisijungti prie placiajusčių duomenų tinklų sudarymas.

4.5 pav. Siekiami informacinių technologijų naudojimo rezultatai

- Sukurti ir palaikyti el. Valdžios portalą;
- Aprūpinti valstybės institucijų valstybės tarnautojus elektroninio parašo įranga;
- Parengti įstatymo, reglamentuojančio valstybės informacinių išteklių valdymą.
- Vykdyti viešųjų paslaugų teikimo naudojant IRT viešojo administravimo institucijose priežiūrą;

IŠVADOS

Aptarus informacinės visuomenės atsiradimo prielaidas ir plėtros tendencijas, įvertinus Lietuvos IV išsivystymo padėtį Europos Sąjungos kontekste, daromos tokios išvados:

1. Dabartinė Lietuvos situacija IV plėtros srityje yra patenkinama, pereita iš „atsilikėlių į besivejančių“ šalių grupę. Ši pažanga buvo padaryta per pirmuosius įstojimo į ES metus. Įtakos tam turėjo Lietuvos strateginiai prioritetai nukreipti IV linkme ir ES paramos programos laikotarpiu iki įstojimo ir po jo. Tačiau lieka būtinybė didinti investicijas šioje srityje bei naudotis palankia ES sanglaudos politika.

Apibūdinant Lietuvos 2004 – 2006 metų BPD, finansines perspektyvas, ES SF paramą ir jos skirstymą, buvo įvertintos Lietuvos perspektyvos šiame informacinės visuomenės vystymo etape ir padaryta keletas išvadų:

2. Pagal 2004–2006 metų Lietuvos BPD, IT ("Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra") skirta nedaug – 5 proc. Lietuvai skirtų ES SF lėšų, o žmogiškųjų išteklių plėtrai apskritai – tik 18 proc. To tikrai nepakanka, kad Lietuva pasiektų savo tikslus ir pasivytų ES vidurkio lygį. SF lėšos per 2004–2006 metus neturės jokios ženklesnės įtakos Lietuvos švietimo ir mokslo plėtrai, nes 2004 m. ši parama sudarys tik 6 proc. numatytų biudžeto lėšų.

3. Numatant SF lėšų skirstymą nebuvo atsižvelgta į ilgalaikius valstybės prioritetus, deklaruotus Valstybės ilgalaikės plėtros strategijoje bei visų politinių partijų pasirašytame Nacionalinio susitarimo dokumente. Būtina peržiūrėti ES paramos skirstymo dokumentus ir surasti racionaliausią bei efektyviausią ES SF panaudojimo kelią. Visas šis procesas turi būti skaidrus ir užtikrinantis atsakingą paramos įsisavinimo administravimą. Priešingu atveju Lietuvai iškyla grėsmė atsilikti, kuriant informacijos visuomenę ir plėtojant žinių ekonomiką.

4. Lietuva turi skirti ypač didelį dėmesį vienai pagrindinių ES strategijų – Lisabonos strategijai, kurioje daug dėmesio skiriama inovacijų kūrimui ir diegimui versle, fundamentiniams moksliniams tyrimams. Neabejojama, kad IT bendrovės, įgyvendinant šią strategiją Lietuvoje, turės didesnes galimybes pasinaudoti ES fondų lėšomis ir padėti IV plėtrai labiau nei iki šiol. 2007 – 2013 metų laikotarpiu Lisabonos strategijai įgyvendinti planuojama skirti 132 mlrd. Eurų. Lietuva, siekdama tapti konkurencinga, dinamiška, žiniomis grindžiama ekonomika turėtų prasmingai panaudoti jai skirtas lėšas. Tam būtina suderinti Lietuvos ir ES keliamus tikslus bei uždavinius.

Išanalizavus ES SF paramą Lietuvos IV ir jos plėtrai 2004 – 2006 metų paramos gavimo laikotarpiu, reglamentuojančius dokumentus, jų vertinimus pateikiamos išvados:

5. Nuo Lietuvos 2004 – 2006 metų BPD patvirtinimo nebuvo radikalių ekonominių ar socialinių pasikeitimų, kurie įtakotų atskirų BPD prioritetų ar priemonių įgyvendinimą. BPD buvo tinkamai sumodeliuotas, įvertinant pagrindines Lietuvos raidos tendencijas. Todėl svarbu išskirti ekonominių tendencijų pasikeitimą, kuris skatina atskirų BPD priemonių finansavimo peržiūrą.

6. Lietuvos pirmasis BPD yra suderintas su Lisabonos strategija, horizontaliais ES politikos aspektais, tarp jų ir IV, tačiau dažnai trūksta geresnio strategijų valdymo instrumentų.

7. Paramos prioritetai, priemonės, veiklos sritys pakankamai gerai atitinka potencialių pareiškėjų poreikius. Yra užtikrinta gana didelė paraiškų konkurencija atrankos proceso metu, tačiau atskirais atvejais pastebimas pareiškėjų poreikių ir numatyto finansavimo neįvertinimas arba pervertinimas. Pagrindinė nepakankamo BPD atitikimo pareiškėjų poreikiams priežastis – menkas socialinių ir ekonominių partnerių įtraukimas į konkrečių BPD priemonių planavimo ir įgyvendinimo procesą.

8. BPD priede nustatyti tinkami bendrieji ir specialieji projektų atrankos kriterijai, kurių taikymas turėtų užtikrinti tikslingą ES SF lėšų panaudojimą IV plėtros tikslams ir uždaviniams pasiekti. Lietuvai kilo sunkumų dėl nustatytų atrankos kriterijų taikymo ir nekoordinuotos regioninės politikos įgyvendinimo. Bendrasis prioritetinis projektų atrankos kriterijus, susijęs su teigiamu poveikiu regionams, jų išsivystymo skirtumų mažinimu, taikomas neefektyviai.

9. Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos BPD priežiūros rodiklių sistema nebuvo pakankamai aiški, tačiau atlikti BPD priežiūros rodiklių patikslinimai vertinami teigiamai, ypač perteklinių ir sunkiai išmatuojamų BPD poveikio rodiklių atsisakymas, kiekybinių išraiškų nustatymas. Tikėtina, kad BPD priežiūros rodikliai bus pasiekti dėl pakankamai minimalių nustatytų rodiklių bei dėl ekonominių ir socialinių veiksnių gerėjimo.

10. Paramos įgyvendinimo valdymo funkcijos yra aiškiai apibrėžtos LR teisės aktuose, tačiau jos nevisai tinkamai padalintos tarp tarpinių ir įgyvendinančių institucijų, neaiškiai nustatyta atsakomybė už atliekamas funkcijas. Įgyvendinančių institucijų nepakankamas autonomiškumas su tarpinėmis institucijomis didina BPD įgyvendinimo politizavimo riziką.

11. Tinkamai įgyvendinti paramą trukdo nepakankami atsakingų institucijų administraciniai gebėjimai. Žmogiškieji išteklių nėra pakankami efektyviam ES SF paramos valdymui dėl mažo darbuotojų skaičiaus, kompetencijos, nemotyvuotos mokymų politikos.

12. Kokybiškos įgyvendinimo informacijos trūkumas neleidžia tinkamai vertinti paramos įsisavinimo rodiklių pažangos ir nustatytų tikslų pasiekimo laipsnio. Paramos skaidrumą mažina visos ES SF valdymo sistemos politizavimo rizika ir su tuo susijęs atskirų įgyvendinančių institucijų nepakankamas savarankiškumas, nepakankamai efektyviai veikianti pareiškėjų skundų nagrinėjimo tvarka, mažas projektų atrankos viešumas.

13. Pareiškėjams trūksta susistemintos, vieningos informacijos apie galimybes pasinaudoti ES SF parama pagal IV plėtos priemones. Pramos sistema nėra pakankamai patraukli vartotojui dėl ES SF paramos teikimo sąlygų nenuoseklumo, sudėtingumo, netolygumo. Todėl reikia lengvinti paramos skirstymo sąlygas.

Apžvelgus pasirengimą ir planavimą naujam 2007 – 2013 metų programavimo laikotarpiui, pateikiamos paramos planavimo išvados:

14. Naujame programavimo periode būtina išlaikyti sukauptą patirtį administruojant ES SF paramą, toliau taikyti gerąją praktiką – vieningas paramos įgyvendinimas ir koordinavimas.

15. Reikia reorganizuoti įgyvendinančias institucijas, tokiu būdu užtikrinant efektyvų išteklių valdymą. Decentralizavus ES SF administravimą, bus sudarytos galimybės lengviau paskirstyti ES SF lėšas.

16. Keičiama programavimo tvarka – perėjimas prie atskirų veiksmų programų – gali sąlygoti valdymo ir ES SF paramos fragmentaciją, sudėtingesnę administravimą. Tačiau naujas programavimo laikotarpis ir pasiruošimas jam suteikia galimybę, atsižvelgiant į dabartinio laikotarpio klaidas, racionalizuoti sistemą ir supaprastinti procedūras.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. BAGDONAS E. Administravimo principai: vadovėlis /Eugenijus Bagdonas, Liudmila Bagdonienė; Kauno technologijos universitetas. Kaunas: Technologija, 2000, 228 p. iliustr., ISBN 9986-13-814-0
2. BATCHER, J., Taylor, S. The Value Added of the Structural Funds: A Regional Perspective. European Policies Research Centre, 2003.
3. CASTELLS, M. The Rise of the Network Society; The Power of Identity : The Information Age – Economy, Society and culture, End of Millennium. (Castells, Manuel. Information Age, 1–3.), Blackwell Pub.
4. CASTELLS, M. Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra, Kaunas : Poligrafija ir informatika 2005, Atviros Lietuvos knyga : ALK, ISSN 1392-1673.
5. DRUCKER, Peter Ferdinand. Post-capitalist society, New York : Harper Business, 1993. 232 p. ISBN 0-88730-620-9
6. E-EUROPA veikslių planas. eEurope 2005: An information society for all [interaktyvus], [žiūrėta 2006 balandžio 21d.] Prieiga per Internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter/ivpk_print.doc_view?key=181979>
7. ES PORTALAS. i2010 - A European Information Society for growth and employment [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 1d.] Prieiga per Internetą: <http://ec.europa.eu/information_society/europe/i2010/index_en.htm>
8. ES PORTALAS, Structural actions in support of the information society, [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 7d.] Prieiga per Internetą: <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/themes/infotech_en.htm>
9. ES PORTALAS. i2010 veikslių planas [interaktyvus], [žiūrėta 2006 gegužė 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/information_society/europe/i2010/docs/communications/com_229_i2010_310505_fv_en.pdf>
10. EUROPEAN COMMISSION. Regional Policy and the Lisbon Strategy [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 vasario 28d.] Prieiga per Internetą: <http://ec.europa.eu/comm/regional_policy/themes/lisbon/lisbon_en.htm>
11. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. Sanglaudos politika ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti: Bendrijos strateginės gairės 2007–2013 m. [interaktyvus] Briuselis, 2005 07 05, KOM(2005) 299 Komisijos komunikatas [žiūrėta 2006 balandžio 2d.] Prieiga per Internetą: <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm>
12. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. Komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ [interaktyvus]. Briuselis, 1.6.2005 KOM(2005) 229 galutinis, p.11, [žiūrėta 2006 balandžio 23d.] Prieiga per Internetą: <www.lt-mission-eu.be/lisabona_lt.doc>

13. FINANSINIO AUDITO 7–ASIS DEPARTAMENTAS. ES Struktūrinių Fondų paramos valdymo ir kontrolės sistemos vertinimo valstybinio audito ataskaita [interaktyvus]. Nr. 1070–7–70 Vilnius, 2005 m. gegužės 20 d. [žiūrėta 2006 gegužės 4d.] Prieiga per Internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/es_strukturiniai_fondai/doc/es%20sf%20ataskaita.pdf>
14. FINANSŲ MINISTERIJA. Apie ES struktūrinius fondus [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 vasario 17d.] Prieiga per Internetą: <http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?doclocator=%2Fweb%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FB60B17E3E251F8C4C2256F3B00338168%3FopenDocument&pathid=65776A2635523D41C2256F3B002F3333>
15. FINANSŲ MINISTERIJA. Europos sąjungos finansinė parama [interaktyvus], [žiūrėta 2006 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?pathid=7C769F400C1ABA82C2256F240026C848>>
16. FINANSŲ MINISTERIJA. Pasirengimas 2007–2013 m. laikotarpiui [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 15d.] Prieiga per Internetą: <http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?doclocator=%2Fweb%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FD432DF2F24871D5BC22570DC003CC66B%3FopenDocument>
17. FINANSŲ MINISTERIJA. Viešas 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos Lietuvai panaudojimo aptarimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 9d.] Prieiga per Internetą: <http://www.finmin.lt/finmin/content/naujiena.jsp;jsessionid=DF8ACD2C2F81CA80D136C0D95FDDAE1D?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F909CD2CDF8511B2FC22570FB0053621D>
18. FINANSŲ MINISTERIJA. Lietuvos 2004–2006 m. BPD priedas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 vasario 20d.] Prieiga per Internetą: <[http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/BA52679E81AFE651C2256EC10033AEA7/\\$File/Priedas_2006-05-05.doc](http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/BA52679E81AFE651C2256EC10033AEA7/$File/Priedas_2006-05-05.doc)>
19. FINANSŲ MINISTERIJA. Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 11d.] Prieiga per Internetą: <[www.finmin.lt/web/stotis_inf.nsf/0/BB42EAA9987D8C58C2257026004BFE2A/\\$File/darbotvarke_2005-09-29.doc](http://www.finmin.lt/web/stotis_inf.nsf/0/BB42EAA9987D8C58C2257026004BFE2A/$File/darbotvarke_2005-09-29.doc)>
20. INFOBALT ASOCIACIJA. ES programos ir struktūriniai fondai [interaktyvus], [žiūrėta 2006 vasario 10 d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.infobalt.lt/main.php?r=476>>
21. IVS BIBLIOTEKA. Informacijos visuomenės samprata, struktūra ir pagrindiniai jos bruožai [interaktyvus], [žiūrėta 2006 m. balandžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.infovi.vu.lt/ivs/biblioteka/temos/samprata.htm>>
22. IVPK. Bendra ES struktūrinių fondų panaudojimo Lietuvoje situacija. Pradinė patirtis ir ITT sektoriui aktualūs rezultatai [interaktyvus]. Seminaras, [žiūrėta 2006 balandžio 1d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/fondai/renginiai/seminaras4.html>>
23. IVPK. Europos Sąjungos struktūriniai fondai [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 3d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/main.php?cat=65>>

24. IVPK. Europos Sąjungos struktūrinės paramos perspektyvos Lietuvos informacinės visuomenės plėtrai [interaktyvus]. Seminaras [žiūrėta 2006 balandžio 11d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/fondai/renginiai/seminaras7.html>>
25. IVPK. Informacinės visuomenės plėtra pasaulyje [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 11d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/main.php?cat=60&gr=2>>
26. IVPK. Kvietimai teikti paraiškas pagal BPD 3.3. priemonę „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“: informacija potencialiems pareiškėjams“ [interaktyvus], Regioniniai seminarai, [žiūrėta 2006 vasario 9d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/fondai/renginiai/seminaras3.html>>
27. IVPK. Informacinė visuomenė ir ES struktūrinių fondų galimybės [interaktyvus], Seminaras, [žiūrėta 2006 balandžio 9d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/fondai/renginiai/seminaras1.html>>
28. IVPK. 2006 – 2008 metų Strateginis veiklos planas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 balandžio 22d.] Prieiga per Internetą: <http://www.ivpk.lt/teises/strateg_plan_2006-2008.pdf>
29. KERAS A., KURAPKA E., PETRAUSKAS R. Informacinės visuomenės kūrimo, informacinių technologijų taikymo ir informacinių technologijų teisės plėtros tendencijos Europos Sąjungoje. Vilnius : LTU Leidybos centras, 2001. p. 67, [1] p. ; Bibliogr.: p. 64-67 (47 pavad.) ISBN 9955-442-40-9
30. LIETUVOS LAISVOSIOS RINKOS INSTITUTAS. Europos Sąjungos Lisabonos darbotvarkės ir jos poveikio Lietuvai įvertinimas Ekonominės ir socialinės politikos sričių integracijos poveikio analizė [interaktyvus] Vilnius, 2003. [žiūrėta 2006 balandžio 27d.] Prieiga per Internetą: <www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/studija_europos_sajungos_lisabonos_darbotvarkes_ir_jos_poveikio_lietuvai_ivertinimas/>
31. LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA. Europos Sąjungos struktūriniai fondai [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 vasario 11d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.ukmin.lt/index.php/lt/es/>>
32. LIETUVOS LAISVOSIOS RINKOS INSTITUTAS. Europos Sąjungos Lisabonos darbotvarkės ir jos poveikio Lietuvai įvertinimas: ekonominės ir socialinės sričių integracijos poveikio analizė [interaktyvus] Vilnius, 2003 [žiūrėta 2006 gegužės 5d.] Prieiga per Internetą: <http://www.lrinka.lt/uploads/files/dir2/14_0.php>
33. LRV. Nutarimas Nr. 670 „Dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo Lietuvoje“ [interaktyvus]. Žin., 2005, Nr. 78–2823 [žiūrėta 2006 gegužės 7d.] Prieiga per Internetą: <www.ukmin.lt/lt/strategija/lisabona.php>
34. LRV. 2004 m. rugpjūčio 2 d. Nutarimas Nr. 935. Lietuvos 2004–2006 Metų Bendrasis Programavimo Dokumentas [interaktyvus]. Vilnius, 2004. [žiūrėta 2006 gegužės 17d.] Prieiga per Internetą: <[http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/BA52679E81AFE651C2256EC10033AEA7/\\$File/BPD_2005-10-23.doc](http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/BA52679E81AFE651C2256EC10033AEA7/$File/BPD_2005-10-23.doc)>
35. LR ŪKIO MINISTERIJA, LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJA. Lietuvos Ūkio (Ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija [interaktyvus]. Vilnius, 2002 m. p. 41–42 [žiūrėta 2006 gegužės 8d.] Prieiga per Internetą: <www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/galutine040121.doc>

36. OTAS, Alfredas. Matavimai ir monitoringas informacinėje visuomenėje, Informacijos mokslai, 34 tomas, Vilnius 2005, Vilniaus universiteto leidykla, p.35–41, ISSN 1392–0561.
37. PILIETINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS. „Būsima Europos Sąjungos parama (2007 – 2013): kokie Lietuvos ateities prioritetai?“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 12d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.civitas.lt/files/Pranesimai%202005%2001%2019.pdf>>
38. PILIETINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS. „Europos Sąjungos parama: panaudojimo efektyvumas“ [interaktyvus]. Ataskaita 2005 m. [žiūrėta 2006 gegužės 3d.] Prieiga per Internetą: <www.civitas.lt/lt_projects.html>
39. PILIETINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS. „Europos Sąjungos parama: panaudojimo efektyvumas“ [interaktyvus]. Pirminės pastabos [žiūrėta 2006 gegužės 9d.] Prieiga per Internetą: <http://www.civitas.lt/files/ES_SF_pirmines_pastabos.pdf>
40. PILIETINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS. ES struktūrinių fondų (BPD) finansinė ataskaita „Paramos lėšų įsisavinimo efektyvumas gamybos sektoriaus plėtros finansavimo srityje“, „ES paramos mokslui įsisavinimo efektyvumas“, „žmogiškieji išteklių“, „ES parama: panaudojimo efektyvumas“, [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 23d.] Prieiga per Internetą: <www.civitas.lt/lt_projects.html>
41. PRISMA. Future Requirements for E-Services. Providing Innovative Service Models and Assessment [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 2d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.prisma-eu.net>>
42. STRATEGINIO PLANAVIMO SKYRIUS prie LRV kanceliarijos. Vertinimo nurodymai, [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 2d.] Prieiga per Internetą: <<http://www.lrv.lt/main.php?cat=304&gr=6&d=3004>>
43. UAB „EKONOMINĖS KONSULTACIJOS IR TYRIMAI“. Būsimų Europos Sąjungos Struktūrinių fondų paramos sričių vertinimas [interaktyvus]. Galutinė ataskaita, [žiūrėta 2006 gegužės 1d.] Prieiga per Internetą: <[http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/D173EE684CC9D9F4C22570980022ED8F/\\$File/Busimu%20paramos%20sriciu%20vertinimas.doc](http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/D173EE684CC9D9F4C22570980022ED8F/$File/Busimu%20paramos%20sriciu%20vertinimas.doc)>
44. VŠĮ EUROPOS SOCIALINIAI, TEISINIAI IR EKONOMINIAI PROJEKTAI. Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento (BPD) įgyvendinimo sistemos vertinimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 24d.] Prieiga per Internetą: <http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F05F15B49450DB945C225709700447376>
45. VŠĮ VIEŠOSIOS POLITIKOS IR VADYBOS INSTITUTAS. 2007–2013 m. ES Struktūrinių Fondų reglamentų projektų poveikio vertinimas [interaktyvus]. Galutinė ataskaita, Vilnius, 2004 m. gruodžio 6 d. [žiūrėta 2006 gegužės 23d.] Prieiga per Internetą: <http://www.euro.lt/Pov_tyrimai/041220%20strukturiniai-Santrauka%20LT%20nauja%20LRVK.pdf>
46. VOLOŠČIUK I., RIMKUTĖ J., DRISKIUVIENĖ A., MOTIEKAITIENĖ V., Žmogaus socialinės raidos tyrimų centras, Regioninė raida: tendencijos ir problemos ES paramos įgyvendinimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 gegužės 27d.] Prieiga per Internetą: <www.starkeviciute.lt/files/final%20studija.doc>

***“European Union structural support prospect for development of
information society in Lithuania”***

SUMMARY

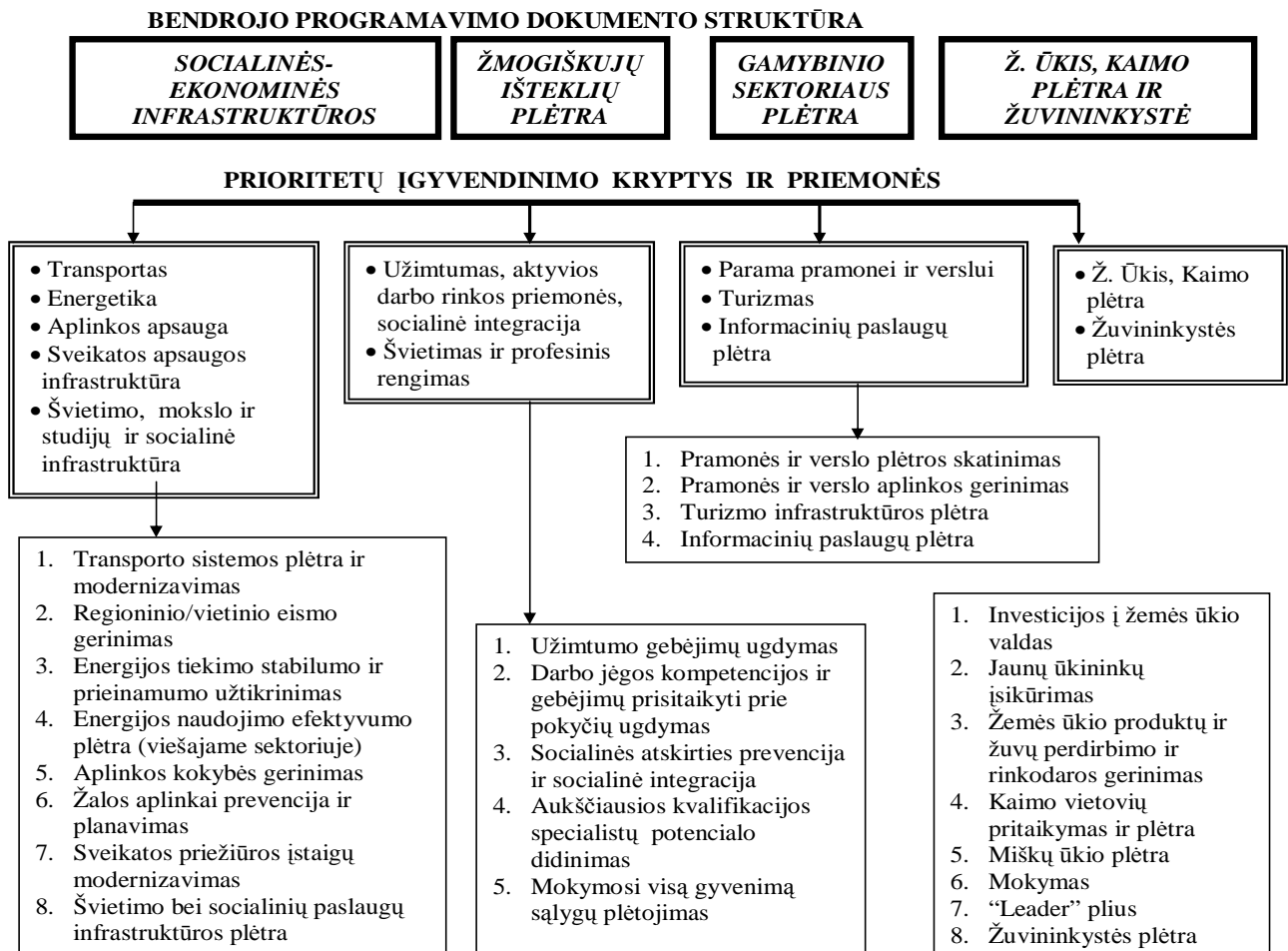
The paper deals with the issue of European Union (EU) structural support effectiveness in Lithuanian information society development and correct appliance in this field. The research major goal is to evaluate Lithuania abilities to absorb European Union structural funds properly in a purpose to stimulate information society's growth. This document deals with topical issues of funding Lithuanian knowledge and information society, which finally implements economics growth and competitive ability in all Europe. Now it's the main discussion target in politics arena. The paper is concerned with these main questions and tasks: to present information society goals and tendencies; to discuss development condition of Lithuanian information society in a context of European Union; to describe and compare reach of main strategic documents and goals in this field, between EU and Lithuania. Present the EU structural funds, support to information society development, administration and regulation in Lithuania, this significantly affect information society and that has become a standing question for countries with a similar experience as Lithuania; to analyze funding impact to information society development in current period; give findings and suggestions; describe preparation and planning for a new support programming period in a background of current analysis; give some planning and preparation suggestions. Research has been made by analysis of statistical facts quantitative analysis, secondary source analysis, modeling and SWOT analysis.

Structural funds application in information society should evolve all business environments and whole society. The economy of the transitional period constitutes conditions for us to accelerate the of information society. To Lithuania, this is possible only after having summarized the experience of other countries in this field. This way we can escape the majority of mistakes that happen in other countries which create funds planning systems. The emphasis on knowledge and information will create additional pressures on the support planning documents; this factor is mentioned and examined in this paper. A solution to solve problems in appliance of effective funding was one of conclusions. By making research in Lithuanian information society development and planning documents were made outstanding conclusions, which can emphasise planning limitations, need of more effective regulation, simplification, and more qualitative approach.

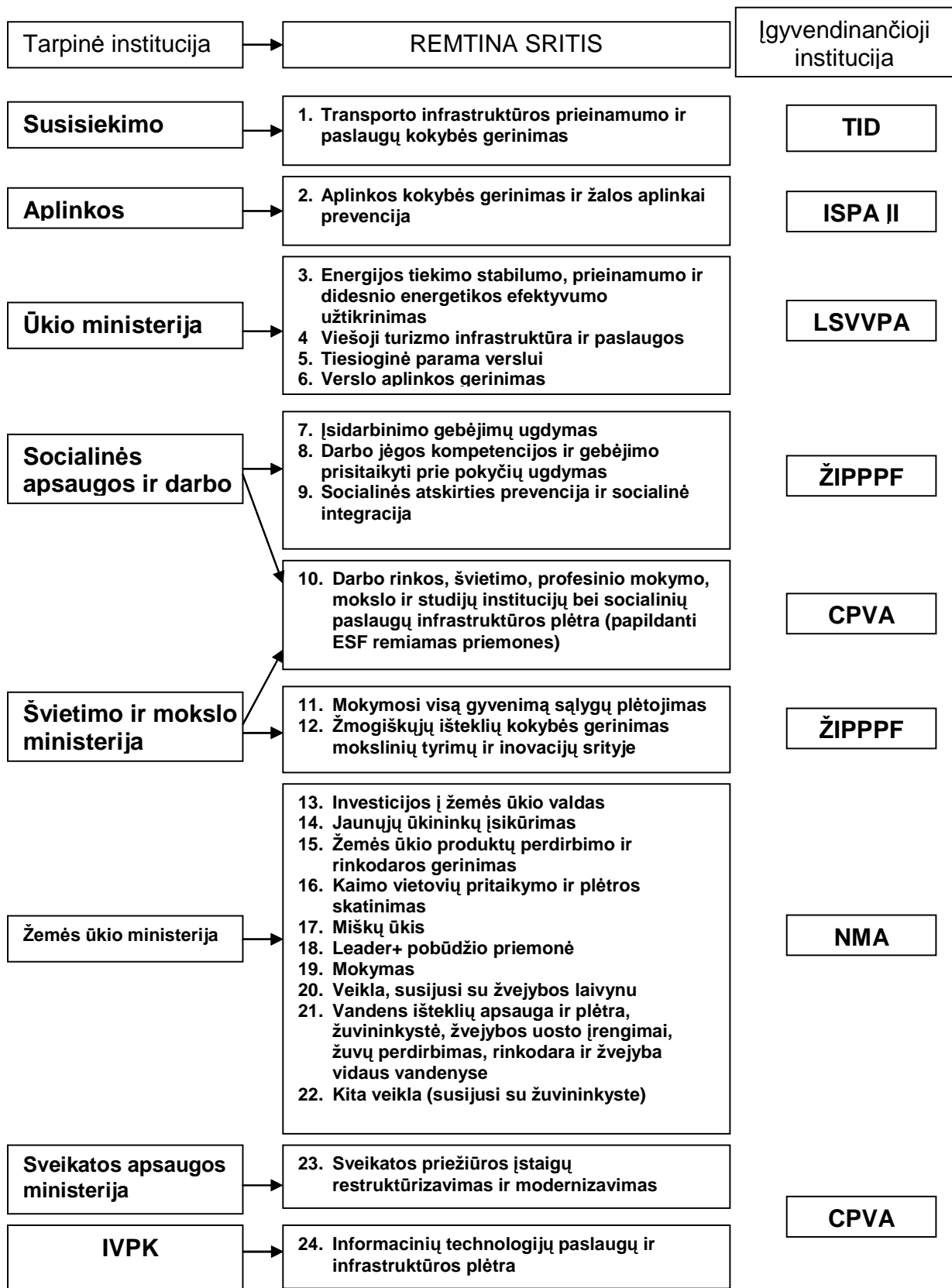

PRIEDAI

1 PRIEDAS. „BPD struktūros schema“

2 PRIEDAS. „Tarpinės institucijos ir įgyvendinančiosios institucijos pagal priemones“

3 PRIEDAS „Informacinės visuomenės plėtojimas pagal Nacionalinę Lisabonos strategiją“

Priemonės	Vykdytojai	Terminas	Lėšų poreikis
Sudaryti sąlygas didinti gyventojų kompetenciją ir socialinę sanglaudą IRT naudojimo srityje			
1. Parengti interneto pradmenų ir elektroninių paslaugų nuotolinio mokymo programos Lietuvos gyventojams projektą	Informacinės visuomenės plėtos komitetas	2007 metų III ketvirtis	0,04 mln. litų, valstybės biudžetas
2. Skatinti tikslines informacinės aplinkos pritaikymo neįgaliems žmonėms programas	Informacinės visuomenės plėtos komitetas	2005–2008 metai	0,05 mln. litų, valstybės biudžetas
3. Kurti ir plėtoti integruotą viešųjų interneto prieigos centrų tinklą ir užtikrinti jo funkcionavimą	Vidaus reikalų ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija	2005 metų IV ketvirtis – 300 viešųjų interneto prieigos centrų; 2007 metų I ketvirtis – 400 viešųjų interneto prieigos centrų; 2008 metų IV ketvirtis – 200 viešųjų interneto prieigos centrų	9,6 mln. litų (2,2 mln. litų – valstybės biudžetas; 7,4 mln. litų – struktūriniai fondai)
4. Įgyvendinti Visuotinio kompiuterinio raštingumo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. 1176 (Žin., 2004, Nr. 140-5124)	Švietimo ir mokslo ministerija	2005–2008 metai	bendrieji asignavimai
Modernizuoti viešąjį administravimą panaudojant informacines technologijas			
5. Sukurti ir palaikyti e. valdžios portalą, kuris teiktų viešojo administravimo paslaugas „vieno langelio“ principu	Informacinės visuomenės plėtos komitetas	2005–2008 metai	6,4 mln. litų (1,5 mln. litų – valstybės biudžetas; 4,9 mln. litų – struktūriniai fondai)
6. Plėtoti saugų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tinklą – sujungti visus valstybės registrus ir informacines sistemas, užtikrinti saugų ir efektyvų duomenų teikimą Lietuvos Respublikos valstybės	Vidaus reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio ministerija, Informacinės	2008 metų IV ketvirtis	

institucijoms, įsijungimą į ES ir valstybių narių administracijų duomenų mainų tarp administracijų programos (IDA) telekomunikacijų tinklus, integruoti apskričių viršininkų administracijų, savivaldybių ir seniūnijų informacines sistemas į saugų valstybinį duomenų perdavimo tinklą, užtikrinti perduodamų asmens duomenų saugumą	visuomenės plėtros komitetas, apskričių viršininkai		
7. Pasiiekti, kad 85 procentai pagrindinių viešųjų paslaugų būtų perkelta į elektroninę terpę	Vidaus reikalų ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas	2005–2008 metai	
8. Parengti viešųjų paslaugų teikimo naudojant IRT priežiūros metodiką, viešojo administravimo institucijose vykdyti viešųjų paslaugų teikimo naudojant IRT priežiūrą	Vidaus reikalų ministerija	2008 metai	–
9. Parengti teisės akto dėl e. valdžios vartų funkcionavimo teikiant viešąsias elektronines paslaugas projektą	Informacinės visuomenės plėtros komitetas, Vidaus reikalų ministerija	2005 metų IV ketvirtis	–
10. Parengti įstatymo, reglamentuojančio valstybės informacinių sistemų valdymą, projektą	Informacinės visuomenės plėtros komitetas	2007 metų III ketvirtis	–
Skatinti žiniomis, inovacijomis, mokslo laimėjimais ir informacinėmis technologijomis grindžiamą ekonomiką			
11. Parengti Inovacijų, skatinančių informacinės visuomenės plėtrą, programą, atitinkančią ES informacinės visuomenės technologijų programos tikslus ir uždavinius	Informacinės visuomenės plėtros komitetas, Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba	2006 metų IV ketvirtis	0,03 mln. litų, valstybės biudžetas
12. Skatinti mokslinius ir praktinius darbus atvirų šaltinių programinei įrangai pritaikyti	Informacinės visuomenės plėtros komitetas	2005–2008 metai	0,81 mln. litų, valstybės biudžetas
13. 80-yje procentų šalies teritorijos sudaryti galimybę prie esamų plačiajuosčio ryšio tinklų prisijungti visoms norinčioms smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms bei gyventojams ir mažiausiai 60-čiai procentų viešojo administravimo institucijų bei įstaigų	Susisiekimo ministerija	2006–2008 metai	90 mln. litų (20,8 mln. litų – valstybės biudžetas; 69,2 mln. litų – struktūriniai fondai)

[32]

4 PRIEDAS „Europos finansinės paramos įsisavinimo būklė“

Europos finansinės paramos įsisavinimo būklė 2006 m. sausio 31 d. (pagal institucijų pateiktus duomenis), mln. Lt																			1 priedas		
Priemonė	[sipareigoji mai		Pateikta paraiškų *			Atrinkta projektų		Pasirašyta sutarčių**		[sisavinta lėšų***						Liko pasirašyti sutarčių (sumai)					
	iš viso:	ES lėšų dalis	vnt.	prašoma parama	lėšų dalis nuo [sipareigojimų (%)	vnt.	skirta parama	lėšų dalis nuo [sipareigojimų (%)	vnt.	sutarčių vertė		ES lėšų dalis nuo [sipareigojimų ES dalies (%)	viso	iš jų ES dalis	ES lėšų dalis nuo ES [sipareigojimų (%)	viso	iš jų ES dalis	ES lėšų dalis nuo ES [sipareigojimų (%)			
										viso:	iš jų ES dalis										
1	2	3	4	5	6=5/2	7	8	9=8/2	10	11	12	13=12/3	14	15	16=15/3	17=2-11	18	19=18/3			
BPD:	4.159,4	3.090,9	5288	8.745,652	210%	1557	2.051	49%	1430	1.930,634	1.479,432	48%	431,973	314,693	10,2%	2.228,74	1.611,42	52%			
1 prioritetas. Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra	1.585,21	1.198,32	1366	4.131,206	261%	308	922,016	58%	307	881,2	719,631396	60%	300,787028	222,931	19%	704,02398	478,6926	40%			
Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas	655,368	491,526	206	1503	229%	50	469,570	72%	49	427,8	377,548	77%	239,547	175,887	36%	227,6	114,0	23%			
Aplinkos kokybės gerinimas ir žalios aplinkai prevencija	113,317	84,988	40	36	32%	21	28,88	25%	21	28,9	21,889	26%	7,124	5,343	6%	84,4	63,0	74%			
Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas	148,050	118,440	178	249	169%	48	91	61%	48	91,8	73,138	62%	26,548	21,227	18%	56,5	45,3	38%			
Darbo rinkos bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	130,746	100,674	213	279	214%	36	26,749	20%	36	26,7	21	21%	1,411	1,129	1,121%	104,0	79,3	79%			
Švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros plėtra	253,800	195,426	368	1336	527%	82	113	44%	82	112,8	85	43%	18,6297045	13,9412162	7%	141,0	110,8	57%			
2 prioritetas. Žmogiškųjų išteklių plėtra	749,443	565,618	978	1129,010	151%	164	260,606	35%	163	260,1	194,000	34%	8,414	6,288	1%	489,300	371,618	66%			
Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas	121,164	90,873	4	48	40%	3	45,949	38%	3	45,9	34,462	38%	0,395	0,296	0,3%	75,2	56,4	62%			
Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas	225,748	169,311	329	334	148%	46	45,214	20%	46	45,2	32,283	19%	1,319	0,94	0,6%	180,5	137,0	81%			
Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija	70,702	56,562	132	126	179%	21	18,962	27%	21	19,0	14,984	26%	0,924	0,72	1,3%	51,7	41,6	74%			
Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas	211,164	158,373	352	423,425	201%	67	107,591	51%	67	107,6	80,452	51%	4,175	3,132	2,0%	103,6	77,9	49%			
Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje	120,665	90,499	161	196,900	163%	27	42,890	36%	26	42,4	31,819	35%	1,601	1,200	1,3%	78,2	58,7	65%			
3 prioritetas. Gamybos sektoriaus plėtra	1038,126	768,004	604	2475,196	238%	84	481,442	46%	78	451,6	328,142	43%	41,682	27,789	4%	586,539	439,862	57%			
Tiesioginė parama verslui	384,993	282,611	413	1250,705	325%	25	196,733	51%	25	196,7	144,693	51%	36,443	23,880	8%	188,3	137,9	49%			
Verslo aplinkos gerinimas	152,569	114,427	39	140,198	92%	17	29,094	19%	17	29,1	21,822	19%	4,754	3,566	3%	123,5	92,6	81%			
Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra	217,707	158,926	75	410	188%	41	214	98%	35	184,2	130	82%	0,485	0,343	0,216%	33,6	28,5	18%			
4 prioritetas. Kaimo plėtra ir žuvininkystė	662,955	466,181	2233	932,327	141%	918	324,021	49%	835	297,6	207,646	45%	76,609	54,325	12%	365,3	258,5	55%			
5 prioritetas. Techninė parama	123,635	92,726	107	77,913	63%	83	62,473	51%	47	40,1	30,012	32%	4,481	3,360	4%	83,6	62,7	68%			

Šaltinis: Finansų ministerija.